

Szegénységben és Társadalmi Kirekesztésben Élők

4. Európai Találkozója

Tartalom

Bevezetés

Nyitó ülés

- Bruno GONCALVEZ, a 3. Találkozó résztvevője, Portugália
- Marie-Josée JACOBS, a család, az ifjúság, a nők és a társadalmi szolidaritás minisztere, Luxemburg
- Christian DUPONT, a közszolgálat, a társadalmi szolidaritás, a várospolitikai és az esélyegyenlőség minisztere, Belgium
- Ursula HAUBNER, a szociális védelem, a generációs ügyek és a fogyasztóvédelem szövetségi minisztere, Ausztria
- Odile QUINTIN, Európai Bizottság, Foglalkoztatási, Szociálpolitikai és Esélyegyenlőségi Főigazgatóságának főigazgatója

Az előző három találkozó vitáinak nyomon követése négy téma köré csoportosítva:

- **Foglalkoztatás és képzés**
Jozef NIEMIEC, az Európai Szakszervezeti Szövetség titkára
- **Diszkrimináció és rasszizmus**
Cherry SHORT, Faji Egyenlőségért Bizottság, Egyesült Királyság
- **A szolgáltatások liberalizálása**
Raymond MAES, Európai Bizottság, Foglalkoztatási, Szociálpolitikai és Esélyegyenlőségi Főigazgatóság
- **A szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni harc intézményeinek és mechanizmusainak támogatása**
Judith RÉZMŰVES, a Szociális Védelmi Bizottság elnökhelyettese

A tagországokon belüli helyzet & az Eurochild bemutatkozása

Munkacsoportok

- Tanúságtétel
- Vitaindító előadások
- Összefoglalók
- Javaslatok és kérdések

Vita – hozzászólások és válaszok

- Jérôme VIGNON, Európai Bizottság, Foglalkoztatási, Szociálpolitikai és Esélyegyenlőségi Főigazgatóság igazgatója
- Tom MULHERIN, Szociális Védelmi Bizottság elnöke
- Brigitte WEINANDY, Családügyi, Szolidaritási és Ifjúsági Minisztérium, Luxemburg ; a Szociális Védelmi Bizottság tagja

- Johan VANDENBUSSCHE, Közszolgálati, Társadalmi Szolidaritási, Várospolitikai és Esélyegyenlőségi Minisztérium, Belgium
- Edeltraud GLETLER, az európai és nemzetközi ügyek igazgatója, Szövetségi Társadalombiztosítási, Nemzedéki és Fogyasztóvédelmi Minisztérium; a Szociális Védelmi Bizottság tagja, Ausztria
- Ludo HOREMANS, az EAPN elnökhelyettese

Következtetések

- Marie-Josée JACOBS, a család, az ifjúság, a nők és a társadalmi szolidaritás minisztere, Luxemburg
Képviseli: Brigitte WEINANDY, Családügyi, Szolidaritási és Ifjúsági Minisztérium, Luxemburg
- Maria MARINAKOU, az EAPN elnöke
- Gaston SCHABER, a 4. Találkozó levezető elnöke

A Negyedik Találkozó vezetői összefoglalója

„Legfontosabb a részvétel”.

Ez az elcsépeelt vagy vigasztaló szándékú Pierre de Coubertin-idézet azért vált ismét érvényessé, mert jól kifejezi a 4. Találkozó küldötteinek visszatérő mondanivalóját, mely szerint a legfontosabb az Európai Találkozókban való részvétel. Legfontosabb ott lenni és elmondani, mi az a szegénység. Elmondani, hogy a szegénység nem valami rettenetes és elkerülhetetlen dolog, hogy nem kell miatta büntudatot érezni, s hogy a szegénységben élők nemcsak a hangjuk hallatására képesek, de elemezni és cselekedni is tudnak.

Tanúságtételük ezen a Találkozón lehetővé tette a szegénységről – mind a szegénységet megtapasztalók, mind pedig a mások által – kialakított képpel való foglalkozást.

Egyhangúság

Egyhangú volt az a vélemény, hogy a szegénységről kialakított kép gyakran sztereotípiákon alapszik, közhelyes és durván torzít. A különböző médiumok pedig hajlamosak szenzációhajhász módon és szezonálisan (elsősorban télen) közelíteni hozzá.

Szinte mindenki egyetértett abban a kérdésben, hogy a jelenlegi NCST-khez (Társadalmi Összetartozásról Szóló Nemzeti Cselekvési Tervek) megközelíthetetlenek, és hogy a szegényeket be kellene vonni mind a kidolgozásuk, mind pedig a kiértékelésük folyamatába. A dialógus már megkezdődött a tagállamok egy részében, csupán tovább kell fejleszteni a folyamatot.

Általános volt az egyetértés abban a tekintetben, hogy léteznek jó gyakorlatok; hogy a különböző befolyásos személyek és az újságírók szövetségeseket jelenthetnek a szegénység elleni harcban; hogy mindig vannak olyan erkölcsi tartással rendelkező emberek, akik megértik, mi a szegénység; és hogy sok befolyásos személy és szereplő nyerne azon, ha „tapasztalattal rendelkező szakértők” által vezetett képzésben lenne részük, ahogyan ez Belgiumban már folyamatban van.

Lezáratlan témák

Sor került a korábbi találkozókról ránk maradt – a munkahelyekre, a diszkriminációra, a rasszizmusra, a szolgáltatások liberalizációjára, valamint a szegénység-elleni harc mechanizmusainak és hálózatainak támogatására

vonatkozó – kérdések tisztázásra és aktualizálásra, de ezek még további vizsgálódást igényelnek.

A foglalkoztatáshoz való hozzáférés továbbra is akut probléma: de ma már nem csupán a munkanélküliek számítanak szegénynek, hanem a dolgozók nagy része is: Európában **14 millió dolgozó szegény** él. A szám megdöbbentő, és komoly kétségeket támaszt a sokat hangoztatott jelszóval szemben, mely szerint „munkahelyteremtéssel és növekedéssel lehet felszámolni a szegénységet”. A több munkahely és a nagyobb növekedés sem jelenti a szegénység csökkenését. A Bizottság ígéretet tett arra, hogy lépéseket tesz a kormányok felé annak érdekében, hogy ez a megállapítás megerősítést nyerjen.

A szakszervezetek teljes mértékben részt vesznek a szegénység elleni küzdelemben, valamennyi szociális és politikai tényezővel együttműködve. A minimális jövedelem bevezetésének abszolút szükségességét határozottan a középpontba állították az Európai Bizottság hangsúlyos támogatásával.

A társadalmi kirekesztés a bevándorlók és a kisebbségek esetében még inkább érvényesül.

A szegénység elleni harcot nem lehet elválasztani a diszkrimináció és rasszizmus elleni küzdelemtől, amely a Bizottság szerint az Európában legálisan tartózkodó bevándorlók jogi kérdés érintő kérdés.

A szolgáltatások liberalizálása ugyancsak fontos kérdésként merült fel: miközben a vita tovább folyhat arról, hogy mik tartoznak az általános érdekű szolgáltatások körébe, és létezik európai állásfoglalás az egyetemes szolgáltatások, mint a villany és a víz megfizethetővé tételével kapcsolatban, a szimpla tény viszont az, hogy ma ezeknek a szolgáltatásoknak némelyike liberalizált. Európa mindössze annyit tehet, hogy emlékezteti a kormányokat szabályozói felelősségükre az „egyetemes javak” hozzáféréssel kapcsolatban.

És mi a helyzet a szociális és az egészségügyi szolgáltatásokkal?

Általános egyetértés mutatkozott abban, hogy a szociális és az egészségügyi szolgáltatásoknak nem szabad a belső piaci szolgáltatásokkal kapcsolatos Európai Unió irányelvek hatáskörébe tartozniuk.

A hatékonyabb hálózatok létrehozása – főleg pénzügyi támogatással – a szegénység elleni küzdelem érdekében még mindig várat magára.

A szegénységet megtapasztalók részvétele?

Az európai alkotmány francia és holland elutasítása nem annyira Európa visszautasítása volt, mint inkább az európai kommunikáció és információ áramlás kritikája, s emlékeztető a helyi, a személyes kapcsolattartás fontosságára a rohamosan táguló Európában. A

döntéshozatal és a részvétel e szintje döntő fontosságú a szegénység elleni harcban.

A szegénység elleni harc területén létezik, vagy kialakulóban van egy olyan önkéntes közösségi rendszer, amely a helyitől halad az európai szint felé: a hálózatok, amelyek lehetővé teszik a kétirányú – le-föl áramló – kommunikációt, folyamatosan erősödnek. Ma ugyan még nem elég fejlettek, de csupán erősíteni kell őket, hogy a megkezdett párbeszédet megszilárdítsák. A részvétel előmozdítása olyan struktúrák és mechanizmusok létrehozásával is jár, amelyek elősegítik az éltető vér áramlását a (szociális) testrészek között.

Párbeszédbe kell kezdeni Európával, de emellett a kulcsfontosságú kapcsolatokkal és a helyi politikusokkal is, akik maguk is a szegénységről kialakuló kép készítői között vannak, és ezt a képet a számok segítségével negatívvá, vagy összehangolt intézkedések bevezetésével pozitívvá formálhatják.

A helyi szint, az önkéntes hálózatok, a folyamatos párbeszéd a szegények, a szervezeteik és a politikai döntéshozók között, szakértelemmel és tapasztalatokkal alátámasztva megformálják az új, szolidaritáson alapuló szociális Európát, amelyben a szegénység elleni harc a kirekesztés megjelenésének minden területén érvényesül (*mainstreamed*): a 4. Találkozó erről a folyamatról szólt, és a keretein belül ez a folyamat zajlott. Minden résztvevő tanult valamit a másiktól, mindenki tud nyújtani valamit, mindenki képes és készen áll arra, hogy hozzájáruljon egy igazságosabb társadalom felépítéséhez.

Akkor hol az akadály?

Nyilván valahol a folyamat közepén:

- a szociális munkások és nevelők együttműködésre való felkészítésében;
- az első vonalbeli ügyintézés tudatosságának a kialakításában;
- a *mainstreaming* (a szegénység elleni harc szempontjainak átfogó érvényesítése) körüli bizonytalankodásban, azaz a szegénység létrejöttére hatást gyakorló szereplők alacsony szintű integrációjában; e szereplők között van például a büntetés-végrehajtási és az igazságügyi szektor, az oktatás (az elemitől a szakképzésig), a gondozás, a közlekedés, a várostervezés és a városfejlesztés... hogy csak a legkézenfekvőbbeket említsük;
- az elszegényedéstől való félelem elosztatásában: a felszínes, szenzációhajhász, profit által vezérelt, s nem mindig független média által manipulált átlagember továbbra is abba az álomba szeretné magát ringatni, hogy őket nem fenyegeti a szegénység réme. Ez azonban öncsalás, amely nem állja meg a helyét a szegénység valósága által okozott sokkal szemben. Ez a megrázkódtatás megmutatja, milyen finomak a határvonalak a társadalmi kirekesztés és a befogadás között, s nem hagy kétséget afelől, hogy ezek az átlagemberek (eredeti szövegben: Mr.

és Mrs. Average) bizony a holnap kirekesztettjeik között találhatják magukat.

A 4. Találkozó legnagyobb újítása a párbeszéd elindítása volt a szegénységben élők „nagykövetei” és a „meghívott vendégek”, vagyis a hivatali és a döntéshozói szinten működő legfontosabb személyek között. A dialógus résztvevői ragaszkodnak ahhoz, hogy a párbeszéd folytatódjék, hiszen „a személyes beszélgetés jobb megértéshez vezet”, és mert az európai Lisszaboni Stratégiát tovább kell folytatni.

Szegény az...

Akinek mindenki, a családja és a társadalom is, hátat fordít.

Akinek az egész élete nehéz napokból áll.

Aki soha nem tud tervezni, és döntéseket hozni.

Aki nem igazán él, hanem csak létezik.

Aki elveszti a méltóságát.

Aki naponta egyre jobban kirekesztődik a társadalomból.

Akinek, s ez a legrosszabb, nincsenek jogai, csak kötelezettségei.

Idézetek a 3. Találkozó videó felvételéről.

Bevezetés

2001 első felében, az Európai Unió belga elnöksége alatt Vande Lanotte, a társadalmi integráció minisztere felvetette egy olyan európai találkozó ötletét, amely a szegénységben élők részvételével zajlik, s amely témájának azt a címet lehetne adni, hogy „mi is Európa részei vagyunk”. A tervezett találkozó a 2000-ben meghirdetett Lisszaboni Stratégia szellemébe illeszkedett, amely az európai szegénység felszámolását tűzte ki célul 2010-re. A Stratégiát a 2002-ben lezajlott Nizzai csúcsertekezleten olyan célok kitűzésével erősítették meg, amelyek között az összes érintett fél, köztük a szegénységben élők mozgósításának célja is szerepelt.

Így 2001 decemberében létrejött a Szegénységben és Társadalmi Kirekesztésben Élők 1. Európai Találkozója Brüsszelben. A két napos rendezvényen viták sorozata zajlott a különféle európai országok küldöttei között a részvétel általános témájában a lakhatás, a foglalkoztatás, a jövedelem és az egészségügy kérdéseiről.

A Találkozó végén, a küldöttek kérték az eszmecsere folyamatának továbbvitelét, és a belga miniszter ígéretet tett egy második találkozó megrendezésére.

2003-ban a görög elnökség folytatta a kezdeményezést, és támogatta az ismétlődő európai találkozó ötletét. A delegációk visszatértek Brüsszelbe, hogy folytassák vitáikat a részvételről, különösen annak akadályairól és ösztönzőiről.

Világossá vált, milyen fontos a szegénységben élők bevonása a Lisszaboni Stratégia megvalósítása szempontjából: a részvétellel kapcsolatos

jó gyakorlatok emelik a döntések érvényét, és javítják a végrehajtási folyamatok sikerességének esélyét. A 3. Találkozó 2004-ben az ír elnökség idejére esett, és témája a jó részvételi gyakorlat volt. A párbeszéd folyamata megerősödött, a találkozók pedig az európai tennivalók részévé váltak.

Az idén a luxemburgi elnökség a 4. találkozó házigazdjaként vette át a stafétabotot. A 4. Találkozó középpontjában **a szegénységkép és a szegénységfelfogás** álltak.

A 4. Találkozó céljai és célkitűzései

A Találkozók kontextusát az EU társadalmi összetartozást célzó stratégiája adja, amely a nyitott koordináció módszerének (OMC) elvén alapszik, s amelynek központi elemét a társadalmi összetartozásról szóló nemzeti cselekvési tervek (NCST-k) jelentik.

Miért éppen a szegénységkép és szegénységfelfogás volt a téma?

A 2001-es és 2003-as európai találkozókra olyan gyakran került szóba a szegénységfelfogás, hogy tárgyalását már nem lehetett kikerülni. A 4. Találkozó ezért nekilátott, hogy feltárja a szegénységről kialakult kép és a szegénységfelfogás kérdéskörét, valamint azt, hogy milyen hatással van ez a felfogás az Európai Unió társadalmi összetartozást célzó stratégiájának fejlődésére és megvalósítására. Eközben az a cél lebegett a szem előtt, hogy azok számára, akik hozzájárulnak a szegénységkép és szegénységfelfogásának kialakításához, lehetővé váljon a részvétel a szegénység és kirekesztés elleni harcban.

A 4. Találkozó célkitűzései:

- olyan kreatív tanulási folyamat és vitafórum megteremtése, ahol a résztvevők megoszthatják egymással a részvétellel kapcsolatos tapasztalataikat, és ezáltal erősebben kapcsolódhatnak a társadalomhoz;
- a résztvevők azon képességének és készségének növelése, hogy bekapcsolódjanak a nem kormányzati szervek (NGO) szegénység és társadalmi kirekesztés elleni munkájába, és hogy felvegyék a kapcsolatot a közhatalom és más érintettek képviselőivel;
- a szegénységet és a kirekesztést megtapasztalók – szervezeteiken keresztül – bevonásának elősegítése a társadalmi összetartozásról szóló nemzeti cselekvési tervek¹ (NCST) kidolgozásának és értékelésének folyamatába.
- az EU intézmények elkötelezettségének megerősítése a szegénységben és társadalmi kirekesztésben élők – szervezeteiken keresztül történő – bevonása iránt az irányelvek meghatározásának és megvalósításának folyamataiba minden szinten;
- előrelépés a szegénységben és társadalmi kirekesztésben élőknek az európai intézmények képviselőivel, politikai döntéshozóival, és más

---

¹ NCST

illetékes résztvevőivel folytatott párbeszédben a szegénység és kirekesztés elleni harcban.

A találkozó nem helyettesítheti mindazt a munkát, amit a hálózatok és a szervezetek sokasága folytat a szegénységben élők oldalán; inkább azt a felismerést tükrözi az Európai Elnökség részéről, hogy fontos a szegénységet és a társadalmi kirekesztést megtapasztalók hangjának meghallása, s egyben annak illusztrálása, milyen fontos, ezeknek az embereknek az olyan strukturált hálózatokhoz való kötődése, amelyek az egész társadalmat alakító döntési folyamatokba bevonják őket.

A 4. Találkozó megszervezéséhez

- a luxemburgi elnökség felállított egy szervező bizottságot, amelynek tagjait az alábbi szervezetek képviselői adták: a luxemburgi Családügyi és Társadalmi Szolidaritási Minisztérium, a belga és az osztrák kormány (2006 első felének soros EU Elnöksége, az 5. Találkozó vendéglátója), az Európai Bizottság, az EAPN, az ATD Fourth World (szegénység ellen küzdő nemzetközi szervezet) és a FEANTSA (Hajléktalanokkal Foglalkozó Nemzeti Civil Szervezetek Európai Szövetsége);
- valamennyi tagállamban koordinátorok kerültek kijelölésre, akik segítették a Találkozó megtervezését, és gondoskodtak a küldöttek megfelelő felkészítéséről;
- Az EAPN feladata volt a szervező Bizottság támogatása a tartalom, a módszerek meghatározásán és a Találkozó gyakorlati lebonyolításán keresztül.

A találkozók életében új jelenségnek számított, hogy nemzeti szinten is időt és forrásokat áldoztak az előkészítésre, aminek meg is látszottak az eredményei.

Nyitó ülés

Bruno Goncalvez, a 3. Találkozó résztvevője, Portugália

Azzal szeretném kezdeni, hogy tavaly, a most rám eső szerepet betöltő, előadó ezekkel a szavakkal fejezte be beszédét: „mindannyian saját országunk nagykövetei vagyunk, és biztos vagyok abban, hogy erre mind büszkék is vagyunk”. Akik ma itt vagyunk, mindannyian nagy felelősséget hordozunk. Nemcsak országunkat képviseljük, de szószólói vagyunk saját szociális helyzetünknek, társadalmi csoportunknak és mindazoknak, akik ezen a kontinensen szegénységben és társadalmi kirekesztésben élnek, és akik véleményét általában nem figyelmen kívül hagyják.

A szegénységben élő európai polgárok tanúságtételei megmutatják mekkora az elvégzendő feladat, amely nemcsak ránk hárul, de az egyes tagállamok civil szervezeteire, politikai döntéshozóira és az Európai Bizottságra is. Igazat szólva, ez kivétel nélkül minden egyes polgár felelőssége. Csak ily

módon együttműködve leszünk képesek elérni a 2000-ben, Lisszabonban lefektetett, az Európai Unió társadalmi összetartozást célzó stratégiájában megfogalmazott célokat annak érdekében, hogy 2010-ig döntő hatást érjünk el a szegénység megszüntetésében.

Az Európai Unió társadalmi összetartozást célzó stratégiája minden tagállamtól megköveteli egy társadalmi összetartozásról szóló nemzeti cselekvési terv (NCST) megalkotását, a stratégia megvalósításának eszközeként. Az idén a szegénység megszüntetésére kitűzött határidő felénél járunk. A felmerülő kérdés pedig az: mit mutat a mérleg? Vajon, amit eddig elértünk, elegendő lesz a célok elérésére 2010-ig? **Elég megdöbbenő ahhoz a 69 millió európai szegény léte**, hogy mozgósítsa az európai társadalmakat? Vagy a számuknak még tovább kell növekednie ahhoz, hogy az EU számára végre valódi prioritás legyen a szegénység elleni küzdelem? Ezt nem azért mondom, hogy apokaliptikus látomást fessek magunk elé, csupán azt szeretném, ha mindannyian feltennénk magunknak a kérdést, hogy vajon jó vágányon haladunk-e?

Portugál vagyok, cigány és európai.

Nem ok nélkül mondom ezt: olyan közösség tagja vagyok, amelyik az EU minden országában jelen van, s amelyet érint a bővítés. Ha 2007-ben Bulgária és Románia is belép, az EU-ban 10 millió roma él majd.

Valójában a romáknak mindig megvolt az európai dimenziója, már jóval a Római Szerződés és a mai határok meghúzása előtt. Ötszáz éve vagyunk jelen Portugáliában és Európában; mindig is vándorló népek voltunk, folytonosan új horizontokat kerestünk, és a társadalmi kirekesztés és szegénység legrosszabb oldalait tapasztaltuk meg. Sajnos, nem mi vagyunk az egyetlenek, akik oly sok éve a jogainkért és állampolgárságunkért küzdünk, s akiknek e jogát elutasítják.

A 25 (nemsokára 27) tagú EU fokozott mobilitásra és társadalmi beilleszkedésre ad lehetőséget számunkra a foglalkoztatás, a lakhatás, az egészségügy, az oktatás és a társadalmi részvétel területén. De ennél sokkal több még a tennivaló.

Hiszek abban, hogy csakis egy szociális Európa képes a jogokhoz való hozzáférést garantálni számunkra, tisztelni a mindenkinek járó méltó élet alapelveit az országra, etnikumra, vallásra és nemre való tekintet nélkül és megadni a teljes jogú állampolgárságot. Ez az, amit Európától várok – attól az Európától, amely valóban egyenlő jogokat és egyenlő lehetőségeket biztosít minden állampolgára számára az élet minden területén, és lehetővé teszi, hogy valamennyiünk hangja elérjen a helyi, nemzeti és európai szintre. Ez a tisztelet és kommunikáció az egyetlen módja egy valóban szociális Európa megvalósításának.

Ezek a Találkozók lehetőséget jelentenek mindnyájunknak, akik megtapasztaljuk a szegénységet és társadalmi kirekesztettséget. Erre a két napra, mi vagyunk azon csoportok szószólói, akik soha nem hittek, vagy nem

mertek hinni abban, hogy az ő hangjuk is hallhatóvá válhat saját országukban, még kevésbé Brüsszelben.

Nem jelenthetjük ki magunkról, hogy minden szegénységben és kirekesztettségben előért beszélni tudnánk. Nincs meg az a fajta legitimitásunk, de saját országunkban mi lettünk demokratikusan kiválasztva a találkozókra. Nekünk adatott meg az a lehetőség, hogy részt vegyünk ezen a Találkozón, talán ez lesz az egyetlen ilyen alkalom életünkben. De ez is csak arra kötelez minket, hogy a 4. Találkozót követően minden tőlünk telhetőt megtegyünk a folyamat folytatása érdekében. A mi felelősségünk a lobbizás, illetve megértetni a politikai vezetőkkel, hogy a részvételi folyamat folytatására minden szinten szükség van, hogy az előző találkozó mottóját, miszerint: „mi is részesei vagyunk Európának” - valóra válthassuk.

Szeretném kiemelni az idei év témájának „a szegénység arculatának” jelentőségét. Minden szereplő számára nagyon nehéz úgy küzdeni a szegénység ellen és támogatni az összetartozást, hogy az európai társadalom nagy részének negatív képe van a szegénységről és a szegényekről. Nagyon nehéz elhíttetni a szegénységet megtapasztaló emberekkel, hogy a körülményeik megváltozhatnak, ha folyamatosan büntudatot keltenek bennünk: ha azt közvetítik felénk, hogy a szegénységetek a ti hibátok, benneteket hibáztatunk a helyzetetekért.

A szegénység elleni harc napi munkát jelent mindannyiunknak. Ahhoz, hogy a szegénység megszüntetésének feltételei létrejőjenek, fel kell mutatni a szegénység egy másik arcát, egy olyan arcot, amely azt sugározza, hogy létezik egy másmilyen világ. Ezért, először is meg kell szólalnunk, meg kell értenünk egymást, el kell oszlatnunk azokat az előítéleteket és sztereotípiákat létező képzeteket, amelyek a perifériára szorítják mindazokat, akik bármilyen okból együtt kell, hogy éljenek a szegénységgel és a társadalmi kirekesztéssel.

Egy cigány közmondással szeretnék búcsúzni:
„Felülhetsz ugyan háttal a lóra, de a ló akkor is előre halad.”

Európa csak akkor épül fel, ha mind megfogjuk egymás kezét.

Marie-Josée JACOBS, a család, az ifjúság, a nők és a társadalmi szolidaritás minisztere, Luxemburg

Egy évvel ezelőtt abban a megtiszteltetésben volt részem, hogy részt vehettem a Szegénységben Élők 3. Európai Találkozóján, melyet az Európai Unió ír elnöksége rendezett.

2004 májusában a 3. Találkozón elhangzott beszédemben arról a tervemről tájékoztattam a résztvevőket, hogy 2005-ben átveszem a stafétabotot, és az EU luxemburgi elnöksége idején megszervezem a 4. Találkozót.

Azt hiszem, elmondhatom, hogy a 4. Találkozó létrejötte azt tanúsítja, hogy ez az esemény valóban a Közösség társadalmi összetartozást erősítő folyamatának lényegi összetevőjeként kezd intézményesülni.

Az, hogy a luxemburgi elnökség hozzá tud járulni ehhez az intézményesüléshez, annak a jelentős támogatásnak is köszönhető, amelyet a Találkozó megszervezéséhez kapott.

Ez a támogatás az osztrák és a belga kormánytól, valamint az Európai Bizottság Foglalkoztatási és Szociális Főigazgatóságától jött. Mindegyiküknek szeretnék köszönetet mondani a 4. Találkozó iránti elkötelezettségükért. Elismerés és köszönet illeti az egész EAPN hálózat kiváló munkáját, nem beszélve a 4. Találkozó nemzeti küldöttségeiről és koordinátorairól.

A 4. Találkozó elődeihez hasonlóan a szegénység elleni harc EU által elfogadott négy közös célkitűzés egyikét tárgyalja. Ez a célkitűzés az összes releváns szereplő mozgósítására törekszik, és arra szólítja fel a tagállamokat, hogy teremtsenek lehetőséget arra, hogy a társadalmi kirekesztést elszenvedők beszélni tudjanak a helyzetükről és az őket érintő intézkedésekre vonatkozó véleményükről.

A 4. Találkozót azért szerveztem, hogy kifejezzem az elkötelezettségemet e célkitűzés mellett, egy olyan elkötelezettséget, amely mély meggyőződésen alapszik, amelyet hűen tükröznek a 3. Találkozón elnöklő O' Cinnéide, az írországi Maynooth Egyetem professzorának szavai:

„A legjobb szándékú és leg tájékozottabb politikaformálók sem hozhatnak intézkedéseket, szervezhetnek programokat és gyakorlatokat a szegénység és a társadalmi kirekesztés leküzdésére, ha nem tudják, milyen szegénynek lenni: ezt csak maguk a szegények mondhatják el nekik.”

A 3. találkozóon hasonló szellemben beszélt Quintin főigazgató asszony, amikor azt mondta:

„Elmúlt az idő, amikor az intézkedéseket néhány közalkalmazott hozta, akik „tudták”, mi a teendő. Ma a döntéshozatalban többet számít az érintettek szava.”

A kétnapos Találkozó alatt a sokszínű nemzeti küldöttségek szót kapnak majd, hogy az EU továbbra is aggasztó számban lévő, hátrányos helyzetű lakosságának nagykövetei legyenek.

A Találkozó témája a szegénységről kialakult kép lesz, és ennek a képnek a hatása az összetartozással kapcsolatos szakmapolitikai intézkedésekre.

Milyen hatalmas téma!

Bevezetőmet két gondolattal szeretném kezdeni, amelyek Paul Ricoeur-tól, a május végén elhunyt nagy francia filozófustól származnak.

Az első idézet Paul Ricoeur humanizmusát fejezi ki: *„Önmagunktól önmagunkig a leggyorsabb út egy másik emberen keresztül vezet.”*

A másik gondolat összefoglalja a 4. Találkozó témáját: *„Más emberek észlelései felszabadíthatnak, de be is börtönözhetnek bennünket.”*

A szegénységben és a társadalmi kirekesztésben élők gyakran a mások által róluk kialakított kép rabjai lesznek, olyan emberekéne, akik nem is tudják, mit jelent szegénynek lenni.

A 4. Találkozó előkészítése során az EAPN összeállított egy dokumentumot az előző Találkozók küldötteinek hozzászólásaiból. Ebben a gyűjteményben találtam az alábbi egyszerű, de igaz mondatot:

„A szegényekről alkotott kép téves.”

Nagyon gyakran, túlságosan is gyakran közhelyesen, sztereotípiákban gondolkoznak a szegényekről. Hadd világítsam meg ezeket a negatív ábrázolásokat egy példával, amelyet jómagam, a garantált minimum jövedelem minisztereként, jól ismerek.

1986 óta Luxemburgban mindenki számára biztosított a garantált minimum jövedelem, amelyet rendszerint – a francia rövidítés alapján – RMG-nek neveznek. A demokratikus törvényesség alapvető elve, hogy az egyének jogaik érvényesítésével gyakorolják állampolgárságukat és vesznek részt a közösség életében. De ma, 19 évvel a bevezetése után a garantált minimum jövedelemhez való joggal még mindig társadalmi megbélyegzés jár. Ez a fajta címkézés támadást jelent azok önazonossága ellen, akik érvényesítik a minimális jövedelemhez való jogukat. RMG-snek bélyegzik őket, vagyis „segélyfüggőknek”.

Ez a státusz stigmát jelent számukra, és eltorzítja a szociális valóság helyes érzékelését. Azokat az embereket, akik érvényesítik a minimális jövedelemhez való jogukat „segélyfüggőknek” minősítik, külön kategóriába skatulyázzák, noha az összes többihez hasonlóan ők is vegyes csoportot alkotnak.

Ha az egyént csak segélyfüggőknek látatjuk, akkor megkérdőjelezzük identitását és önképét: helyzetének egyik aspektusa, nevezetesen az elégtelen források gondja határozza meg őt minden szempontból!

Paul Ricoeur idézetével kissé eltorzítva: más emberek észlelései az „RMG-sség” skatulyájába zárják az egyént.

Önök közül sokan szenvednek az ilyen beskatulyázástól. Tudják, milyen nehéz belőle kitörni, pedig önök egyedüli lények, senki mással nem összekeverhetők, s mások mégis csupán segélyfüggőnek látják önöket.

Lehetsz te jó énekes, ügyes kötő, kiváló sportoló, vagy játszatsz hegedűn akár egy Paganini, lehetsz anya, vagy apa, nővér vagy báty, elkötelezett szakszervezeti tag vagy határozott feminista, komoly ember vagy optimista..., de mások szemében mindig egy RMG-s, egy segélyfüggő vagy.

Mindig ellenezni fogom e kifejezés és a velejáró kép használatát, mert megalázó és megfosztja az egyént a személyiségétől.

Találkozóinkat nem véletlenül nevezik a „szegénységben élők, szegénységet megtapasztalók találkozójának”.

A 3. Találkozó jelentésének első oldalán a résztvevők fényképei láthatók. Ennek is megvan az oka. Ezek a fényképek nem elvont entitásokat ábrázolnak, hanem egyéneket: férfiakat és nőket, idősebbeket, fiatalabbakat, különböző arcszínű és arckifejezésű embereket, sajátos vonásokkal, amelyek könnyen felismerhetővé teszik őket.

Ezek a fényképek határozott üzenetet közvetítenek: ha a szegénység a jövedelem és a nyereséges foglalkoztatás, a társadalmi erő, a jogosultság, a társadalmi élet és a státus hiányát jelenti, akkor azok, akik a fenti területeken sérülékenyek, nem vehetők egy kalap alá, mint „szegények”.

Először is, ezek a férfiak és nők „emberek”, és csak aztán „szegénységet megtapasztaló emberek”.

Valamelyik előző Találkozón az egyik küldöttség azt kérte, hogy a *„kirekesztettek mutassanak aktív képet magukról, mutassák meg, hogy képesek a kezdeményezésre, az életük megváltoztatására, és arra, hogy szövetkezzenek egymással.”*

Ez a kérés a szegénységről alkotott negatív kép elutasítását fejezi ki. A képek és az ábrázolások ereje azonban erősebb. A szegénység magyarázataival kéz a kézben járva befolyásolják a szegénységgel kapcsolatos szakmapolitikai irányelveket.

Peer Townsend kutató, aki nagyon közelről tanulmányozta a szegénységet, az alábbi, kétélű megjegyzést tette: *„A szegénység bármely magyarázata burkoltan magában hordozza a szegénypolitika receptjét.”*

A 4. Találkozó ezért helyesen teszi, ha a szegénység képével és felfogásával foglalkozik.

Egy jelentésben, amely 2002 októberében készült az Európai Bizottság, pontosabban az Odile Quintin által vezetett főigazgatóság számára, Serge Paugam kutató a következő megállapítást tette: *„Abban az országban, ahol a polgárok nagy része egyéni felelősségnek tekinti a szegénységet, kisebb a valószínűsége az ambiciózus szociális intézkedések kidolgozásának és végrehajtásának, ezzel szemben abban az országban, ahol a lakosok a*

szegénységet olyan szisztematikus igazságtalanságnak látják, amely legkifosztottabb áldozatait egyforma sorsra kárhóztatja, könnyebben szánnak forrásokat a szegénység elleni harcra."

Ebben az összefüggésben örömmel idézhetem Schaber professzort, a 4. Találkozó elnökét, aki 1974 óta tanulmányozza az egyének és a szegénység kapcsolatát.

Egyik tanulmányában, amelyet 1982-ben készített a tartós szegénységről az Európai Bizottság számára, megjegyzi, hogy „a megkérdezettek fele az egyént tekinti a szegénysége okának, a másik fele a társadalmat”.

Hogyan változott a szegénység felfogása?

A 2002-ben készült Paugam-féle jelentés ad egy választ erre a kérdésre.

A jelentés kimutatja, hogy a felmérésbe bevont 14 tagállamban a megkérdezettek 17%-a felelőtlenségnek, 31%-a pedig igazságtalannak tulajdonítja a szegénységet.

A megítélésben az egyes országok között hatalmas különbségek vannak: a portugálok 29%-a, a svédeknek viszont csak a 8%-a említi az egyéni felelőtlenséget a szegénység okaként, s miközben a kelet-németek 50%-a tartja az igazságtalanságot a szegénység okozójának, addig a dánoknak csupán 12%-a érez hasonlóan.

Ez a jelentés azt is megmutatja, hogy összességében a szegénység okának magyarázatban a „felelőtlenség” aránya emelkedik, míg az igazságtalanságé élesen csökken. A szegénység egyre kedvezőtlenebb megítélése a népesség körében aggodalommal tölt el, mivel a társadalmi összetartozást és kohéziót támogató intézkedések gyengítésére ösztönözhet. De nem engem! Én ennek az ellenkezőjében hiszek: abban, hogy egy olyan Európai Unióban, amelyben 69 millió embert fenyeget a szegénység kockázata, s ebből 14 millióan úgy szegények, hogy közben dolgoznak, meg kell erősítenünk a társadalmi összetartozásra és kohézióra vonatkozó intézkedéseket.

Gyakran beszélünk ezekről az intézkedésekről úgy, mint a szegénység elleni harc eszközeiről: e harcnak része kell, hogy legyen azoknak a szegénységről rosszul átgondolt képeknek a megváltoztatása, amelyek a szegénységben élőket érintő rossz intézkedésekhez vezetnek.

A 4. Találkozó célja, hogy megkeresse ennek a legjobb módját.

Christian DUPONT, a közszolgálat, a társadalmi szolidaritás, a várospolitikai és az esélyegyenlőség minisztere, Belgium

A 4. Találkozó alapvető eseménynek számít abban a folyamatos harcban, amelyet azért kell folytatnunk az Unió szintjén, hogy a szegénység történelemmé váljon Európában. Az európai integráció váratlan fordulatai megerősítést jelentenek arra nézve, hogy lehetetlen fenntartható fejlődést elérni az európai integráció területén egy valóban szociális Európa létrehozása nélkül, egy olyan Európa nélkül, amely kapcsolatban áll a társadalmi fejlődéssel, és polgárai alapvető szükségleteivel - minden polgáréval, de különösen a legsebezhetőbbekével. Ennek a célkitűzésnek az európai projekt egyik legfontosabb feladatává kell válnia.

Ennek az Unió projekt minden állomásában ki kell fejeződnie, és a lisszaboni folyamatban, amelynek képessé kell tennie Európát arra, hogy a gazdasági fejlődést összehangolja a környezetvédelemmel és a társadalmi igazságossággal.

Jelenleg ennek a folyamatnak az értékelése és továbbfejlesztése van napirenden. E fontos időszakban Belgium számára világos, hogy ezeket a folyamatokat fenn kell tartani annak érdekében, hogy elkerüljük a kétsebességű haladást, amelyben a szegénység és a társadalmi összetartozás kérdése oldalvonalra kerül, a tárgyalások pedig szinte kizárólag a gazdasági kérdésekre összpontosulnak.

A szociális Európáért folytatott harcban nem hallgathatjuk el, nem titkolhatjuk, és nem hagyhatjuk figyelmen kívül a szegénységet. Beszélünk kell róla ahhoz, hogy megszűntessük. Nem felejthetjük el, hogy a szegénység nem valamilyen ijesztő és elkerülhetetlen dolog. Ki kell gyomlálnunk az okait, s ünnepelnünk kell azoknak az embereknek a különleges bátorságát, akik nap, mint nap megküzdnek azért, hogy normális életet élhessenek.

A 4. Találkozó lehetőséget ad számunkra arra, hogy őszinte és építő párbeszéddel belépünk ebbe a küzdelembe. A legteljesebb szerénységgel állíthatom, hogy Belgiumnak vannak tapasztalatai ezen a téren. Első átfogó jelentésünk a szegénységről 1994-ben készült. Az eseményt nem túlzás mérföldkőnek nevezni országunk életében. A jelentés, amely a szegénységet megélőkkel való szoros együttműködésben jött létre, megszabta a szegénység elleni harc tempóját az elmúlt tíz évben.

Tudjuk, hogy sok még a tennivaló. Tíz év után most a folyamat kiértékelésének és továbbfejlesztésének a közepén tartunk. Újra szorosan együttműködünk a szegénységben élőkkel és azokkal, akiknek közvetlen tapasztalatuk van a szegénységről. 2005 végén új jelentés kiadását tervezzük, amely meghatározza majd a következő tíz év politikai tennivalóit. Ez ugyancsak különös fontosságot ad a 4. Találkozásnak.

Merítsünk ösztönzést ebből a Találkozóból, hogy az itt elhangzó viták konkrét tettekre késztesse bennünket munkánkban, szövetségeinkben és országainkban, amelyek végül segítenek majd eltörölni a szegénységet.

Ursula HAUBNER, a szociális védelem, a generációs ügyek és a fogyasztóvédelem szövetségi minisztere, Ausztria

Mára a Szegénységben Élők Találkozója az európai szegénység és kirekesztés elleni stratégia intézményesült elemévé vált. Ez, a 4. Találkozó több okból is fontos:

- a 4. Találkozó fontos jelképes szerepet tölt be azzal, hogy európai szinten felhívja a figyelmet a szegénységre és a társadalmi kirekesztésre;
- segíthet a szegénység elleni harc fontos kérdéseinek konkrét fogalmakká alakításában. Fontos üzeneteket fogalmazhat meg továbbá a politika szintjén.
- a találkozók az eszme- és információcsere fontos fórumaivá válnak. A résztvevők és szervezeteik megtanulják megismerni egymást.
- a találkozó, az összes érintett szereplő - köztük a szegénységben és társadalmi kirekesztésben élők - mozgósításával kézzel foghatóvá teszi az EU szegénység és kirekesztés elleni stratégiájának egyik központi célját.

A találkozók értékes alkalmat adnak a sokoldalú eszmecserékre és egymás megismerésére. Az európai országok eltérő stratégiákkal közelítenek a szegénység elleni harchoz. Ausztria például a családi szegénység enyhítésének útján indult el a gyermekek után járó juttatások bevezetésével.

Biztosíthatom Önöket arról, hogy 2006 első felében az osztrák elnökség folytatja majd e találkozók hagyományát, és hogy komoly figyelmet szentelünk majd a mostani Találkozó eredményeinek.

A következő év fontos eseményeket hoz európai szinten:

- 2005 júniusának végére minden ország benyújtja a társadalmi összetartozásról szóló nemzeti cselekvési terv eredményeiről készített jelentését, amely 2005-6-ra frissítésre kerül.
- 2005 júniusában ugyancsak minden tagállam válaszol a nyitott koordinációs mechanizmus (OMC) gyakorlatának értékelésére vonatkozó bizottsági kérdőívre. Ebbe az értékelésbe minden európai hálózatnak és más szereplőknek be kell kapcsolódnia. A felmérés egyik része az összes szereplő mozgósításának és együttműködésének nemzeti szintű értékelésére vonatkozik. A szereplők közé a szegénységben és kirekesztésben élők, valamint szervezeteik is beletartoznak. A szegénységet megtapasztalók részvétele növeli az eszmecserék fontosságát. A szegénység elleni harcnak az ő tapasztalataikból kell kiindulnia.

A társadalmi befogadás folyamata mellett két másik folyamat is foglalkozik a szegénységgel:

- a fenntartható és megfelelő mértékű nyugdíjakra vonatkozó nyitott koordinációs gyakorlat, és
- az egészségügyi, valamint a tartós gondozásra vonatkozó nyitott koordinációs gyakorlat.

Mindkét folyamatot meg kell erősíteni, és hatékonyabbá kell tenni.

Az osztrák elnökség 2006 első felében a legfontosabb feladatai között tartja nyilván a társadalmi befogadás és a szociális védelem új módszereiről és célkitűzéseiről tartandó vitát. Ez a Találkozó – az új közös célokkal összefüggésben – javaslatokat tehetne arra vonatkozóan, hogyan lehet leghatékonyabban, a legjobb módon végrehajtani a társadalmi befogadás folyamatát.

Nézetem szerint a szegénységgel és a kirekesztéssel foglalkozó intézkedéseknek a szubszidiaritás elvén kell alapulniuk, vagyis a lehető legközelebbi szinten kell működniük a szegénységet és a kirekesztést megtapasztalókhöz, ez pedig a család szintje. Az államok felelőssége azoknak a törvényi kereteknek a megteremtése, amelyek a családokat segítik, és gondoskodnak arról, hogy azoknak ne kelljen félniük a szegénységtől és bizonytalanságtól.

A családpolitika keretei közé tartoznak például az alábbi intézkedések:

- megfelelő pénzügyi támogatás a családi élet biztosítására;
- a munka és a család egyensúlyát lehetővé tévő környezet megteremtése;
- minőségi, megfizethető szociális és egészségügyi szolgáltatások nyújtása;
- jó minőségű oktatás biztosítása a gyermekek számára;
- speciális támogatás a speciális szükségletekkel rendelkező családok számára.

A jólét magasabb szintje nem érhető el a közvetlen nehézségek megoldása nélkül. A szegénység és a kirekesztés megtapasztalóinak befogadása a legalacsonyabb szinten kell, hogy elkezdődjék. A nehézségekkel küzdő emberek első partnerei a helyi hatóságok. Ezen a szinten a befogadás gyakran a személyes kapcsolatokon keresztül valósul meg. Gondot okozhat, ha a hatóságokban nincs meg a megfelelő szintű empátia, vagy olyan sztereotip módon ítélik meg az embereket, amely nem tükrözi a szegénység és a társadalmi kirekesztés sokrétű realitását.

Emellett a szegénység és a kirekesztés megtapasztalói többféle nehézség miatt nem férnek hozzá a segítséghez.

Ezek a nehézségek gyakran összefüggenek az adott társadalom szegénységképével, s ez a kép a szegénységet gyakran szégyenteljesnek, és személyes hibák eredményének ábrázolja.

A szegénység azonban sokdimenziós jelenség, és EU szegénység-ellenes stratégiájának egyik alapelve. A személyes okokhoz, mint például az alacsony képzettségi szint vagy az egészségügyi problémák, hozzájárulhat még az alapvető javak és szolgáltatások elérhetetlensége, valamint a munkahelyhiány.

Az előítéletek nem adnak valós képet, és a szegénységet, kirekesztést megélik diszkriminációjához és ön-kirekesztéséhez vezethetnek. Emiatt látom nagyon fontosnak a 4. Találkozó témáját.

A viták azt is taglalják majd, hogy a szegénység bizonyos képei és felfogásai hogyan befolyásolják a társadalmi összetartozásról szóló nemzeti cselekvési tervek létrehozását, s mi módon lehet ezt orvosolni. Nyilvánvaló, hogy a változások nem zajlanak le máról holnapra. Fontos azonban ennek a témának a megvitatása, és az első lépés megtétele ebben az irányban európai szinten. Az is különösen érdekes lesz, ha látjuk, milyen különbségek léteznek az egyes tagállamok között.

Ahhoz, hogy a Találkozó több legyen egyszeri eseménynél, a résztvevőknek kivétel nélkül át kell adniuk az itt folyó munka eredményeit, és folytatniuk kell a vitát szervezeteikben és munkaterületükön. Ausztria, a következő találkozó szervezőjeként mindent elkövet majd, hogy e Találkozó eredményeire alapozva tovább mozdítsa a párbeszédet.

Befejezésül, egy tavalyi témát szeretnék felidézni, amely a 2005-ös Találkozó témái közt is szerepel: ez a szolgáltatások, főként az egészségügyi és szociális szolgáltatások liberalizációjának kérdése.

Mint tudják, a Bizottság bevezette a szolgáltatásokra vonatkozó, ún. Bolkenstein-irányelvet, amely minden általános érdekű szolgáltatást érint, így az egészségügyi és szociális szolgáltatást is.

Az irányelvnek azonban nem sikerült különbséget tennie a szociális és az egyéb szolgáltatások között. A piac a szociális szolgáltatások esetében kevésbé fontos, hiszen ezek definíciószerűen emberekre és szükségleteikre irányulnak.

A szociális szolgáltatásoknak folyamatos, személyes és felelős kapcsolatokon kell alapulniuk.

A szociális szolgáltatások éppen a piac negatív hatásainak az ellensúlyozására szolgálnak.

Emiatt küzdöttem következetesen azért, hogy az egészségügyi és szociális szolgáltatásokat vonják ki ennek az irányelvnek a hatásköréből, és remélem, az irányelvvel kapcsolatos viták ezt el is érik majd.

Örömmel jelentem be, hogy az osztrák elnökség megszervezi az 5. Találkozót Brüsszelben 2006 májusának elején. Ausztria boldog, hogy folytathatja a hagyományt, és minden jelenlévőt meghívhat a következő Találkozóra.

Odile QUINTIN, Európai Bizottság, Foglalkoztatási, Szociálpolitikai és Esélyegyenlőségi Főigazgatóságának főigazgatója

Számomra a 4. Találkozó szimbolizálja az Unió elkötelezettségét a szegénység elleni küzdelem mellett.

Elsősorban azért, mert a szegénység az emberi méltóság és az emberi alapjogok megsértése: az Alapvető Jogok Európai Chartája elismeri a „méltó élet jogát”. Minden országnak igyekeznie kell azon, hogy e jogot átültesse a gyakorlatba. Ez az egyik nagy kihívás, amely szociális védelmi rendszereink előtt áll. A Bizottság ehhez az erőfeszítéshez azzal járul hozzá, hogy kezdeményezni fogja a garantált források, köztük a minimális jövedelem bevezetését.

Másodsorban pedig azért, mert a társadalmi összetartozás hozzájárul a növekedéshez, a jóléthez és a foglalkoztatottsághoz. Ez volt az üzenet, amelyet az Unió ez év márciusában a Lisszaboni Stratégia áttekintésekor elfogadott. A 25 tagállamnak ezt figyelembe kell vennie, amikor 2005 őszén felvázolják nemzeti reformterveiket. Az állam és kormányfők csúcstalálkozója éves jelentést kap a társadalmi kohézió állapotáról, ami mutatja, milyen politikai súlya van ezeknek a kérdéseknek az Unióban.

2001 decembere óta az egymást követő uniós elnökségek azzal igyekeztek tükrözni ezt az elkötelezettségüket, hogy elismert szegénységellenes nem kormányzati szervezetekkel együttműködve házigazdái voltak ezeknek a találkozóknak. Az Európai Bizottság mindig is támogatta ezeket a kezdeményezéseket, ami azt mutatja, milyen alapvetően fontos a szegénységben élők bevonása a szegénység és a kirekesztés elleni szakmapolitikai intézkedések kidolgozásának és végrehajtásának folyamatába.

A kirekesztés elleni nemzeti intézkedések európai koordinálása az összes érdekelt fél bevonásán és mozgósításán alapszik.

Ahhoz, hogy ezek az intézkedések sikeresek legyenek, meg kell hallgatni, mit mondanak maguk a szegénységet megtapasztalók. Bizony, a francia és a holland referendumok megmutatták, hogy az embereknek mennyire fontos, hogy meghallják a hangjukat. Még sokat kell dolgoznunk. Annak dacára, hogy néhány országban megnőtt a szegénységet és a kirekesztést megtapasztalók részvétele, és megelégnék az őket képviselő NGO-kal folytatott párbeszéd, általánosságban még mindig túlságosan alacsony a szegénységben élők részvétele.

A tagállamokra jellemző, hogy nem megfelelő stratégiai „cselekvési tervekkel”, hanem egyszerű leíró jelentésekkel állnak elő. A cselekvési terv nem lehet igazán hatékony, ha az ígéreteket nem bontja le a lehető legrészletesebb, legkeményebb célkitűzésekre, amelyek átlátható közös kiértékelést tesznek lehetővé.

Világos, hogy a gazdasági lassulás és a növekvő munkanélküliség alapvetően megváltoztatta a szegénység elleni háború politikai kontextusát. Néhány országban – különösen a sérülékeny csoportokban – egyre növekszik a szegénység fenyegetettségében élők száma. A lelki egészség, az alkohol- és a drogfüggőség kérdése továbbra is jellemzik és aláássák társadalmainkat.

A diszkrimináció, amely akár többszörös is lehet, sok ember esetében jelent akadályt az integrációban, különösen igaz ez a kisebbségek esetében. A diszkrimináció sokszor torz ítéletekben és ábrázolásokban tükröződik, nem ritkán még a különféle médiumokban is. A ma itt bemutatott jelentés jogosan fakad ki azok ellen az akadályok ellen, amelyeket az ilyen ítéletek és ábrázolások okoznak.

A lényeg tehát, hogy folytassuk az európai stratégia keretét adó átfogó szemlélet egyesítését azzal a szemlélettel, amely a legnehezebb helyzetben lévő csoportokat veszi célba a helyi összefüggések figyelembe vételével.

Ez egyben a kirekesztés és a megkülönböztetés elleni harc összekapcsolását is jelenti, ami átfogó és hatékony európai szabályozási keretre alapozható. Ez Európa egész területén minden egyénnek ugyanazt a védelmet garantálja a megkülönböztetés ellen, nemre, etnikai vagy faji, vallási, életkorra, képességekre vagy nemi irányultságra való tekintet nélkül.

Mi több, a Bizottság éppen most tárta nyilvánosság elé a diszkrimináció – a sokszoros diszkriminációt is beleértve – elleni stratégiáját az elkövetkező évekre. Ennek keretében 2007 „Esélyegyenlőséget Mindenkinék Európai Év” lesz. A kizárólag a diszkrimináció eltörlésére irányuló tettek azonban még nem elegendők ahhoz, hogy az akadályok elháruljanak néhány, különösen a roma kisebbség elől. Megerősítő akciók kellene ahhoz, hogy helyzetük jelentősen változzon. Ebből a célból a Bizottság nagy gondolkodókból álló munkacsoport felállítását tervezi, amelynek az lesz a feladata, hogy tekintse át, és ajánlja azokat a megközelítéseket, amelyek elősegítik ezekben a kisebbségeknek a társadalmi és a foglalkoztatási integrációját.

A szegénység elleni harcnak emellett illeszkednie kell a szociális védelmi rendszerek modernizálási folyamatába is.

Ez azért van így, mert a beivódott társadalmi kirekesztés nagy kihívást jelent ezeknek a rendszereknek, nem kisebbet, mint például a demográfiai öregedés. Ezeket a rendszereket tehát egy olyan integrált stratégia részeként kell megreformálni, amelyben a nyugdíjrendszerek, a kirekesztés elleni harc és az egészségügyi rendszerek is közös célkitűzéseket tartalmaznak. Ez a folyamat már elindult, és 2006-ra befejeződik.

A siker érdekében az átalakításoknak két párhuzamos célt kell elérniük: a szociális védelem hatékonyságának és pénzügyi életképességének a biztosítását. Ebben a szociális ellátórendszerek döntő szereppel rendelkeznek. A viták sok esetben rámutattak arra a nehézségre, amely e szolgáltatások missziójának és törvényi státusának a megkülönböztetésben fennáll, valamint a jogi bizonytalanság miatti széles körű aggodalomra. A Bizottság olyan

Közlemény kiadásán dolgozik, amely valamelyest segít majd e szolgáltatások és missziók törvényi kereteinek tisztázásában.

Az előző három Találkozó nyilvánvalóvá tette, hogy milyen fontos elegendő anyagi és emberi erőforrással rendelkezni annak érdekében, hogy a szegénységet megtapasztalók hatékony részvételét lehetővé tegyük. Ugyanolyan fontos azonban, hogy időt adjunk ennek a folyamatnak, és hogy a bizalom és a tisztelet attitűdje vezessen bennünket.

Remélhetőleg az NGO-k ösztönzést kapnak majd ettől a folyamatból, amely megköveteli, hogy mindannyian átgondoljuk a kirekesztés elleni harc stratégiáját, célokat tűzzünk ki magunk elé, és hozzájáruljunk az elérésükhöz. A „szervezett civil társadalom” ma már nem elégedhet az örök ellenzéki szerepkörével, hanem a szociálpolitika valódi résztvevőjévé kell válnia.

Az előző három Találkozó vitáinak folytatása

Az előző Találkozó néhány kérdést megválaszolatlanul hagyott, főként a foglalkoztatással, a diszkriminációval és a rasszizmussal, a szolgáltatások liberalizációjával, valamint a szegénységben élők bevonásának európai és nemzeti szinten megvalósuló támogatásával kapcsolatban. A Találkozók közti folytonosság érdekében ezek a kérdések átfogalmazásra kerültek, és a különféle előadók igyekeztek, ha nem is válaszolni rájuk, de legalább alaposan ismertetni, és aktualizálni őket.

Jozef NIEMEC

szövetségi titkár, Európai Szakszervezeti Szövetség (ETUC)

A munkaerőpiactól nagyon távol kerülő emberek, a sajátos oknál fogva akadályoztatott nőket is beleértve, kapjanak egyénre szabott képzést és támogatást. Mit ért el eddig ebben a tekintetben az Európai Foglalkoztatási Stratégia, és hogyan lehet biztosítani, hogy a stratégia révén valódi munkahelyekhez lehessen jutni?

A tények azt mutatják, hogy a munkahely még mindig az egyik legjobb pajzs a szegénység és a társadalmi kirekesztés fenyegetése ellen. Bár igaz, hogy a munkaerőpiacról kirekesztettek sérülékenyebbek a szegénységre, az is világos, hogy a munkahely önmagában nem véd meg a szegénységtől. Az állással rendelkező szegények számának növekedése miatt harcolunk a munkahelyekhez való hozzáférésért, és a munkahelyek minőségének fenntartásáért és javításáért.

Ezért ellenezzük azokat az intézkedéseket, amelyek ráerőltetik az emberekre, hogy bármilyen alacsony áron vállaljanak munkát. Minőségi munkahelyeket akarunk, ahol a dolgozó elégedettnek érzi magát,

tisztességes bért kap, ami biztosítja számára azokat a forrásokat, amelyek révén kiemelheti magát és családját a szegénységből.

Ezen a ponton fontos azt hangsúlyozni, hogy az ETUC nem gondolja, hogy erre a problémára a társadalmi kirekesztés kezelése lehet a választ. Azért küzdünk, hogy kormányok elkötelezzék magukat a szegénység megszüntetése mellett, aminek legjobb fegyvere a megelőzés. Ez a harc egy szélesebb kampány része, amelynek célja, hogy biztosítsa minden európai állampolgár emberi jogainak tiszteletben tartását. Ebből a szempontból a társadalmi kirekesztés túl gyakran akadályozza meg az egyéneket teljes állampolgári és szociális jogaik gyakorlásában. Ez a Találkozó ily módon belekapcsolódik az Unió – Alkotmányos Szerződés tervezetben felvázolt – jövőjéről, valamint a fenntartható fejlődés és a Lisszaboni Stratégia jövőjéről szóló vitába.

Az ETUC minden erejével részt vesz ezekben a vitákban. Mi úgy tekintünk az Alkotmányos Szerződésre, mint amely megadja az európai intézkedések kiegyensúlyozásának törvényi kereteit. Célkitűzéssé teszi a társadalmi összetartozás és szolidaritás létrehozását, és bevezeti a szociális piacgazdaság gondolatát. Megerősíti az Alapvető Jogok Chartájának törvényi erejét, s hadd tegyem hozzá, a méltósággal élhető élet jogát, amelyre a Bizottság részéről Odile Quintin is nagy hangsúlyt fektetett. A szerződéstervezet jelenlegi francia és holland elutasítása hátráltatja a társadalmi igazságosságért folytatott harcunkat Európában.

Az ETUC egyetért azzal a nézettel, hogy a társadalmi kohézió létrehozására irányuló különféle intézkedések nincsenek jól összehangolva. Sajnálatosnak tartjuk, hogy a társadalmi befogadás és a környezetvédelem már nem szerepel a prioritások között a 2005 tavaszán tartott EU-csúcsértekezleten átdolgozott Lisszaboni Stratégiában. Ez szemben áll az elemzésekkel, amelyek a szegénység kockázatának egyértelmű és tartós emelkedését mutatják. Az a tény, hogy a szegénység fenyegetettségében élők negyedének van munkahelye, világosan azt mutatja, hogy a több munkahely és a fokozottabb növekedés sem csökkenti feltétlenül a szegénységet.

Előre tekintve a júniusi Európai Tanácsra, amely a növekedés és a munkahelyek integrált irányelveit fekteti majd le, az ETUC aggódik a potenciális eltérülés miatt, amely a „munka váljon kifizetődővé” szlogen mögött felsejlik. A hangsúly itt teljes mértékben a járulék- és az adóreformra kerül, miközben a „méltó és igazságos bér” szempontja teljesen hiányzik, a felhívás pedig „a megfelelő intézkedések kifejlesztésére a dolgozó szegénység csökkentése érdekében” teljesen eltűnt.

Vannak azonban pozitív jelek is. Az ETUC örömmel látja, hogy az európai munkaügyi miniszterek megőrizték az Európai Foglalkoztatási Stratégia alapvető szemléletmódját a foglalkoztatási és a munkaerő piaci

összehasonlító teljesítmény-értékelések (*benchmarks*) és az olyan célkitűzések visszaemelésével, mint az élethosszig tartó tanulásban való részvétel, az „új kezdetre” lehetőséget adó intézkedések a munkanélküliek részére, a tartós munkanélküliekre vonatkozó intézkedések, és a gyermekgondozási segély. Azzal, hogy nem engedték ezeket a konkrét célkitűzéseket pusztán jó szándékot kifejező szöveggel helyettesíteni, elkerülték, hogy meginduljanak a bármi áron történő munkahelyteremtés irányába.

Hangsúlyozni szeretném az közérdekű szolgáltatások szerepét, amelyeket a „munka társadalmi környezeteként” írhatunk le, nevezetesen a lakhatáshoz, az egészségügy és az oktatáshoz való hozzáférést. Ezek elemi erejű eszközök a kirekesztés akadályainak a lerombolásában. Egyetértek a többi felszólalóval, akik szerint hangsúlyoznunk kell, hogy mekkora kockázatot jelent, ha ezeket a szolgáltatásokat ugyanúgy kezeljük, mint a tisztán kereskedelmi jellegű szolgáltatásokat, ahogyan azt az ún. „Bolkenstein” irányelv tervezet javasolta. Az ETUC szerint ezzel aláásnánk a társadalom számára nyújtott közérdekű szolgáltatások kötelezettségét. Bízunk benne, hogy a Bizottság szociális ellátásokról szóló jövőbeni Közleménye megfelelő választ ad majd ezekre az aggodalmakra.

Végül fontosnak tartom aláhúzni, milyen fontos szerepe van annak, hogy az összes szinten – európai, nemzeti és helyi szintek – az összes szereplő együttműködjön a szegénység elleni harcban. A társulás elengedhetetlen, ha erősíteni szeretnénk egymás képességeit. Az ETUC elkötelezettsége nem fog gyengülni a társadalmi kirekesztés elleni harc mellett, és saját tevékenységi körén belül erősíteni fogja ezeket a partnerségeket.

Cherry SHORT, Faji Egyenlőségért Bizottság, Egyesült Királyság

A diszkrimináció, beleértve a nemek közötti megkülönböztetést és a rasszizmust, a szegénység és társadalmi kirekesztés létrejöttének egyik oka. Milyen szerepet kell játszania az EU-nak és a tagállamoknak ahhoz, hogy szembenézzenek ezzel a realitással, és hogyan erősíthető a munkájuk?

Kicsit megváltoztattam a felszólalásom címét, mert nem vagyok eléggé felkészült abban, hogy milyen szerepet tölt be jelenleg az EU, illetve töltenek be a tagállamok kormányai a nemek közötti diszkriminációval és a rasszizmussal kapcsolatban.

Szakterületem inkább a faji megkülönböztetés megértése, és az, hogy mit kell tennünk ellene.

Ma azt fogom hangsúlyozni, hogy az EU-nak és a kormányoknak fel kell ismerniük, hogy a rasszizmus és a diszkrimináció

- hozzájárulnak a sokak által megtapasztalt szegénység kialakulásához.
- akadályt képeznek a szegénységből való kilábalás előtt.
- további dimenziókkal hozzájárulnak a szegénység megtapasztalásához, különösen azok számára, akik nélkülöző és marginalizálódott közösségekben élnek.

Ezen a prizmán keresztül nézve könnyen észrevehetjük, hogy a diszkrimináció és a rasszizmus nagyon is messzire nyúló hatásokkal rendelkezik sok EU-ban élő ember és közösség számára.

Ha van valami, amit az Európai Unió kormányai tehetnek azért, hogy jelentős hatást érjenek el, az a következők biztosítása:

- hatékony törvények életbe léptetése a diszkrimináció minden létező formája ellen;
- a politikusok és közéleti emberek nyilvános fellépése, közbeszéde a kirekesztés nyelve ellen, és a sokszínűségben rejlő erő ünneplése mellett;
- független, megfelelően pénzügyi támogatást élvező testületek létrehozása. Ilyen például az a Bizottság, amelynek dolgozom, s amely a diszkriminációnak kitett egyének támogatásáért felelős, miközben saját kutatásokat végez az általánosabb változtatás igényével.

Az etnikai különbözőségeken, a rasszizmuson és más egyenlőtlenségeken alapuló diszkrimináció megértése életbevágóan fontos, ha a szegénység és a társadalmi kirekesztés okait valóban meg akarjuk találni, és fel akarjuk számolni. Az általános kutatások szerint a Nagy-Britanniában élő fekete, ázsiai és kínai csoportok, összességében nagyobb valószínűséggel élnek a szegénységi szint alatt, könnyebben csúsznak oda-vissza a szegénység határon, és nagyobb esélyük van arra, hogy a fehér lakossághoz képest relatív anyagi szegénységben és nélkülözésben éljenek. 2001-ben az indiai közösségek 33%-a élt a szegénységi küszöb alatt. Ez az arány a fekete

karibi családoknál 40%, a fekete afrikaiaknál 50% volt, miközben az összlakosságnak csupán 25%-a élt a szegénységi küszöb alatt.

Az egyéb indikátorok – mint a lakhely, a foglalkozás, a képzettségi szint – ugyancsak fontosak, és figyelembe kell őket venni a szegénység eltörlésének célkitűzéseiben.

Mit tehát a teendő?

A válasz világos: a tagállamoknak és az Európai Uniónak határozottan fel kell lépnie a faji megkülönböztetés ellen.

Azt javaslom, hogy:

- noha az EU már sok törvényi eszközt életbe léptetett a diszkrimináció ellen, ennél többet kell tenni. Nagyon fontos, hogy az EU diszkrimináció ellenes törvényét szigorúbban alkalmazzák a tagállamokban.
- az Európai Uniónak strukturális pénzforrásokat kell felhasználnia a legszegényebb csoportok, és a szegénység legtartósabb fészkeinek elérésére.
- a társ-felülvizsgálati (peer-review) találkozók és konzultációkat abban az irányban kell fejleszteni, hogy reprodukálni tudják a jó gyakorlatokat, és hogy terjesszék a diszkriminációt és a fajüldözést megelő csoportok tapasztalatait.
- a tagállamok vezessék be diszkrimináció ellenes intézkedéseik hatékonyságának monitorozást és kiértékelését.
- a tagállamok többségében szükség lenne érett vitára a fajüldözésről és az etnikai kisebbségek elleni megkülönböztetésről.
- a bevándorlás szerepéről, és az európai etnikai kisebbségek történelméről folytatott nyilvános beszélgetés legyen része ennek a vitának.
- a tagállamoknak mindenekelőtt a középpontba kellene állítaniuk a rasszizmus ellenes és az egyenlőséget támogató hozzáállást a lakhatástól a foglalkoztatásig, az oktatástól a közlekedésig, minden intézkedési területen.

Az etnikai kisebbség közösségeiben rejlő nagy lehetőségek ellenére, a faji, a vallási, a bőrszín, az etnikai hovatartozás, a nemi, vagy mindezek bármely kombinációja miatti diszkrimináció továbbra is anyagi és társadalmi elszegényedést okoz sok ember számára.

Következésképpen azt mondanám, hogy:

- Európának a fenntartható gazdasági növekedés céljait a társadalmi összetartozásra kell alapoznia.
- a társadalmi összetartozás megerősítésének kulcsa a szegénység problémájának a megoldása.
- a szegénység eltörlésének kulcsa a diszkrimináció és rasszizmus leküzdése.
- a kormányok ez irányú tevékenységének kulcsa három dologban rejlik:

1. hatékony és erős törvényekben;
2. az odafigyelésben a lentről jövő erőteljes hangokra, amelyek képesek megszólaltatni a rasszizmust és a diszkriminációt elszenvedők tapasztalatait;
3. világos akciótervekben, amelyeket mindenki tanulmányozhat és igazolhat

Raymond MAES, Európai Bizottság, Foglalkoztatási, Szociálpolitikai és Esélyegyenlőségi Főigazgatóság

Milyen intézkedések születnek majd a szolgáltatások (mint a víz és a villany) liberalizációja, valamint a szociális ellátásban megjelenő verseny negatív hatásainak ellensúlyozására?

Mit kell tenni európai szinten az alapszükségletek (víz, villany) minimális kielégítésének és a minőségi szociális ellátás elérhetőségének biztosítása érdekében?

2003 óta új viták folynak az általános érdekű szolgáltatásokkal kapcsolatban. A Bizottság kiadott egy vitaindító Zöld Könyvet annak meghatározására, hogy mi legyen az ilyen szolgáltatások nyújtásával kapcsolatos szerepe. A Zöld Könyv felteszi a kérdést, mi legyen az Európai Unió szerepe az általános érdekű szolgáltatások nyújtásával kapcsolatban. Azt, hogy mi tartozik az egyetemes érdekű szolgáltatások közé a tagállamoknak, a helyi és regionális hatóságoknak kell eldöntenie. Az EU-nak azonban elismerten támogatói szerepet kell vállalnia. A Zöld Könyv alapján tartott konzultációk eredményeit kiadták egy Fehér Könyvben, amely egy sor olyan kérdést érint, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a 3. Találkozón megfogalmazott kérdésekhez.

A villamos áram liberalizációja

Az Európai Unió jelenlegi jogszabályai lehetővé teszik a villamos áram piacának liberalizációját. Ennek végrehajtásához azonban bizonyos garanciákra van szükség annak biztosítása érdekében, hogy az elektromos szektor továbbra is nyújtja majd ezeket az általános érdekű szolgáltatásokat. Fontos ebben a vonatkozásban az Európai Szociális Charta megemlítése, amely egyértelműen kijelenti, hogy az EU-nak tiszteletben kell tartania bizonyos, általános érdekű szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség jogát. A törvényhozás ezekre a szolgáltatásokra, „egyetemes szolgáltatások” néven utal. A kifejezés kulcsfogalomnak számít, amelyet a Bizottság az ilyen típusú törvényhozásban használ. Az egyetemes szolgáltatás fogalma alapozza meg azt a jogát mindenkinek, hogy hozzáférhessen az alapvetőnek ítélt szolgáltatásokhoz, illetve a szolgáltatásnyújtónak azt a köteletségét, hogy mindenki számára meghatározott kívánalmaknak megfelelő, elérhető árú szolgáltatást nyújtson.

Az elektromos áramra vonatkozó irányelv szerint, a tagállamok kötelesek arról gondoskodni, hogy legyenek olyan garanciák, amelyek megvédik a legsebezhetőbb fogyasztókat, például az érdekükben hozott intézkedésekkel. A tagállamok és konkrétan a nemzeti szabályozók kötelessége, hogy gondoskodjanak ezeknek az elveknek a betartásáról. A Zöld Könyv konzultációja során felmerült a szabályozók szerepének erősítése, valamint a felhasználók fokozott részvétele a liberalizált ágazatok ellenőrzésében.

A víz egy másik szolgáltató ágazat. Az irányelv rámutat, hogy a vízre nem vonatkozik olyan egyezményes európai keretszabályozás, mint az elektromos áramra. A tagállamok egy részében azonban nyitott a vízellátás piaca. Vannak, akik szerint a vízzel kapcsolatban is szükség lenne európai szintű törvényi keretre, mások számára viszont ez olyannyira érzékeny terület, amelyből az EU jobb, ha kimarad. Az EU azonban máris benne van a közbeszerzési szerződések törvényi szabályozásán keresztül, és emellett a Szerződésben szereplő diszkrimináció elleni és arányossági alapelvek is vonatkoznak rá. A viták tehát folynak a vízügyi ágazatban. Egyelőre azonban a tagállamok felelőssége dönteni a vízellátás mikéntjéről.

A Szerződés alapelvei azonban mégiscsak mérvadóak. Ez derült ki az egészségügyi és szociális ellátásra vonatkozó Zöld Könyv vitája során. Erre az ágazatra sem vonatkozik a kereteket megadó irányelv. Egyértelmű tény azonban, hogy az elektromossághoz hasonló liberalizáció nem létezik az egészségügyi ellátásban. Ugyanakkor a Szerződés minden gazdasági jellegű szolgáltatásra vonatkozik. Ez azonban némi jogi bizonytalanságot vet fel. Nemcsak a felhasználók és a szolgáltatók, de a tagállamok között is. Az ilyen szolgáltatások esetében a közösségi – különösen a belső piacra és a versenyre vonatkozó – szabályozás alkalmazásának mikéntje még tisztázásra vár. A Bizottság felvette ezt a kérdést a napirendjébe, és előkészít egy Közleményt, amely áttekinti az egészségügy helyzetét. A Közlemény a Zöld Könyv vitájának eredményeire épít. A közösségi jogalkotás egyértelműen és letagadhatatlanul befolyásolja az egészségügyi ellátás szervezeti felépítését és finanszírozását.

Felmerül azonban a kérdés, hogy ez a befolyás nincs-e negatív hatással többek között a szolgáltatás közfeladat jellegére, és az egészségügyi ellátás modernizálására. A modernizáció itt nem a finanszírozásra vonatkozik, hanem a szolgáltatásoknak az igényekhez való közelítésére. El kell döntenünk, vajon a Közösség jogalkotásának keretei alkalmasak-e egy ilyen modernizálás véghezvitelére.

Ahhoz, hogy lássuk, megfelelnek-e ezek a keretek arra, hogy lehetővé tegyék a szolgáltatásoknak szerepük betöltését, és a modernizációt, nyilvánvalóan másképp kell tekintenünk ezekre a szolgáltatásokra, mint a többi általános érdekű szolgáltatásra, például a telekommunikációs vagy a közlekedési ágazatra. Az egészségügyi és a szociális ágazatok sajátos jellemzője, hogy a többi szektornál még általánosabb érdekek, mert az egyént szolgálják. A szociális jogokat átviszik a gyakorlatba. Emellett részét képezik még az egészségvédelmi rendszernek is, ami a többi szolgáltatásra nem feltétlenül vonatkozik. E két szolgáltatási szektoron belül nagy arányú a felhasználói részvétel és az önkéntes szerepvállalás. A szolgáltatást nyújtó szervezetek sajátos struktúrával rendelkeznek. Ez olyan kérdés, amely alaposabb tanulmányozást igényel.

A Bizottság a Közlemény előkészítésébe bevonja a tagállamokat és a civil társadalmat, mert ott, ahol általános érdekű szolgáltatásokról van szó, közös a felelősség, ami nyilvánvalóan még inkább igaz az egészségügyi és szociális szolgáltatásokra, amelyek a tagállamok, a helyi és regionális hatóságok hatáskörébe tartoznak.

A Bizottsági Közlemény előkészítői konzultáltak a civil szervezetek és a tagállamok illetékeseivel. A Közlemény, amely az idén kerül kiadásra, rámutat majd azokra a területekre, ahol a jogi keretek alkalmazása ezekre a szolgáltatásokra nehézségekbe ütközhet. A Közlemény azonban azt is kiemeli majd, hogy mennyire alapvető az európai szociális modellben a szociális szolgáltatás szerepe, amely éppen ezért különleges bánásmódot igényel.

Judit RÉZMŰVES, a Szociális Védelmi Bizottság elnökhelyettese

Mit lehet tenni európai és nemzeti szinten azért, hogy a tagállamokat a szegénységet és a társadalmi kirekesztést megtapasztaló embereket tömörítő nemzeti hálózatok és struktúrák támogatására ösztönözzék, és arra, hogy olyan mechanizmusokat alkalmazzanak, amelyek lehetővé teszik vagy fokozzák ezeknek az embereknek a részvételét az életüket érintő döntéshozási folyamatokban?

Az EU-ban létezik szegénység és a társadalmi kirekesztés. E kihívásra válaszolni kell; ugyanakkor változások történtek Közép-Európában az 1980-as 90-es évek fordulóján. Az új országokban sajátos szegénységi jegyek jelentkeztek, amelyek már nemcsak a hagyományos csoportokat – az időseket, az árvákat és özvegyeket – érintik. Ma egyre több olyan ember is megtapasztalja a szegénységet, aki sem nem túl idős, sem nem túl fiatal a munkára, mégis kizáródik a munkaerőpiacról. A 90-es évek társadalmi, gazdasági és politikai átalakulásai komoly változásokat hoztak magukkal a magyarok életében. Ez az EU legtöbb új tagállamára igaz. A változások részben pozitívnak bizonyultak, de negatívabbak is vannak közöttük. Az egypártrendszer elsöprése ezekben az országokban a demokrácia bevezetését jelentette. A piacgazdaságra való áttérés azonban gazdasági intézkedésekkel járt. Megváltozott a munkaerőpiac. A szociális védelmi rendszereket csontsoványra karcsúsították, ami negatívan hatott az emberekre.

A kormányok ugyan megígérték, hogy küzdenek a szegénység ellen, az eredmények nem igazán lelkesítőek. A jóakarat nem elég, politikai párbeszédre lenne szükség a kormány, a szociális munkások és a többi érintett szereplő között. A nem kormányzati szervezeteknek kulcsszerepük van ezen a téren, főként az európai szociális modell és a társadalmi kohézió védelme miatt. E tekintetben az EAPN az EU élő lelkiismereteként, kiegyensúlyozó erejeként működik. Emellett információforrást jelent. A hálózat lehetővé teszi egyes szegénységet megtapasztaló csoportok beilleszkedését és befogadását.

Az EAPN javítja a lobbizás képességét. Ahhoz azonban forrásokra van szükség, hogy a hálózathoz tartozó szegénységben élő emberek megszólalhassanak, és saját nyelvükön információhoz juthassanak.

A források jelenleg a helyi szintekhez kötődnek, de nem elégségesek, felhasználásukról pedig a helyi politika dönt. Ezen a szinten kell tehát dolgozni.

A civil társadalom ugyanúgy működik, mint a tágabb társadalom: egyéni érdekek, sajátos elvárások léteznek bennük, egyeseknek jobban megy, mint másoknak. Előfordul, hogy az ő ideáljaik győznek, és ez nem mindig segít. Általában a többség érdeke számít, s ezért fontosak az alulról építkező csoportok (*grass root groups*).

A nemzeti küldöttségek által bemutatott tagállami helyzet ²

Ausztria

400 000 munkakereső és mindössze 25 000 üres munkahely.

A GDP-vel párhuzamosan a szegénység 10%-ról 13,2%-ra nőtt az elmúlt három évben. A munkanélküliek nettó bevételei folyamatosan zuhannak. A lakhatás, az étkezés és az egészségügy költségei emelkednek. Az NCST-k nem javítottak a helyzeten.

Az osztrákoknak a munkanélküliek intézményes képviselőit van szükségük, amely támogatná a helyi munkanélküli kezdeményezéseket. A politikusok részéről növekvő érdeklődés mutatkozik az ilyen típusú intézmények iránt, amelyek munkáját gondosan nyomon kell követni.

A célt egy - a struktúrát és a finanszírozást is érintő - törvény létrehozásában látják.

Belgium

Belgium virágzó ország. A Világbank a világ 20 leggazdagabb országa közé sorolja. Mégis a lakosság 13%-a él szegénységben a átlagjövedelem (medián) 60%-a alatt. Ez egyéenként 772 euró/hó jövedelmet jelent és 1622 euro/hó bevételt egy négytagú család számára (2 felnőtt, 2 gyermek). Növekszik a dolgozó szegények száma, az átmeneti ügynökségi munkák, az alacsony bérű munkák és a határozott idejű szerződések terjedése miatt. Az összes munkanélküli száma (60 000) növekszik. A szociális gazdasági szektor néhány éve a belga kormány szemében prioritást élvez.

A társadalombiztosítás az egyik legfőbb bástya a szegénység megakadályozásában. Nélküle a lakosság 38%-a élne szegénységben. A juttatások szintjét azonban általánosságban túl alacsonynak ítélik. Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés továbbra is gond. Egyre több ember adósodik el az egészségügyi ellátás drágasága miatt.

- Belgiumban akut lakáshiány érvényesül;
- Flandriában (az ország északi részén) 2001 óta folyik az energiapiac liberalizálása;
- Sok a tartós egyenlőtlenség az oktatás terén;
- Egyre több az országban a papírok nélküli bevándorló, akik fő áldozatai a kizsákmányolás sokféle formájának.

Belgiumban minden területen kiterjedt az önkéntesség, így a szegénység terén is. A szegénységben élők részvételét alapvetőnek tekintik a szegénység problémájának megoldásában. A szövetségi kormánynak és a különböző regionális kormányzatoknak együttműködési egyezményük van az összes

---

² Ez a dokumentum a Találkozót megelőzően készült.

érintett szereplő bevonására, különös tekintettel a szegénységben élőkre és szervezeteikre.

Bulgária

Bulgáriában nagyon nagy a szegénység aránya és az egyenlőtlenség mértéke, a jövedelmi egyenlőtlenséget is beleértve. A kormány valódi erőfeszítéseket tesz a szegénység csökkentésére, de eközben speciális hatások érvényesülnek: intézkedéseik azon az elméleten alapszanak, hogy a jólét majd leszivárog a szegényekhez. Ennek eredményeképpen a javulás fentről lefelé halad, és az intézkedések első hatásai a középosztályok jövedelmét növelik.

A helyi és a nemzeti döntéshozók kifejezik a szegénység iránti elkötelezettségüket, de a probléma kiterjedtségét a mély gazdasági válság elkerülhetetlen velejárójának tekintik. Egyetlen megoldásnak tehát a gazdasági növekedés gyorsítását tartják. A jelentős GDP növekedés ellenére a szegénység nem csökkent Bulgáriában. Néhány helyhatóság a sikeres akciók jó példájával jár elől. Hatékonyan használják forrásaikat annak érdekében, hogy olyan intézkedéseket próbáljanak ki, és vezessenek be, amelyek polgáraiknak társadalmi védelmet és támogatást nyújtanak.

A javulás reményét a Strukturális Alapokban és a helyi közösségek fejlesztési képességében együttesen látják.

Ciprus

A ciprusi gazdaság egészében véve pozitív arculata nem tükrözi a népesség bizonyos százalékának valóságát. Az EU-ba való belépés még tovább ronthatja a helyzetet, különösen a munkanélküliség előrelátható emelkedése miatt. A nyugdíjasok egyharmada csupán minimális nyugdíjat kap, amely a létminimum felével egyenlő.

Egyedülálló szülők, főként a házasságon kívül élő anyák nemcsak a szegénységet, hanem a társadalmi kirekesztést is megtapasztalják, mert a közvélemény még ma is erkölcsileg elítélendőnek tartja a házasságon kívüli anyaságot.

Nincs mechanizmus a szegénységet megtapasztalók intézményes képviselőire.

A fiatalok számára a szegény családi háttér önmagában is hátrány. Az iskola ugyan ingyenes, de ezek a gyerekek nem vehetnek részt fizetett, tanterven kívüli foglalkozásokon.

A szövetségek alakítása megerősítette a szegénységben élők tudatosságát jogaikkal kapcsolatban, és a szegénységben és kirekesztésben élők azon képességét, hogy erős nyomást tudjanak gyakorolni a jogalkotás, a politikai intézkedések és a gyakorlat megváltoztatása érdekében. A részvétel felé tett egyik lépés a 2001 óta folyamatosan működő ciprusi gyermekparlament.

Csehország

Csehországban általános a hiány mind magán, mind pedig szociális lakásokban, az idősek számára kevés a munkahely, és diszkrimináció tapasztalható a romákkal szemben a munkaerőpiacon. A szociális gondok megoldása nem tartozik a kormány legfontosabb prioritásai közé. Az egyénekre van bízva, hogy szükségmegoldásokat találjanak. Ilyenek például a Nadje Alapítvány által épített otthonok, az anya és gyermek menedékszállók (egyedülálló szülőknek), vagy az utcai szegények menedékei.

A jövőre nézve az alábbi tervek léteznek:

- cseh csoportok és nemzetközi szervezetek tapasztalat- és jó gyakorlat cseréi és együttműködése
- az emberi jogok előtérbe helyezése
- elmozdulás az ember központú szociális rendszer felé

Finnország

A szociális egyenlőtlenségek növekszenek. A finn küldöttség elhiszi, hogy az abszolút szegénység az új tagállamokban magasabb, de a munkanélküliség növekedésével a relatív szegénység egyre nő a „régiből” Európában is. Az új munkahelyek teremtése nem lesz elég, ha a szociális védelem összeomlik, a bérek pedig még a létminimumot sem érik el.

A megoldás nem a verseny bevezetése a szociális és az egészségügyi ellátás terén, hiszen ez a szociális ellátásra szorulóknak számára a halált jelentheti. A folyamatos növekedés ideológiája zsákutcába jutott. A jövedelmeket egyenlőbben kell elosztani az emberek lelki jóléte érdekében.

Európa bővítése önmagában nem érték, ha nem tudja megtartani polgárainak tett ígéreteit. Minimális követelés a kielégítő garantált jövedelem a méltó élet érdekében. Az EU a polgáraiért van, nem önmagáért.

Franciaország

A helyzet a következő:

- elégtelen a szegénység ellenes szervezetek állami, helyi és regionális finanszírozása
- gond a munkaerőpiac elérése
- gond a lakhatás elérése
- a 25 év alattiak nem jogosultak garantált minimális jövedelemre
- külföldi állampolgárok adminisztratív szabályozása a megfelelő papírmunka elvégzése nélkül
- a függő viselkedés folyamatos térnyerése
- iskolai végzettség el nem ismerése
- elégtelen emberi erőforrások (szociális munkások terén)
- a bejelentett lakcímek hozzáférhetősége jóléti célokra

Vannak azonban pozitív vonások is, mint:

- a 2002/2-es hatályban lévő törvény a szegénységben élőknek megadja a jogot ahhoz, hogy meghallgatásra találjanak a „közösségi élet

tanácsának", a jó gyakorlatok kartájának, kézikönyvnek a bevezetésével.

- a szociális munkásokkal kialakult együttműködés (párbeszéd, aktív figyelem, követés, támogatás).

Vannak reményteli tervek, mint például:

- a nemzeti törvényhozási program bevezetése a kirekesztés ellen, a társadalmi kohézió előmozdítására.
- fejlesztések az elérés terén a foglalkoztatásban, a lakhatásban, a képzésben, az oktatásban, az egészségügyben az egyéni méltóság és autonómia tiszteletével.
- a szegénységet megtapasztalók részvételének és képviselőitének a bevezetése különböző kulturális, sport- és politikai testületekbe.
- a változás iránti igény a közvélemény szegénységben élőkkel kapcsolatos szemléletében és hozzáállásában.

Németország

Németországban politikai és ipari lobbik évek óta szorgalmazzák egy alacsony bérű szektor létrehozását, amelyben az embereknek kötelező lenne dolgozniuk a minimális szintű életvitel biztosításához elegendő bér garanciája nélkül. Manipulálják a szegényeket, miközben a dolgozókra egyre nagyobb nyomás nehezedik. Az új törvények nem törődnek többé a társadalmi részvétel megvalósításával, és a rászorulóknak nyújtandó biztonsággal.

Az új törvények célja, hogy csak az kaphasson segítyt, aki bármilyen munkát hajlandó elfogadni. 5 millió munkanélküli van és 400 000 üres munkahely! A társadalmi részvételről folytatott párbeszéd leállt, s ez megakadályozza, hogy a szegénységről és a kirekesztésről folytatott vita előbbre lépjen.

Az új német szociálpolitika azoknak a szervezeteknek sokéves erőfeszítéseit veszi semmibe, akik azért dolgoznak, hogy a szegénységet elszenvedők jogait figyelembe vegyék.

Görögország

A Görög Hálózat több találkozó után úgy döntött, hogy a mentális egészségre koncentrálnak, amely a kirekesztés egyik tényezője. A 4. Találkozóra való készülődést a hiábavalóság érzése hatotta át azoknak a negatív tapasztalatoknak köszönhetően, amelyeket a küldöttek szereztek a politikai döntéshozókkal való találkozásaik során. Azt gondolták, hogy a politikusok, bár szóban azt állítják, hogy törődnek a szegények mondanivalójával, döntéseikben ezt nem veszik figyelembe. Következésképpen az a meggyőződésük, hogy ugyanez ismétlődik majd a 4. Találkozón is.

Magyarország

A lakosság 10%-a él szegénységben, és a nagy gondot ennek az aránynak a növekedése okozza. A 4. Találkozó küldöttei közt olyan emberek vannak, akik

megtapasztalták, milyen munkanélkülinek, egyedülálló szülőnek, állástalannak lenni, és milyen az, ha valakit roma származása miatt diszkriminálnak. Az előkészítő találkozókön a küldöttek azt mesélték el, milyen szegénynek lenni a mindennapokban. Leírták, milyenek a tapasztalataik a szociális ellátórendszerrel, és személyes kapcsolatuk a szolgáltatást nyújtó személyekkel.

Az előkészítő megbeszéléseken megfogalmazódott üzenetek:

- Kezdetben biztosak voltunk, hogy mindannyiunknak ugyanaz a gondja, de végül rájöttünk, hogy a különböző gondok különböző megoldásokért kiáltanak.
- Harcolnunk kell a kirekesztés ellen!
- Nem mi vagyunk a kisebbség.
- Segítségre van szükségünk.
- A gyerekeink is tanulni és dolgozni akarnak.

Olaszország

A társadalmi részvétel és a politika Olaszországban gyakran kettéválik. A politikának a polgárokért kell munkálkodnia, választ kell adnia a közösség igényeire, és a szociális kérdésekben tervszerűen be kell avatkoznia. A társadalmi részvétel egyéni jog, amely lehetővé teszi az egyéneknek a politikai folyamatok befolyásolását, és véleményük kifejezésre juttatását. Sajnos azonban erre nincs lehetőség. Olaszország olyan ország, ahol még a minimális jövedelem sem biztosított. Kísérleteztek a bevezetésével, de csak helyi és regionális szinteken.

A politikusok társadalmi jólétről beszélnek, a valóságban azonban sok igény kielégítetlen, és a szociális gondok egyre növekszenek.

Olaszországban az állampolgárok részvétele a mai napig távol áll a megvalósulástól. A szociális szolgáltatások integrált rendszerének elérését célzó 328/2000. törvény 5 év után néhány területen – például a részvétel területén – kezdi éreztetni a hatását; a helyi szociális ellátók a súlyos gazdasági válság miatt nehéz korszakot élnek át, s emiatt a legegyszerűbb szolgáltatásokat sem tudják nyújtani.

A politikának a társadalmi részvétellel karöltve kellene együttműködnie, a szegénységet és társadalmi kirekesztést megelőző gondjainak megoldása pedig gyors válasz lépéseket igényel. Ehhez növelni kell az emberek tudatosságát és felelősségét jogaikkal, illetve kötelességeikkel kapcsolatban, valamint olyan utat kell járni, ahol senki nem marad le.

„A szegények nem várhatnak.”

Lettország

A szegénységet megelőző és a velük kapcsolatot tartók főként a vidéken élők nehézségeiről számolnak be:

- Nagy a szakadék Riga és a vidék jóléte között.
- Vidéken munkanélküliség van, nagy arányú a belső elvándorlás. Sokan mennek Rigába, hogy munkát találjanak.

- Kevés a családi juttatás.
- Az idősek esetében a korábban fejlett nyugdíjrendszer nem működik. Helyreállítása hosszú évekig tart majd, amíg a nyugdíjakat többek között a jövedelem nagyságához kötik.
- Gondot jelent az oktatáshoz való hozzáférés.
- Sokan vándorolnak az Európai Unió más országaiba, ahol rosszul fizetett munkákat vállalnak, hogy a megtakarítást a hazaküldjék az otthon hagyott családnak.

Egy néhány éve létező jó kezdeményezés az ún. „anyabér”. A gyermekáldás utáni első évre az anya a legutolsó korábbi jövedelmével egyenértékű összeget kap, maximum kb. 557 eurót. Ezt az eredményt a Vidéki Asszonyok Egyesülete harcolta ki.

Másik eredmény a fogyatékosokhoz alkalmazkodó munkahelyek létesítése.

Projektek:

- szakképzés vidéken
- vállalkozói képzés vidéken
- e-kereskedelmi képzés

Luxemburg

A luxemburgi küldöttség az Egyedülálló Szülők munkacsoportja a CFFM-től (Nők, Családok, Egyedülálló Családfők Centruma), amelyet a Femmes en Détresse (Nők Bajban) non-profit szervezet támogat.

Az egyszülős családokat 90%-ban nők vezetik, amely tényt elfedi a semleges, „egyszülős család” elnevezés. A legtöbb családban az anya az, akit létbizonytalanság fenyeget a családi és a munkahelyi felelősségek, valamint a házimunka egyenlőtlen eloszlása miatt.

Lehet, hogy a pár közösen dönt arról, hogy az anya abbahagyja a munkát, vagy rövidebb munkaidőben dolgozik, válás esetén azonban a nő a veszélyeztetettebb.

Válás után anyagi nehézségekkel él együtt: az ügyvédi díjak, a gyermeknevelés és a háztartás fenntartásának kiadásai terhelik.

Ami az egészség és a szegénység gondját illeti, legalább a szükséget szenvedők számára be kellene vezetni a járóbeteg-rendelések közvetlen biztosítói kifizetését. (Luxemburgban egyre többen kerülnek el az egészségügyi ellátást, mert nem engedhetik meg maguknak.) A szociális munkások azonban adhatnának ki orvosi rendelésre szóló utalványokat.

A hátrányos helyzetű családban felnövő gyermekek egészsége rosszabb lesz felnőttkorban.

Az özvegyek körében is jellemző a szegénység.

A Családügyi Minisztérium és a Nők Bajban szervezet együttműködési szerződést írt alá, hogy „Téli Kampányt” indítanak a hajléktalan felnőttek megsegítésére, akik a központhoz fordulhatnak, ha nem találnak szálláshelyet.

A Nők Bajban szervezet két gyermekgondozást nyújtó szervezetet állított fel:

- A Krank Kanner Drehem Szolgálatot, amely a beteg gyermekek otthoni őrzését, gondozását szervezi meg
- A Kannerhaus-t, amely orvosi konzultáció, bevásárlás, tanfolyamok, iskolai szünet és szükséghelyzetek idejére nyújt gyermekfelügyeletet.

Vannak nemzeti szintű, főként az Esélyegyenlőségi Minisztériummal közös tervezett projektek, és nemzetközi szinten hasonló hálózatokkal történő együttműködések.

Hollandia

A holland delegációban van egy munkahelyi baleset révén munkanélkülivé vált személy, egy főállású háztartásbeli, egy fogyatékkal élő, egy családgondozó, egy kisgyermekes háztartásbeli, aki nem jöhetett el erre a Találkozóra, mert a babája beteg lett. Másokhoz hasonlóan, ezek az emberek is a forráshiány miatt kerültek a társadalom margójára.

A problémák leggyakrabban a sztereotípiákból származnak:

- látszólag egészséges nő
- élősködő
- buta

A legrosszabb, és egyben a leginkább leértékelő, ha valakit nem tekintenek teljes jogú polgárnak.

Két küldöttségi tagunk számára pozitív élmény volt, hogy részt vettek a helyi tanács Felhasználói Bizottságában. Felhasználói részvétel! Elmondták véleményüket a szociális ügyekről. Az önbecsülést növeli a minimális jövedelműeknek indított kliens-rendelési szolgálat (walk-in services).

A küldöttség reméli, hogy az EAPN Hollandia hálózat a döntéshozókkal együtt képes lesz frontvonalbeli szakértő-képző projektek vezetésére és helyi cselekvési tervek végrehajtására.

Norvégia

Az európai meghatározás szerint a lakosság mintegy 9%-a szegény. 1999 és 2003 közt a szegénység 36%-kal nőtt. Az átlagjövedelem (medián) 50 %-át, mint viszonyítási pontot (OECD standard) alapul véve a szegénység 25%-kal növekedett a 2001-2003 óta.

A norvégoknak szükségük van a standard háztartási költségvetés alapján számított (Nemzeti Fogyasztói Kutatóintézet) minimális jövedelemre.

Bárki, aki a szegénységi küszöb alá kerül, garantált pénzügyi támogatásra jogosult.

Ami a részvételt illeti, szakadék van a kormány vágyai és a valóság között. A norvég Nyugdíj-, Munka- és Társadalombiztosítási Hivatalok éppen egyetlen nagy szervezetbe olvadnak össze, s a Welfare Alliance (Jóléti Szövetség) nevet viselő, nem kormányzati szervezet (NGO) keményebben dolgozik majd a felhasználói részvétel megvalósításáért.

A Szövetség prioritásai:

- a szegénység eltörlése
- a felhasználói részvétel növelése
- a tagcsoportok életminőségének és életfeltételeinek a javítása, és
- a tagszervezetek pénzügyi és működési felvételeinek javítása.

A részvétel az egyik, talán legfontosabb eszköze a jóléti rendszer újjáalakításának. Más szóval, ha nincs részvétel, a szegénységellenes intézkedések is megbuknak.

Lengyelország

A lengyel küldöttség olyanokból áll, akik megtapasztalták a szegénységet és a társadalmi kirekesztést. Vannak közöttük olyanok, akiknek hosszú hajléktalan, vagy alkoholista múltjuk van, másoknak nehéz gyermekkoruk volt, vagy munkanélküliek, hajléktalanok.

Jelenleg átmeneti szállásokon laknak, tanfolyamokra járnak, és utcai újságok kiadásában, mezőgazdasági szövetkezetben, használtruha boltban stb. végeznek munkát.

Valamennyi lengyel résztvevő tapasztalata azt mutatja, hogy a környezeti és a személyes gyengeségek meghaladhatók. A kirekesztés legyőzhető, a munkába és a társadalomba való bekapcsolódás pedig megvalósítható. Ezek az emberek olyan jó gyakorlatoknak az élő példái, amelyek lehetővé tették, hogy „saját lábukra álljanak”.

Portugália

Az EAPN Portugália

- decentralizálásra alapuló tevékenységeket fejleszt, regionális hálózatokat épít, amelyek a nemzeti hálót alkotják. A regionális szervezés túnt a legjobbnak a helyi szint elérésére és a szövetségek mozgósítására.
- célja, hogy a párbeszéd már a kialakításánál fogva folyamatos legyen.
- igyekszik elérni, hogy a 4. Találkozó résztvevői a lehető legtöbbet szerepeljenek a nemzeti, a regionális és a helyi médiákban, hogy hangot kapjon, amint egy tágabb közönség képviselői szerepét felvállalják.

Érdekes lenne szélesebb közönséggel megismertetni a szegénység felfogásával és a róla alkotott képpel foglalkozó kutatás eredményeit.

A portugál EAPN szeretné maximalizálni tevékenységében a többi érdekelt – igazságügy, foglalkoztatás, egészségügy, oktatás és képzés, bevándorlásügy, fejlesztési együttműködés stb. részvételét. Ha csak lehet a portugál EAPN meghív olyan nemzeti/területi politikusokat, akiknek részük van a társadalmi összetartozást célzó Nemzeti Cselekvési Terv kidolgozásában, hogy biztosítsa a befogadási stratégia folyamatosságát.

Spanyolország

A társadalmi kirekesztésnek nem csupán egy arca van, s nem is vezethető vissza egyetlen okra. A kirekesztés egyik látható tünete a részvétel hiánya a társadalmat és az emberek életét érintő területeken.

A többség nem törődik a szegénységet megtapasztalók véleményével. Ez részben a szegénységben élők önképének köszönhető, részben pedig a másokban róluk kialakult képnek.

„Többek vagyunk annál, mint aminek látszunk”. A szegénységben élők többek külső megjelenésüknél.

Egy másik ember megismerése figyelmet, tiszteletet és gondoskodást igényel, és soha nem sikerülhet 100%-osan. A szegénységben élőknek szükségük van arra a lehetőségre, hogy a közhelyeken, előítéleteken túl, valóban megismerjék őket, és ezt a lehetőséget nekik is meg kell adniuk másoknak. Ez azt is jelenti, hogy gondoskodni kell arról, hogy a szegénységben élők véleményét figyelembe vegyék a számukra fontos, vagy őket érintő dolgokban. Végül garantálni kell egyenlő jogaik és lehetőségeik tiszteletét.

Svédország

A svéd küldöttek életútja különbözik: van közöttük vállalat tulajdonos, önfoglalkoztató, menedzser, állásban lévő, családos, stb... Olyan életet élnek, amit a svédok „Svensson”-féle (átlagos) életnek hívnak. Különböző okokból – pénzügyi csőd, betegség – jelenleg a szegénységi küszöb alatt élnek. Mindhármuknak eltérő a kapcsolatuk a szociális és az egészségügyi ellátással, munkaügyi hivatalokkal. Mindannyian munkanélküliek.

A „Méltó Élet” projekt a VERDANDI (nemzeti NGO), és a többi Örebro-i (Svédország 11 legnagyobb városának egyike) szociális ellátó együttműködésén alapul. A projektet az Európai Szociális Alap finanszírozza. A projekt alapgondolata, hogy a résztvevők alakítsanak szövetkezetet a decemberi a projektidőszak végéig. A tervezet a tartós munkanélkülieknek és a munkaképteleneknek szól, akiket már teljesen elveszettnek tekintenek a munkaerőpiac elérése szempontjából.

A VERDANDI 1896-ban jött létre a társadalmi igazságtalanság, és az ellen a szemléletmód ellen tiltakozó mozgalomként, mely kizárólag az egyént tartja felelősnek az alkoholizmusáért, s nem úgy tekint rá, mint az embertelen körülmények, a létbizonytalanság és az egyéb körülmények áldozatára.

A Verdandi – a munkásmozgalom független szervezeteként – a kezdetek óta a munkafeltételek és a bérek javítását tűzte ki célul, a lakhatás, az oktatás, a 8 órás munkaidő és az univerzális választójog elősegítésével.

Az Eurochild bemutatkozik

Az Eurochild AISBL³ a gyermekek és az ifjúság szervezeteit tömörítő hálózat. Az szervezet a munkáját az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének alapelvei alapján látja el. Az Eurochild előmozdítja a gyermekek és a fiatalok jólétét és jogainak érvényesülését az Európai Unió és a tagállamok szintjén. A számok alapján az EU régi tagállamaiban a 0 és 15 év közötti gyerekek 19%-a él a szegénység fenyegetésében, a 10 új tagállamban pedig 20%-a. A szegénység nemcsak a gyermekek fejlődését érinti az egészség, az oktatás, a lelki-társadalmi jólét, a kultúra, a sport, a szabadidős tevékenységek területén, de jövőbeli kilátásait és lehetőségeit is befolyásolja.

A gyermekszegénység nemcsak a hátrányos helyzetű és sérülékeny csoportokban jelenik meg. A probléma horizontális jellegű, amelyet a NCST-k kidolgozásának és végrehajtásának folyamatában középpontba kellene állítani. A gyermekeket és a fiatalokat az NCST-ben érintett szereplőnek kellene tekinteni, és részvételük feltételeit meg kellene teremteni.

A nemzeti cselekvési terveket a gyermekszegénység azon indikátoraira kellene alapozni, amelyekről a szegény gyerekek és a fiatalok azt mondják, hogy fontos számukra.

Az Eurochild ezért felszólítja a döntéshozókat és a többi érdekelt felet, hogy fokozzák erőfeszítéseiket a társadalomból kirekesztett gyerekek és fiatalok befogadására.

Andre, a 16 éves ciprusi fiatal elmeséli történetét:

16 éves diák vagyok. A családom felbomlott, amikor a szüleim tíz éve különváltak. Törvényesen nem váltak el, de nem tudom, hogy hol az apám, és mit csinál. Az anyám beteg, és nem tud dolgozni. Segélyből élünk, ami túl alacsony ahhoz, hogy ténylegesen fedezze a szükségleteinket.

Tízéves korom óta dolgoztam a nyári szünetben, hogy legyen saját költőpénzem, de valójában nem lehet meg nekem mindaz, amit szeretnék, és nem tehetem azt, amit a hozzám hasonló korú gyerekek tesznek. Nincs számítógémem, és gyakran érzem magam hátrányban a többi diákkal szemben, és az esélyem is kisebb az övéknél a jó iskolákra. Többnyire otthon maradok, mert nincs pénzem arra, hogy a barátaimmal tartsak.

---

³ Nemzetközi nonprofit szervezet

Személy szerint nem éreztem, hogy az iskolában diszkriminációban lenne részem – ebben szerencsém volt –, de sok gyerek érez megkülönböztetést és kirekesztést az iskolában.

Az alapgondunk az, hogy a felnőttek nem hallgatnak meg bennünket, nem engednek megszólalni, és nem kíváncsiak a véleményünkre. Nem érdeklik őket a gondjaink, és többnyire azt gondolják, hogy ha megoldják a „család gondjait”, akkor a miénk is megoldódik. Ez azonban nincs így. Azt szeretnénk, ha meghallgatnának bennünket az olyan kérdésekben, mint az esélyegyenlőség, az oktatás, a kikapcsolódás, a szocializáció és az egyenlő tagként fogadnának be bennünket a társadalomba.

A diszkrimináció az, amikor mások kritizálják, hogy mit gondolsz, hogyan öltözöl, lenéznek amiatt, hogy kevesebbre vagy képesre, és másban találod meg az „élvezetet”. Ez a kirekesztettség érzését okozza bennünk, csökkenti önbecsülésünket, hiszen tudjuk, hogy nem fogadnak el bennünket.

Nem tisztelnek bennünket az iskolában. A tanítás csak „leckék és vizsgák” sorozata. A képzelet, a szabad gondolkodás és a megértés nem számít. Olyan oktatási rendszert akarunk, amelyben a felnőttek nem a hatalomra támaszkodnak, hanem a kölcsönös tiszteletre, a megértésre és tanulásra építenek.

Végül, amikor „családtámogatási intézkedésekről” van szó, ne felejtsek el, hogy a családokban nemcsak felnőttek, hanem gyerekek is vannak.

Pénzügyi támogatást akarunk!

Szüleinknek munkahelyeket akarunk!

Kikapcsolódást és tevékenységet akarunk mindenkinek!

Pénzügyi helyzetünktől független oktatási rendszert akarunk.

MŰHELYEK 4

Öt műhelyben folyt a munka

- 22 tagállam, valamint Norvégia és Bulgária **küldötteinek** részvételével. A küldöttek 89%-a szegénységben élő (egyedülálló szülő, munkanélküli, hajléktalan, fogyatékossgal élő, regisztrált munkakereső, beteg, bevándorló, kisebbséghez tartozó stb.) volt, akik saját életük tapasztalatait hozták magukkal.
- Valamint „**meghívottak**” részvételével, akik a szegénység és a társadalmi kirekesztés problémájával foglalkozó, különböző hivatalos európai és nemzeti szervezeteket képviselték.

A műhelyek célja az volt, hogy vitát generáljanak arról a szegénységről és a szegénység érzékeléséről, amelyek

- a kulcsszereplők (szociális ellátást nyújtók, kormányhivatalnokok, kutatók, politikusok,...) különböző csoportjaiban élnek,
- a médiában és
- és a társadalmi összetartozásról szóló nemzeti cselekvési tervekben (NCST) megjelennek.

Minden műhely összefoglalót készített, kérdéseket és javaslatokat állított össze a plenáris ülés számára, amelyeket vita követett.

A meghívottak⁵ plenáris ülésen elhangzott hozzászólásai e fejezet végén találhatóak.

1. Műhely

Belgium, Ciprus, Görögország, Hollandia, Lengyelország, Portugália, Egyesült Királyság

Meghívott vendégek: Az ausztriai Szociális védelmi, Generációs ügyek és Fogyasztóvédelmi Minisztérium képviselői, a luxemburgi Családügyi és Szolidaritási Minisztérium, az EU Szociális Védelmi Bizottsága, az Egyesült Királyság Nyugdíjellátó Intézete, az Antwerpeni Egyetem, a Belga Társadalmi Integráció és Szegénységellenes Szolgálat, az Egyesült Királyság Faji Egyenlőségért Bizottsága, FEANTSA (Hajléktalanokkal Foglalkozó Nemzeti Civil Szervezetek Európai Szövetsége)

Felfogás

- *Szegénynek lenni stigmát jelent.*
- *A nők szegénysége többnyire nem látszik, mert a nők titkolják szegénységüket*
- *A szegénységről évszázadokon át alkotott negatív kép még ma is él, mert a szegénységnek félelmet kell keltenie. Ez a kép árt a szegényeknek.*

⁴ A kurzívval jelölt részek a találkozók elhangzott szövegek.

⁵ Meghívottak: vezető európai és nemzeti köztisztviselők, európai és nemzeti politikusok, európai intézmények és bizottságok, sajtóképviselők

- *Találkozónk elnöke 50 éve beszél a szegénységről: ez is azt mutatja, hogy éppen ideje tenni valamit.*

Alapvető kapcsolatok

- *Az egyedülálló szülők családjait Görögországban kirekesztik*
- *A menedékkérőket pénzéhes élőködőknek látják, ha részesei kívánnak lenni az ország gazdaságának.*
- *A jóléti/szociális intézmények alkalmazottai a szegénységet mindig pénzügyi kérdésnek látják.*

A szociális ellátást nyújtóknak kapcsolatban kell állniuk a szegénységben élőkkel. Az a gond, hogy vannak közöttük olyanok, akik nem rendelkeznek megfelelő képzettséggel, és tárgynak tekintik az embereket. Meg kell érteniük, mi történik. Lengyelországban lobbicsoport alakult azzal a céllal, hogy megtanítsák az embereket, hogy másképp tekintsenek a dolgokra. Nem elég pénzt dobni a szegénységből élők közé, meg kell változtatni az emberek hozzáállását.

A szociális szolgáltatást nyújtókat képezni kell, a szegénységben élőknek pedig részt kell venniük ebben a képzési folyamatban. Belgiumban működik egy, ún. „tapasztalati szakértői” program, amelyben arra képzik ki a szegénységben élőket, hogy képesek legyenek közvetíteni a hatóságok és a szegények között. Négy év képzés után hivatásszerűen is alkalmazhatják tapasztalataikat.

Média

- *A sajtó nagyon szereti a valóságshow-kat, a látványosságot, a szívszaggató rossz híreket.*
- *A szegénység nem emeli a nézettséget.*
- *A médiában pénzt fizetnek azért, hogy a szegénységben élők „kitergessék a szennyesüket” show-műsoraikban.*
- *A különböző médiumok csak télen érdeklődnek a hajléktalanok iránt.*
- *A média nem próbálja megérteni, mi kényszerít valakit szegénységbe. Olyan egyéneket mutat be, akik nem úgy viselkednek, ahogyan kellene.*

Stratégiákat kell kidolgozni, például arra, hogy felhívjuk a figyelmet az európai Találkozókra a különböző médiumokba való bekerülés érdekében.

Hogyan javítsuk a szegénységről kialakult képet?

Néhányan azt javasolták, hogy a tévébe és az újságokba kerüljenek pozitív beszámolók a szegénységet megtapasztalók életéről. Nem kellene például mindig műveletlennek bemutatni a szegénységben élőket. Az a cél, hogy a külvilág ítélet-mentes hozzáállást alakítson ki velük kapcsolatban.

Mások azt javasolták, hogy maradjunk ki a szenzációkból, utasítsuk vissza valóságshow-kban való megjelenést.

A különböző médiumokat arra kell bátorítani, hogy mutassák be a társadalmi kirekesztéshez vezető utakat és körülményeket, amihez az újságírók „képzésére” van szükség. Ezzel a háttérrel képesek lesznek eltávolodni a feltűnéskeltéstől és megelőzhető, hogy stigmatizáljanak olyan csoportokat, amilyenek például a kisebbségek.

A pozitív kép kialakításának stratégiáinak és módszereinek keretében az NGO-k önálló média eseményeket, például sajtótájékoztatókat, vagy nyilvános demonstrációkat szervezhetnek.

Egy másik lehetőséget jelent az újságírókkal való szövetkezés speciális riportok megjelentetésére, ahogyan ezt Belgiumban megtették.

Egy másik példa Lengyelországból: az NGO-k helyezzenek előtérbe olyan embereket, akik sport teljesítményeik révén kérnek helyet maguknak a társadalomban.

A fontos, hogy a pozitívumokat emeljük ki!

A szegénységben élők proaktívak. Küzdenek, és megviseli őket a tisztelatlenség, küzdenek az életben maradásért, és ennek érdekében minden tőlük telhetőt megtesznek. A sajtó egy-két hónapon át követhetné egy család életét, hogy ezt a küzdelmet bemutassa.

Egyes csoportok saját újság kiadásával próbálják pozitívvá alakítani a róluk kialakított képet.

NCST-k

- *A közvélemény nincs bevonva az NCST-k előkészítésébe.*
- *A legtöbben soha nem hallottak az NCST-kről.*
- *A dokumentumokban egyáltalán nincs szó a szegénységben élőkről. Ezzel nem könnyű dolgozni.*
- *Minden ország önállóan dönt nemzeti cselekvési tervének prioritásairól, s ezek országonként teljesen eltérőek.*
- *A szövegekben sok fontos dolog van, de gyakran követhetetlen a tálalásuk.*

Az NCST-vel kapcsolatban az alábbi fő gond fogalmazódott meg: kidolgozásában nem vesz részt, nem konzultál a civil társadalom. Az NCST-k jelenleg ismeretlenek és hozzáférhetetlenek a nagyközönség számára.

ÖSSZEGZÉS A PLENÁRIS ÜLÉS ELÉ

A tapasztalatok és megfigyelések közös pontja, hogy a javuló gazdasági helyzet ellenére a szegények és a gazdagok közti szakadék sok országban nő. A műhelymunkában résztvevő országok küldöttei hangsúlyozták, hogy a szilárd gazdasági növekedés nem mindig jelenti a társadalmi összetartozás erősödését és a munkanélküliség csökkenését.

Ismétlődően rámutattak a gyermekek, a fiatalok és a családok, valamint az idősek sajátos gondjaira. A szegénység tartós és több nemzedékre kihat. A szegénységben felnövekvő gyerekek nagyon nehezen törhetnek ki a helyzetükből, nagy a kockázata, hogy a szegénység nemzedékről nemzedékre öröklődik. Azt is megjegyezték, hogy az etnikai és a faji megkülönböztetés sajnos gyakori a társadalmainkban, s hogy egyes társadalmi csoportokat olyan negatív skatulyákba zárnak, amelyek kirekesztik őket vagy elmélyítik a kirekesztettségüket.

Az ördögi kör azonban megtörhető. A küldöttek sok jó gyakorlatot is megosztottak egymással. Szó volt állami képzési ösztöndíjakról, a parlamenthez és a sajtó megszólításáról, a vállalkozók kibontakozásának segítéséről a szociális szövetkezetek, közösségi vállalkozások hivatalos elismerésével, s a munkahelyteremtés erősítéséről a szegénységben élők számára szövetkezetek felállításával.

A vita előrehaladtával további problémák merültek fel a szegénység társadalmi megítélésével kapcsolatban.

1. A küldöttek beszéltek a szociális szolgáltatásokat nyújtókkal való kapcsolatukról⁶. Szomorú következtetésük az volt, hogy a szegénységben élőknek túlságosan ritkán adják meg a teljes emberi méltóságuknak járó tiszteletet, csapdába esettnek érzik magukat a „bürokrácia gépezetében”, ahol inkább tárgynak, mint emberi lénynek tekintik őket. A szociális ellátást nyújtók sokat tanulhatnak a szegénységben élőktől.
2. A szegénység nem egy vonzó téma a média számára. A különböző médiumok rendszerint nem adnak megbízható információt a szegénységről. Sem az okait nem magyarázzák el, sem pedig azt, mit lehet ellene tenni. A nézettségi mutatók miatt a szenzációt hajhásszák, tehát a szegénységről csak a kis hírekben, mellékesen vagy csak télen, és esetleg október 17-én esik szó.⁷

A küldöttek azonban azt is hangsúlyozták, hogy nem minden médium egyforma, s vannak újságírók, akik igyekeznek tisztességes képet rajzolni. Ezek megérdemlik a bizalmat és az interjúkat. A szegénységben élők képesek arra, hogy ne áldozatnak mutassák be magukat, hanem önsegítő csoportok, szövetkezetek tagjainak, sportolóknak, stb., és így is kell tenniük. Saját médiaképet is kialakíthatnak saját újságok kiadásával.

A nemzeti cselekvési tervekről a küldöttek azt mondták, hogy nagyon hasznos munkaeszközök, azonban az európaiak többsége nem érti őket. Sok országban a kormányok részéről hiányzik a politikai akarat a konzultációra. A küldöttségek ezért felhívást intéztek a kormányokhoz, hogy

---

⁶ Szélesebb értelemben értendő: szociális munkások, helyi szerveződések munkatársai, közalkalmazottak és köztisztviselők stb.

⁷ Az ENSZ Szegénységellenes Világnapja

- tartsanak több konzultációt, és vonják be nagyobb mértékben a civil szervezeteket az NCST-k kidolgozásába. Ez növelné a láthatóságukat, és segítene a prioritások tisztázásában.
- tegyenek erőfeszítéseket, hogy az NCST-k legyenek hozzáférhetőbbek és érthetőbbek a civil társadalom számára.

2. Műhely

Franciaország, Norvégia, Finnország, Egyesült Királyság, Belgium, Málta, Észtország, Írország, Spanyolország

Meghívott vendégek: Szövetségi Társadalmi Védelem Minisztériuma (Ausztria) és FEANTSA (Hajléktalanokkal Foglalkozó Nemzeti Civil Szervezetek Európai Szövetsége)

Felfogás

- *A szegénység az, ha nincs elegendő forrásunk a társadalomban való teljes értékű részvételhez.*
- *Szegénységben élsz, ha nem gyakorolhatod alapvető jogaidat.*
- *A szegénység nem jelenti azt, hogy nem vagy polgár.*
- *Nemcsak arról van szó, szegénységben élők titkolni akarják a szegénységet, de arról is, hogy vannak, akik nem akarják azt észrevenni.*

Alapvető kapcsolatok

- *Svédországban a társadalmi szegénység egyre nehezebben elviselhetővé válik, mint a gazdasági szegénység, mert az ország létének alapja a jóléti rendszer, s van egy szociális miniszterünk, aki ma már azért nem említi a szegényeket, mert azt gondolják, nem helyes egyetlen csoportot sem szegényként kiemelni. Tehát nincs szó rólunk. Nem szívesen hozzuk szóba, hogy van, aki szegénységben él.*
- *Amikor segítséget kértem a szociális jóléti rendszertől, azt mondták, túl pozitív az életem; a lakásom túl tiszta. Nem nézek ki eléggé szegénynek. Megvan a büszkeségem és az önbecsülésem. Azt mondták, ha a házam koszosabb lett volna, én magam elhanyagoltabb, adtak volna pénzt, de így úgy látják, nem vagyok rászoruló. Szinte meg kell játszani magát az embernek, hogy segítséget kapjon.*
- *Egyesek azt képzelik, hogy aki szegénységben él, az nem képes önálló döntéseket hozni.*
- *Azt, aki járadékokból él, nem tekintik szegénynek, pedig a járadékokból élők szegénységben élnek, a statisztikák mégsem számítják a szegények közé.*
- *A kutatók nem idéznek bennünket kutatási eredményeik közzétételekor. Eredményeiből nem küldenek nekünk egy példányt.*
- *A politikusok nem tekintenek bennünket polgárnak, fogjuk be a szánkat és tűnjünk el.*

A kutatók szegényes képet közvetítenek a szegénységről, különösen eredményeik közlésekor. Olyan emberekről beszélnek, akikkel soha nem találkoztak, és akiket nem próbáltak megérteni. A kutatásnak a részvétel módszerén kellene alapulnia, amely nem fentről lefelé közelít vizsgálatának tárgyához. A vizsgálatokba a lehető legtöbb embert be kellene vonni, hogy ne mindig ugyanazokról legyen szó.

Az ügynökségek hivatalnokai fontosnak tartják, hogy személyesen is találkozzanak a szegénységet megtapasztalókkal.

A döntéshozók sosem maradnak ott a találkozókon, amelyekre meghívják őket. Elmondják a beszédüket és elmennek. Nem elég beszélni az emberekhez, beszélgetni kell velük.

Média

- *Nem kellene félnünk attól, hogy kimondjuk, ami a szívünket nyomja, vagy elmondani, hogy a helyzet rémes.*
- *A médiában a szegénység októbertől júniusig téma, mert azt hiszik, az emberek télen meghalhatnak, nyáron viszont nem törődnek velük.*
- *Két hónapon át beszélnek a szegénységről. Két évvel ezelőtt azonban még csak meg sem említették: egyszerűen félresöpörték, nem vették tudomásul. Azt gondolták, a nézőket nem érdekli.*
- *Két beteg embert mutatnak. Sok a kép, kevés a szó. Sírhatnékom van, ha rájuk nézek.*
- *Nem kellene a hajléktalanokat folyton borosüveggel és kutyával mutatni. Azokat soha nem mutatják be, akik sikeresen kiemelkedtek.
A médiát csak a hírességek érdeklik.*

A média szegénységképe közhelyes, sokkoló, negatív és szezonális (téli). A különböző médiumok szeretik a megrázó és az iszonytató történeteket, de sosem kérdik, hogyan lehetne változtatni rajta, „hogyan szüntethetjük meg a szegénységet?” A szegénység ijesztő, s ezért a róla alkotott képek mindig óvatosságra intenek.

Hogyan változtassunk a képen?

Egyes szervezeteknek van sajtótanácsadójuk, aki pozitív fordulatot ad a dolgoknak. Az újságírók között vannak szövetségesek, olyan emberek, akikben meg lehet bízni, hogy meggyőzően kifejtik a rájuk bízott anyagot. Fontos olyan újságírókkal dolgozni, akik ismerik az NGO-kat. A lényeg az emberek mindennapi életének és pozitív képeknek a bemutatása.

Másik ötlet a saját újság kiadása, ahogyan azt az NGO-k egy része már teszi. Ezekben is gondot jelent őszinte személyes vallomásokhoz jutni. A megszólalástól való félelem nemcsak a szegénységben élőkre, hanem a hivatalnokokra is jellemző (ügynökségi hivatalnokok, szociális ellátást nyújtók). Nehézségei támadhatnak annak, aki elmeséli a saját történetét. A médiában való megszólalás segíthet, de hátráltathat is.

Fontos megtanulni az újságírók szókincsét, használni az eszközeiket, használni a tömegkommunikációs technikákat, ha olyan új szegénységkép kialakítására törekszünk, amely számunkra is megfelel. Segíthet ebben a képzés.

Fontos lenne olyan marketing anyagokat létrehozni, amelyekben a társadalmi kérdések is helyet kapnak.

Nem minden újság alkalmas arra, hogy riportokat készítsen a szegénységről.

Az utcán árusított lapok mintha kimennének a divatból, az emberek megszokták őket, és nem veszik már. Az utcai lapárust koldusnak nézik. Van azonban, ahol még virágzik a terjesztésük: Dániában és Svédországban pozitív szerepet töltenek be, különösen az integráció kapcsán.

A kommunikációs eszközök széles választéka áll rendelkezésre, köztük a művészi kifejezőmód, például operarészletek, amelyekben a főszereplők szegények, s az egész történet körülöttük forog. Másik például az Internet, különösen a chatelő csoportokon keresztül.

A fejlődő országokat bemutató képekre vonatkozó kódexet ki kellene terjeszteni az európai szegénységben élők bemutatására is.

A szociális marketinget is ki kellene fejleszteni úgy, ahogyan azt a nagyvállalatok teszik. Fontos, hogy meghallják a hangunkat. Miért nem szervezünk hát „Szegény Büszkeség (*Poverty Pride*)” felvonulást, vagy tesszük az Európai Találkozókat olyan hangsúlyossá, mint az Olimpiai Játékokat?

A PLENÁRIS ÜLÉSRE SZÁNT ÖSSZEFOGLALÓ

A szegénység és a társadalmi kirekesztés minden országban jelen van. Mivel durván eltorzítják, a szegénységet megtapasztaló embereknek problémája van az észlelés, az önbecsülés és az önbizalom terén. A közhelyeket a média és a társadalom állandósítja.

Kép

A kormányok és a különböző médiumok nem hajlandók elismerni, hogy országukban még létezik a szegénység és a társadalmi kirekesztés. Svédországban például, ahol fejlett a társadalombiztosítási rendszer, az emberek helytelenül hajlamosak letagadni a szegénység létezését. Nem látják, milyen összetett gond a szegénység. Jövedelem hiánynak vagy a szegények saját hibájának tekintik. A szegénység és a társadalmi kirekesztés azonban sokkal több ennél. Jogi és a joghoz való hozzáférés egyenlőtlenségéből fakad – jogunk van ahhoz, ami jár nekünk.

Jó dolog, hogy egyre több szó esik a szegénységről és a társadalmi kirekesztésről, főleg, ha a megszólalók tudják is, hogy miről beszélnek, s kirajzolják a probléma profilját. Néha azonban ennek negatív hatása is lehet.

Az egyik gond például a címkézés: a szegényeket sérülékenynek látják, holott ők nem tekintik magukat szükségszerűen annak.

A bevándorlókat is sérülékenynek mondják, de ha megkérdezzük őket, gyakran azt halljuk tőlük, hogy jobban élnek, mint eredeti hazájukban. Önképükben nem látják magukat szegénynek és sérülékenynek.

A szociális ellátásban dolgozók szintén egyszerre tudnak nekünk segíteni és ártani. A szociális dolgozók a szegénységben élőket kliensnek látják, ellátást igénybe vevőnek, nem pedig olyanak, akinek tudása és megosztható tapasztalata van saját helyzetéről. Egyfajta függő viszony alakulhat ki a szociális szolgáltatást nyújtókkal szemben, ami befolyással van arra, milyennek érzékelik az emberek a szegénységben élőket.

Több forrásra van szükség, de a szociális munka minősége is javításra szorul, növelni kell benne a szegénységben és a társadalmi kirekesztésben élők részvételét. A lényeg, hogy úgy kell együtt dolgozni a szegénységben élőkkel, hogy ki tudjanak kerülni a helyzetükből.

A kutatóknak csak egy képük van a társadalmi kirekesztésről és a szegénységről. A részvétel módszerét kellene alkalmazniuk, amely megengedi, hogy szegénységben élők megszólaljanak, és részt vegyenek a kutatásban.

Lehet, hogy szegények vagyunk, de mégis van mivel hozzájárulnunk: van belső erőnk, hogy reagáljunk és ezt az erőt érdemes eszközként használni a cél elérése érdekében.

A média

A média megközelítése gyakran megragad a sokkoló, iszonyatot keltő szinten, a megdöbbentő képeknél, amelyek csak arra jók, hogy megragadják az olvasókat és a nézőket, nem pedig arra, hogy megismertessék az embereket a szegénységgel. A különböző médiumok óriási port vernek a téli fagyhalálok miatt, nyáron viszont a szőnyeg alá söprik a szegénységet. Irreális képet közvetítenek. Meg kell változtatnunk a megjelenítés módját!

Ez azt jelenti, hogy jobban meg kell értenünk, hogyan is működik a média, hogy használni tudjuk a kommunikációs eszközöket. Különösen arra van szükség, hogy jó kapcsolatot építsünk ki az újságírókkal, hogy azok tiszteletben tartsák az egyéni történeteket ahelyett, hogy az eladási/nézettségi számok növelésére hajtanának.

A különböző médiumok szegénység-ábrázolásának jó oldala, hogy felrázzák a közvéleményt, és ráirányítják a figyelmet a szegénységre és a kirekesztésre társadalmainkban.

Ha azt akarjuk, hogy az üzenetünk eljusson az emberekhez, fel kell használnunk a különböző médiumokat és az új közlésformákat.

3. Műhely

Franciaország, Németország, Lettország, Luxemburg

Meghívottak: A Szövetségi Társadalombiztosítási Szolgálat (Belgium), a Szociális Védelmi Bizottság, Társadalombiztosítási Felügyelet (Luxemburg) és az Alter Ügynökség

Felfogás

- *Senki sem születik hajléktalannak.*
- *A szegénységben élőket durvának és brutálisnak ábrázolják.*
- *Óriási a különbség a régi és az új Európa között.*

Alapvető kapcsolatok:

- *A szociális dolgozók inkább klinikai, mint személyes módon viszonyulnak munkájukhoz.*
- *Lettországban a szociális dolgozók is alulfizetettek, és maguk is segítségre szorulnak, s emiatt csak kevesen fordulnak hozzájuk önszántukból.*
- *Sokan nehezen kommunikálnak azok közül, akikkel dolgozunk van.*

A legtöbb szociális dolgozó tárgynak, nem pedig embernek tekinti a szegénységben élőket.

Megemlítették egy Egyesült Királyságbeli tervet a társadalmi befogadást támogató nyelvhasználat bevezetésére, amelynek lényege, hogy „én” (a szolgáltató) és „ő/ők” (az ügyfél) helyett, inkább „mi”-t kell használni. „Mi” együtt dolgozunk a helyzet megoldásán.

Média

- *Lettországban egy női magazin riportot közölt szegénységben élő emberekről és családokról. Az olvasók szavazhattak, hogy szerintük kinek a legrosszabb a helyzete. A győztes pénzjutalmat kapott. A gond az, hogy ezt a versenyt a szegénységben élők is kedvelték, noha még negatívabb képet rajzolt róluk.*
- *A szegények mutatószámukká válhatnak a show-műsorokban*
- *Az újságok számokról beszélnek, nem emberekről.*
- *Ne felejtsük, a média üzlet, korlátozott a műsorszerkesztők és az újságírók szólásszabadsága: el kell adniuk a lapot.*

A médiához való hozzáférés nem tisztességes: a szegénységben élőket beállított, negatív, szenzációhajhász módon tálalja. A szegénységről a legjobban az önszolgáltató csoportok kiadványaiból lehet értesülni.

Hogyan javítsunk a képen?

A szegénységben élők és önszolgáltató csoportjaik kapjanak kommunikációs képzést. Az újságírókkal való jó viszony is segíthetne. Több nyílt levelet

kellene írni a szegénységről. A szegénységben élők és az önszorgató csoportok saját újságkiadásában rejlő lehetőségeket is fel kell kutatni.

NCST

- *A szegénységben élőknek képeseknek kell lenniük arra, hogy részt vegyenek az NCST-k kidolgozásában. Ennek már regionális szinten lehetővé kellene válnia, mert a szegénység valósága régióként különböző.*
- *A lett NCST jó program, de nem tartalmaz gyakorlati intézkedéseket. Jelenleg létezik egy monitoring bizottsága, amelybe különböző szervezetek meghívást kaptak, de mivel a bizottság nem független, az NGO-k kiléptek belőle.*
- *Már magának az NCST megfogalmazásának a módja is egy bizonyos képet közvetít a szegénységről.*

A szegénységben élőknek egyáltalán nincs beleszólásuk az NCST-kbe, vagy csak nagyon kevés. Az első NCST-eket bürokraták és politikusok írták. Néhány tagállamban már jelenleg is megkérdezik a szegénységben élők véleményét, de ez még kevés.

A kérdés az, hogyan biztosítható, hogy az NCST-kbe bele is kerüljön a szegénységben élők véleménye a velük folytatott konzultáció eredményeként. Az egyik lehetséges válasz erre az említett belga példa, ahol a szegénységben élők részesei egy általános szegénység-jelentés elkészítésének, és a nyomán hozott intézkedések ellenőrzésének. Ezt a módszert lehetne az NCST-kben használni.

Hogyan vonhatók be a szegénységben élők az új NCST megírásának folyamatába? Ennek kétirányú párbeszéd segítségével kell megtörténnie, amely Európától az emberekig és az emberektől Európáig tart. Az EAPN-nek fokoznia kell az erőfeszítéseit a szegénységben élők részvételének elősegítésére. A szegénységet megtapasztalóknak nemcsak a folyamatban kell részt venniük, de a termékhez és az eredményekhez is közük kell, hogy legyen.

A PLENÁRIS ÜLÉSRE SZÁNT ÖSSZEFOGLALÓ

Miután bemutattak két példát a szegénység ábrázolására egyrészt a francia, másrészt a lett sajtóban, a csoport arra a következtetésre jutott, hogy a sajtó túlságosan kívülálló marad a szegénység bemutatása során. Miután megbeszélték a szegénységben élők és az NGO-k sajtókapcsolatainak kérdését, a résztvevők igyekeztek áttekinteni viszonyaikat a többi alapvetően fontos kapcsolataikkal is: politikusokkal, szociális dolgozókkal, stb. Az NCST-k ismerete ugyancsak szóba került azzal a céllal, hogy megtalálják a lehetséges utakat ahhoz, hogy magukénak tudhassák ezeket a dokumentumokat.

Teendők a részvétel előmozdítása és annak érdekében, hogy ezek a teendők belekerüljenek a szociálpolitikai menetrendbe (*Social Agenda*):

1. Helyi és regionális szinten növelni kell a szegénységben élők részvételét és bevonását az NCST-k kidolgozásának és megvalósításának folyamatába.
2. Biztosítani kell a részvétel növelésének finanszírozását.
3. Fel kell vázolni egy EAPN cselekvési tervet javaslatokkal:
  - a résztvevők részére.
  - a kormányok részére.
4. Rá kell venni a döntéshozókat és a politikusokat, hogy alakítsanak ki kapcsolatokat a szegénységben élőkkel.
5. A tagállamokat rá kell venni, hogy támogassák a szegénységet megtapasztalók ügyét.
6. Valódi párbeszédet kell folytatni a kormányokkal.
7. A lobbizást ki kell egészíteni kulturális és sporteseményekkel, írott elemzésekkel és más csoportokkal.
8. Az új tagállamok belépésével megjelenő további problémákat a szegénység elleni harc általános előre lendítésére kell használni.
9. Javítani kell az újságírókkal való együttműködést.

A résztvevők szeretnék információt kapni az EAPN keretein kívül folyó jövőbeni munkáról is. Szeretnék megkapni az EAPN és az EU intézményeinek munkaterveit és ajánlásait. A nemzeti kormányoknak kötelességük bevonni a társadalom különböző rétegeit a döntéshozatali folyamatba.

A nemzeti kormányoknak kötelességük meghallgatni a szegénységben élőket, és figyelembe venni a véleményüket és meglátásaikat.

Javítani kell lobbizási képességünket, nemcsak európai, hanem nemzeti szinteken is. Óriási különbségek vannak a szegénység ábrázolásának és felfogásának terén az egyes új és régi tagállamok között. A társadalmi védelmi rendszerek kérdése teljesen aktuális az új tagállamokban. A gondok minden tagállamban ugyanazok, de a mértékük különböző. Az EU új tagállamainak igyekezniük kell behozni a régieket.

A médiát illetően fontos az együttműködés azért, hogy pozitívabb szegénységképet sugározzanak, és hogy ne használjanak kizárólag sokkoló, iszonytató képeket a szegénység és a kirekesztés témakörében.

Az NGO-k munkája életbevágóan fontos, hiszen ők azok, akik közvetlen kapcsolatban állnak a szegénységben élőkkel.

4. Műhely

Ausztria, Bulgária, Ciprus, Franciaország, Írország, Olaszország, Málta, Hollandia, Norvégia

Meghívottak: A luxemburgi minisztérium és egy francia magazin

Felfogás:

- *A munkanélküliség szégyenként jelentkezik.*
- *A szegénységet nem a megfelelő politikai intézkedések hiányaként értelmezik.*
- *Azt mondják, a szegények több tejet kapnak, mint amit megérdemelnének. Pedig annál mindenképpen kevesebbet, mint amennyire szükségük volna.*
- *A szegénységet látják az embereket terrorizáló gengszter kultúra mögött.*

Alapvető kapcsolatok:

- *Némelyek szerint nincs is olyan, hogy szegénység.*
- *A munkaügyi hivatalok a legkönnyebb, leginkább foglalkoztatható eseteknek találnak munkát, a többieket elhanyagolják.*
- *Azt hiszik, ha munkanélküli segélyen élsz, akkor egész biztos nem lehetsz más, mint írástudatlan naplopó. Ezért csak a legegyszerűbb képzéseket ajánlják fel.*
- *Függőségi viszony van a szociális szolgáltatást nyújtók és a segítségkérők között.*
- *A szegénységet összekapcsolják a bűnözéssel: a szociális intézkedésekre nem költenek eleget, a pénzt inkább a büntetés végrehajtásnak adják.*

A kulcsszereplők számokkal foglalkoznak, nem emberekkel. A hivatalok egy részében a munkatársak teljesítmény-ösztönző rendszerben dolgoznak, pl. az alapján kapnak pénzt, hogy hány munkanélkülinek szereznek állást. Ebből adódóan a legkönnyebb esetekkel dolgoznak. A képzések gyakran célt tévesztenek, vagyis nem vezetnek elhelyezkedéshez. Maguknak a képzést vezetőknak is bizonytalan a munkahelyük, hogyan éreznének tehát ösztönzést? Emellett az áldozatot tartják felelősnek a helyzetéért.

Média

- *Ha azt mondja valaki, hogy szállón lakik, akkor problémás alkoholistának könyvelik el. Ha munkanélküli, akkor gyámoltalan. A média egy része próbál odafigyelni ránk, de csak kevesen.*
- *Télen beszélnek a hajléktalanokról. Máskor a különböző médiumok nem jönnek el a szállókra, hogy lássák, milyen ott élet.*
- *A különböző médiumok háromperces kivágásokat mutatnak be az egyórás interjúból, csak azokat a részeket, amikor valami megrázót mondtunk.*
- *Az újságok felnagyítják a dolgok negatív oldalát. A rossz hír kelendőbb a jónál. A bevándorlókat úgy „adják el”, mint, akik elveszik mások munkáját.*

A médiában azt közlik, amiről azt gondolják, hogy az emberek hallani szeretnének. A szegénységben élők mindennapjainak a bemutatását nem tartják említésre méltónak. Mindig a „nagy hűhóra” hajtanak.

Nem szabad elfelejteni, hogy a média üzlet, ahol az jelenik meg, amit el lehet adni. A média egy része pedig kormánytulajdonban van, s ezért ellenőrzött a híryanaguk. Létezik azonban az ellenkezője is, vagyis az a média, amely hatással van az intézkedések alakítására.

Hogyan javítsunk a képen?

Egy belga, lakhatásért küzdő platform minisztereket hívott meg, hogy töltsenek el egy éjszakát egy szegénységben élő otthonában. Az akció ugyan nagy nyilvánosságot kaphatott a médiában, amelyet a platform felügyelt, nehogy negatív színezetet kapjon, de attól, hogy egy miniszter egyetlen éjszakát eltöltött egy szegénységben élő otthonában, a probléma nem oldódik meg másnapra.

Amikor az NGO-knak sikerül „eladható” történeteket összeállítani – például a szegénységben élők alkotókészségét bemutató esemény megszervezésével –, akkor a média szívesen beszámol róluk.

Az újságírók azonban lehetnek partnerek.

NCST

- *Keveset tudunk az NCST-ről. Nem kapunk róla információt. A leginkább érintettek a legkevésbé értesültek.*
- *Eléinte szorosan részt vettünk benne, de ez egyre kevésbé van így, mert nem szeretnek a leginkább érintettekre odafigyelni.*
- *Az NCST a minisztériumok kötelező gyakorlata.*
- *Egyszer meghívtak, aztán kész.*
- *Az NCST az EU számára egy technikai ujjgyakorlat.*
- *Olyan intézkedések kerültek bele, amelyeket már meghoztak.*

Az NCST-t helyi szinteken kell megvitatni és alkalmazni, hogy a szegénységben élők részt vehessenek benne.

Az NCST-nek akkor lesz jelentősége, ha a társadalom beleszólhat a kidolgozásába és a nyomon követésébe.

Garantálni kell a szegénységben élők részvételét.

A PLENÁRIS ÜLÉSRE SZÁNT ÖSSZEFOGLALÓ

Alapvető kapcsolatok

A legsürgősebb ügyekben – a munka és a foglalkoztatás kérdésében – a résztvevők azt hangsúlyozták, hogy kevés a munkahely, a hátrányos helyzetűeket nehéz a munkaerőpiacra juttatni, s hogy egyre nagyobb az alkalmi munka térnyerése.

A csoport megvitatta és nehezményezte az állam visszahúzódását a szolgáltatásokból, amelyek egyre inkább átkerülnek a magánszektor kezébe, különös tekintettel a foglalkoztatási közhivatalok magánkézbe adására. A

foglalkoztatási hivatalok dolgozóit ki kellene képezni annak érdekében, hogy jobban figyelembe tudják venni az álláskeresők igényeit. Sem a szakképzés, sem a szakmai tanfolyamok nem biztosítják a bejutást munkaerőpiacra.

A személyes szolgáltatások is vita tárgyát képezték. Ezeket tiszteletben tartandó jognak kellene tekinteni.

Sok országban a szolgáltatások kegyelemkenyérre váltak.

A hátrányos helyzetűek függésbe kerültek a különböző ellátásoktól.

Ugyancsak megbeszélésre került a diszkrimináció és a szegénység bűnözéssel való összekapcsolása is.

Média

Milyen képet mutatunk magunkról a médiának, és milyen képet közvetít a média rólunk?

Az a helyzet, hogy a vezető hír a rossz hír. Úgy tűnik, a közönség ezt akarja. Az újságok azt írják meg, amit az olvasó igényel, nem tárják föl a valódi okokat.

Az újságok éhesek a szenzációra.

Az újságkiadás üzlet, az újságoknak – politikai irányultságuktól függetlenül – védeniük kell érdekeiket, mindig a tulajdonosok érdekében és hasznára kell dolgozniuk.

A médiát gyakran az ország politikája is befolyásolja.

Sajnálatos, hogy a társadalom civilizált külső képét mutatják, és elrejtik a valóságot, sőt figyelmen kívül hagyják azt.

A nagy médiakampányoknak azonban vannak pozitív mellékhatásai.

Új lehetőségek is megnyíltak: különböző új technikai eszközök állnak rendelkezésre a hír azonnali és hatékony közvetítésére, az interneten az információ csupán egy klikkelésnyire van tőlünk.

Összességében, a médiumok Európában mindenhol nagyjából egyformák. Torz képet adnak a szegénységben élőkről, csak bizonyos időszakokban – télen vagy választási időszakok előtt – foglalkoznak a témával.

NCST

A nagyközönség kevés információhoz jut a társadalmi összetartozásról szóló nemzeti cselekvési tervekről.

A szegénységben élők kevésbé, vagy alig vesznek részt a társadalmi összetartozás cselekvési tervének kidolgozásába. Viszont őket érinti a leginkább, ezért jobban be kellene vonni a cselekvési tervek előkészítésébe.

Foglalkoztatás: a munkakeresőket érintő konkrét intézkedéseket elsősorban mindig a piaci erők határozzák meg, csak másodlagos szempont a megfelelő eszközök kialakításának igénye. A képzés pedig éppen fordítva

működik. Az eszközök adottak, de nincsenek célok, vagyis nincs (újra) foglalkoztatás. A képzésre vonatkozó intézkedések hatékonyságát ez aláássa, mivel a cél (a méltó, jól fizetett munkahely) a legjobb esetben egyre távolodik, a legrosszabban pedig még csak nem is létezik.

Némely országokban a kormányok bizonyos szegénységi kategóriákat előnyben részesítenek másoknál. Az NCST részleteit regionális és helyi szinten kell kidolgozni annak érdekében, hogy a szegénységben és kirekesztésben élőket fokozottabban be lehessen vonni a kidolgozásuk folyamatában, és erősíteni kell velük a kapcsolatokat. A szegénység a növekvő GDP-k ellenére nő, tehát lehetővé kell tenni, hogy a szegénységben élők aktívabban hozzájárulhassanak a társadalmi összetartozásról szóló cselekvési tervek kidolgozásához.

5. Műhely

Ausztria, Németország, Spanyolország, Franciaország, Belgium, Luxemburg, Olaszország, Magyarország, Dánia, Csehország, Írország

Meghívottak: Társadalmi Biztonság Minisztériuma (Ausztria), Szövetségi Társadalmi Integrációs Minisztérium Szociális Integrációs Szolgálat (Belgium), az Európai Bizottság Szociális Védelmi Bizottsága

Felfogás

- *Negatív a képünk önmagunkról, mert mások így látnak minket.*
- *A szegénység elfojtja az önkiteljesedést.*
- *A saját hazától távol élni a szegénység egy formája.*
- *A legrosszabb az volt, amikor a gyerekekkel vissza kellett rakatnom a csokit az áruház polcára, mert nem volt rá pénzem.*
- *Megalázottnak, bezártnak érzed magad.*
- *Az ilyen találkozáson a részvétel bizonyítja számunkra, hogy a szegénység nem elkerülhetetlen.*
- *Nem szabad, hogy a szegénység diszkriminációhoz vezessen.*

Alapvető kapcsolatok

- *Nem hiszem, hogy a vezetőink tudják, milyen érzés az, amikor valaki fedeleket keres a feje fölé.*
- *A hivatalnokok és a politikusok nem is sejtik, milyen a szegénység.*
- *Az új törvényhozás a gazdagokat gazdagabbá, a szegényeket pedig még szegényebbé teszi.*
- *A szociális szolgáltatást nyújtók nem is sejtik, milyen nyomorúságban élnek az emberek.*
- *A szociális szolgáltatást nyújtók szerint a szegényeknek ne legyen hobbijuk. Nem lehet idejük és pénzük szabadidős tevékenységekre.*
- *A szociális hivatalok falán a plakátok negatív képet sugároznak ránk. Nem lehetnek vidámabb plakátok, mert a szegény ne is álmodozzon.*

- *A közvélemény szemében minden szegény egyforma. Pedig eltérők vagyunk, eltérő életvitellel.*

Egyetlen általános megjegyzés: a szociálpolitikai intézkedések a szegénység következményeit, nem az okait kezelik.

Hogyan javítsunk a képen?

Belgiumban a társadalmi integrációért felelős hivatal égisze alatt fut egy program, amelyben felvesznek két „tapasztalati szakértőt”⁸. Az ötlet egy egyesülettől ered, amely arra képezi ki a szegénységben élőket, hogy képesek legyenek mediátorként (közvetítők) működni a közszolgálatok és a szegénységben élők között. A projekt eredményeként 16 képzett, „tapasztalati szakértő” áll majd rendelkezésre, akiket a szövetségi kormányzat alkalmaz majd munkaszerződés keretében. A szegénységben élők tapasztalatai hozzájárulhatnak az intézkedések megvalósításához.

Megjegyezték, hogy a kulcsszereplők nem csak jók vagy csak rosszak, és a hivatalnokok egy része jó munkát végez. Némelyikükben azonban tudatlanságuknál fogva félelem és nyugtalanság van.

A kép javítását helyi szinten kell elkezdni, hogy a közösség félelmei eloszoljanak. Másik jó gyakorlat a viták szervezése középületekben, mint például a Parlament, ahol közvetlenül is kapcsolatba lehet lépni a politikusokkal. A láthatóság eredményt hoz. A szemléletváltást, felfogást segíti, ha a közvéleménnyel jobban megismertetjük a szegénység jelenségét. A közvélemény befolyásolhatja a szakmapolitikai intézkedéseket. A tudatosság építése a helyi közösségek felelősségtudatának felébresztésével kezdődhet. Az intézményekben dolgozók képesek odafigyelni: a szegénységben élőknek kell odafordulni hozzájuk. Segíthetnek az erőfeszítések megtételében. Olaszországban a tanárok képzést kaptak a szegény családból jövő gyerekek szükségleteinek jobb megértése érdekében. Ezek a tanárok iskolai mediátorokká váltak, és a gyerekek helyzete pedig javult, ami azt mutatja, hogy az emberek képezhetőek a szociális ügyek terén.

A politikusoknak is van szerepük abban, hogy a választókkal megértessék a szegénység helyzetét.

„Akárhol vagy, szólalj föl, és legyenek követeléseid, akár a szomszédokkal, akár a politikusokkal szemben. Hallgatnunk kell a másokra, hogy megértsük egymást.”

Média

- *A társadalmi kirekesztést megélő embereket úgy mutatják be, mintha ők lennének a felelősek a problémáért.*
- *A bevándorló munkásokat nagyon gyakran ábrázolják segélycsalóknak, és született bűnözőknek, akik nem tesznek mást, mint bomlasztják a társadalmat.*
- *A média percek alatt elintézi a szegénységet, és órákon át foglalkozik azzal, hogyan lehet meggazdagodni.*
- *Az újságok egy része szerint a szegények megrögzött ingyenélők.*

⁸ Ervaringskundige, vagyis olyan ember, akiknek személyes tapasztalata van a szegénységről

- *A képem megjelent a helyi újságban, ahol megírták, hogy jövök erre a találkozóra. Ezután az emberek kérdegetni kezdtek dolgokról, érdeklődni kezdtek utánam, még a politikusok is.*
- *Minden újságíró azt akarja, hogy azt mondjuk, amit hallani szeretne.*

Hogyan javítsunk a képen?

A sajtóval való időnkénti kapcsolatot, különösen az újságírók meghívása a civil szervezetek által szervezett rendezvényekre, segíthet a pozitív üzenet célba juttatásában. Ez a módszer emellett tárgyalásokhoz vezethet a helyi hatóságokkal és más kulcsszereplőkkel a sajtóban megjelent információk eredményeként. A megkezdett párbeszédet aztán folyamatossá kell tenni. A helyi újságban megjelenő fotó, és interjú segíthet a helyi közösség elérésében, és megmutathatja, hogy a szegénységben élő emberek megpróbálnak kitörni helyzetükből. Ha az emberek figyelmét felhívják a szegények létezésére, és arra, hogy a szegénységben élők megpróbálnak kiemelkedni a szegénységből, nem hunyhatnak többé szemet a jelenség felett.

„Fontos a médiával való kommunikáció, de az is, hogy megmondjuk, valójában mit akarunk.”

NCST

- *Az NCST előtt semmi nem szolgálta Görögországban a szegények érdekeit.*

Javaslatok születtek olyan fórumok létrehozására, amelyek lehetővé teszik a szegénységben élők részvételét az NCST kidolgozásának és értékelésének folyamatában.

A PLENÁRIS ÜLÉSRE SZÁNT ÖSSZEFOGLALÓ

Európán belül nagyok a különbségek. A szegénység nem csupán a pénzről szól, de az életminőségről is. Minden emberi lénynek megvan a joga arra, hogy eldöntse, hogyan szeretné élni az életét. Senki más nem mondhatja meg senkinek, hogyan éljen.

Ezért kell odafigyelni a szegénységben élők hangjára. Párbeszédet kell kialakítani a politikai döntéshozókkal. Érteniük kell, mit jelent a szegénység és a társadalmi kirekesztés megtapasztalása.

A médiával kapcsolatban meg kell tanulnunk, hogyan használhatjuk fel jobban saját érdekünkben. Nem szabad elfelejtenünk, hogy az újságíróknak „jó sztorikra” van szükségük, s hogy ezeknek a történeteknek tőlünk kell jönniük.

Jók vagyunk az elméletekben, de kevésbé jók a gyakorlatba való átültetésükben, s ez azért is van, mert jelentéktelennek érezzük magunkat. Az egyes országokban megalakultak az első olyan szervezetek, amelyek megpróbálnak változást elérni a dolgokban: nem törődnek velük, és időnként még a kormány sajtójuk is rossz.

A meghívott vendégek hozzászólása a plenáris üléshez

A közvetlen kommunikáció alapvetően fontos. A legfontosabb benyomás a tapasztalatok és a tényezők óriási száma, amelyek összejátszanak abban, hogy az embereket kiszolgáltatassák a szegénységnek. Ezek a tapasztalatok fontos információt jelentenek, amelyek megmutatják, hogyan látják a „meghívott vendégek” a társadalmi kirekesztést és a szegénységet.

A csoport három kulcsfontosságú megállapítást fogalmazott meg.

1. A szegénység jelenlétét gyakran letagadják és erősen megbélyegzik.
2. A szegénységben élők gyakran jutnak rossz minőségű szolgáltatásokhoz, ami csak elmélyíti a szegénységüket. Valamit tenni kell ez ellen.
3. Az NCST nem eléggé ismert és értett: nem kapcsolódik közvetlenül az emberek tapasztalataihoz.

Ismételten rámutattak arra, hogy erős a szegénység megbélyegzése, ami csak súlyosbítja a helyzetet. Tudatában vagyunk annak, hogy a szegénység némelyek számára elzárja az utat a médiától, megakadályozza őket abban, hogy részt vegyenek a politikai párbeszédben. A politikai körökhöz való hozzáférést elérhetővé kell tenni mindenki számára.

A szolgáltatásokról: azok közülünk, akik a kormányoknak dolgozunk, tudjuk, hogy sokszor nagy a szakadék a szegénységet megtapasztalók, és a politikusok között, akiknek a feladata a szegénység felszámolása.

Vannak lehetőségek a szakadék megszüntetésére:

- Nagyon fontos a szegénységben élőket közelebb hozni a kormányhoz, és megtanítani őket arra, hogyan lehetnek önmaguk szószólói, hogy megoszthassák tapasztalataikat.
- Viszont a kormánynak is el kell mondania, mit tesz a szegénységben élőkért.

A NCST-kről: teljesen értjük, miért érzik úgy az emberek, hogy semmi közük hozzájuk. A tervek egy része talán túlságosan Európa-központú. Az a mód, ahogyan a tervek a Tanács és a Bizottság felé közlésre kerülnek, nem teszik lehetővé, hogy valódi folyamatok alakuljanak ki a tagországokon belül. Ennek ellenére meggyőződésünk, hogy az NCST-k fontos eszközt jelentenek a szegénységben élők és az érdekükben fellépő szervezetek kezében.

Az NCST-k lehetőséget teremtenek a szegénység elleni hatékony küzdelemre helyi szinteken. Nyilvánvalóan sok a tennivaló annak érdekében, hogy sokkal közelebb hozzuk a szegénységben élőket a NCST-khez. Többet

kell tennünk, például növelni kell az NCST-k megírásában és a szegénységellenes stratégiák kidolgozásában való részvételt.

Javaslatok és kérdések

Minden műhely ajánlásokat nyújtott be, és kérdéseket intézett a plenáris üléshez, amelyekre az alábbi panel tagok fűztek megjegyzést, illetve adtak választ:

- **Jérôme VIGNON**, igazgató, Európai Bizottság, Foglalkoztatási, Szociálpolitikai és Esélyegyenlőségi Főigazgatóság,
- **Tom MULHERIN**, elnök, Szociális Védelmi Bizottság
- **Brigitte WEINANDY**, Szociális Védelmi Bizottság
- **Johann VANDENBUSSCHE**, a belga Szociális Integráció Minisztériumának képviselőjében
- **Edeltraud GLETLER**, az európai és nemzetközi ügyek igazgatója, Szövetségi Társadalombiztosítási, Generációs és Fogyasztóvédelmi Minisztérium; a Szociális Védelmi Bizottság tagja, Ausztria
- **Ludo HOREMANS**, az EAPN alelnöke

Javaslatok

A részvételre és az NCST-re vonatkozóan

- A nemzeti kormányok dolgozzanak ki mutatókat a részvételre vonatkozóan, és használják ezeket azon elkötelezettségük bizonyítására, hogy odafigyelnek a kirekesztésben és szegénységben élők tapasztalataira. A szegénységben élőket be kell vonni ezeknek az indikátoroknak a kidolgozásában! Az EAPN kövesse nyomon és értékelje a folyamatot!
- A társadalmi összetartozás növelését célzó folyamat nem eléggé látható Európában, ezért fontos lenne, hogy a kormányok szélesebb körű konzultációt folytassanak a civil társadalommal a szegénység és a kirekesztés megszüntetését szolgáló stratégiák kidolgozásáról!
- Segítsük elő a szegénységben élők önkifejezésének képességét és választójoguk érvényesítését!
- Vegyük rá a politikusokat és döntéshozókat, hogy építsenek ki kapcsolatokat a szegénységben élőkkel!
- A többi kormánynak tanulmányoznia kellene a belga „tapasztalati szakértők” – akik kapcsolatot jelentenek a kormányzati szervek és hivatalok, valamint a szegénységben és kirekesztésben élők között – képzésének módszerét, azzal a céllal, hogy ők is bevezessék!
- Az NCST-k végrehajtásának hozzá kell járulnia a szegénységben élők részvételének és közreműködésének megteremtéséhez helyi és regionális szinteken!
- A kormányoknak többet kell tenniük azért, hogy a társadalmi összetartozást célzó tervek elérhetőbbek legyenek a polgárok számára!

A nemzeti és helyi részvételre vonatkozóan

- Nemzeti találkozókra van szükség az Európai Találkozók mintájára minden tagállamban, hogy beinduljon a nemzeti párbeszéd!
- Bátorítani kell a helyi és a regionális részvételt a szegénység és a társadalmi kirekesztés felszámolásának érdekében!

A pénzügyi forrásokra vonatkozóan

- A civil szervezetek közvetlenül, ne csak a kormányokon keresztül, férhessenek hozzá az Európai Alapokhoz!
- Meg kell teremteni azokat a forrásokat, amelyek biztosítják a szegénységben élők részvételét a társadalmi összetartozást célzó szakmapolitikai intézkedésekben!

Az újságírókra vonatkozóan

- Alakítsunk ki jó kapcsolatot az újságírókkal, akik ismerik a szegénységben élők helyzetét, gondjait, és használjuk őket információs csatornaként a közvélemény felé!

Képzésre vonatkozóan

- A fiatalok oktatása és képzése része kell, hogy legyen a munkahelyteremtésnek!

Az Európai Találkozók nyomon követésére vonatkozóan

- Ne feledkezzünk meg a 3. Találkozó ajánlásairól!
- Az új tagállamok csatlakozását és a csatlakozás által felmerült új kérdéseket használjuk a folyamat egészének előrelendítésére!
- Konkrét témájú műhelyekben dolgozzunk!
- Vázzunk fel EAPN cselekvési terveket ajánlásokkal
  - a résztvevőknek!
  - a kormányok mindegyikének!
- Gondolkozzunk akciócsoportokban és lobbizásban: kulturális, sport-tevékenységekben, írott elemzésekben!

Kérdések

A munkahelyekkel és a képzéssel kapcsolatban

- Milyen rendszerszerű megoldás képzelhető el a szociális gazdaság fejlesztésére, valamint új munkahelyek létrehozására az NGO-kban és a közösségi vállalkozásokban?
- Mit tehetünk a fogyatékkal élők és a munkanélküliek szakképzése érdekében?
- Mit lehet tenni, hogy egyedülálló szülők méltó munkát kapjanak, és milyen intézkedésekre van szükség ahhoz, hogy könnyebb legyen alkalmazni őket (rugalmas munkaidő, gyermekgondozás biztosítása, stb.)?

A részvétellel kapcsolatban

- Mit tesznek annak érdekében, hogy kötelező érvényűek legyenek a lisszaboni célok?
- Hogyan mozdítják elő az önkifejezés jogát?
- A civil szervezetek az állam partnerei akarnak lenni, nem szeretnék, ha tevékenységük kimerülne az ösztönzésben, és az egymás közötti versengésben. Hogyan támogatják azokat a szervezeteket, amelyek a szegénységben élőkkel közvetlen kapcsolatban dolgoznak?

A szociális biztonsággal kapcsolatban

- Mit tesznek annak előmozdítására, hogy mindenki egyenlő eséllyel részesüljön a társadalombiztosítási rendszerekből, és hogy az egészségügy mindenki számára elérhetővé váljék?
- Hogyan lehet a szülőknek segíteni, hogy a gyerekeiknek megadhassák a szükséges anyagiakat a megfelelő életkezdéshez?

A szegénység felfogásával kapcsolatban

- Megtapasztalta már a szegénységet? Ismer személyesen olyan embert, aki igen? Milyenek látja a szegénységet?

A Találkozó nyomán követésével kapcsolatban

- Milyen lépéseket fontolgat javaslataink hatására?

Kommentárok és válaszok

Jérôme VIGNON

A Bizottság felelős azért, hogy a nemzeti kormányok elé stratégiai lehetőségeket tegyen a szegénység és a társadalmi kirekesztés megszüntetésére.

Ez a Találkozó valódi harsonaszó volt számunkra.

A Bizottság jövőbeli szakmapolitikai kezdeményezéseiben nagyobb teret enged annak a felismerésnek, hogy a kirekesztés már az intézkedések, köztük a szociálpolitikai intézkedések, megfogalmazásában is fellelhető, a felsőbbrendűségben, amelyet vagy kifejeznek, vagy nem azok felé, akik segítségre szorulnak. A kirekesztést az a kép is alakítja, amely a közbeszédben megjelenik, és az ügyintézők hozzáállásában tükröződik. A Bizottság igyekszik mindezeket figyelembe venni európai szegénységellenes stratégiája kialakításánál.

A műhelyek egy része megkérdezte, mit is tehet a Bizottság. Tettekén keresztül előre szeretne lépni, és megértetni, hogy az európai és a nemzeti szegénység és kirekesztés ellenes stratégia hosszú távra szól. Már öt éve folyik, s biztosan folytatódni fog 2010-ig, s várhatóan még jóval tovább is tart majd. Komoly erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy a társadalmi összetartozás és az összetartozó társadalom magának az európai gazdasági

stratégiának is része maradjon. Ezek megtételére több lehetőséget is meg fogunk ragadni, ezek közé tartoznak az alábbi események:

- a „szociális monitoring” konferencia 2005. június 13–14-én, amely a társadalmi összetartozás megvalósítására irányuló tervek jövőjéről szól majd;
- a hagyományos kerekasztal, amely 2005 októberében kerül megrendezésre Glasgowban, s amelyet a Bizottság a stratégia újraindítására használ majd fel.
- a Bizottság néhány hónapon belül megvitatja a Szociális Védelmi Bizottsággal a 2003–2005-ös nemzeti cselekvési tervek megvalósításának eredményeit.

A Bizottság új közös célkitűzéseket javasol majd a 2006 és 2008 közötti időszakra, s ezek megvalósításának része lesz a szegénységben és a kirekesztésben élők részvétele is. A médiát arra kell bátorítani, hogy számoljon be azokról a sikerekről, amelyet a társadalmi összetartozás stratégiájának terén elérünk. Az EU a szegénység megítélésével kapcsolatban a reális szegénységkép megismertetésének támogatását tekinti feladatának. Az EU szemléletmódja a társadalmi összetartozás elérésére, amely azon alapszik, hogy a szegénységben élőknek ugyanazt a jogot, bánásmódot és méltóságot kell biztosítani, mint azoknak, akik nem szegények, segít ellensúlyozni a felsőbbrendűségi komplexusra való hajlamot.

Gondolkozni kell azon, hogy mit lehet leginkább tenni (tetteken és stratégiákon keresztül) a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni harc érdekében, hogy arra ösztönözzük a minisztereket – és nemcsak a szociális ügyekkel foglalkozókat –, hogy felismerjék, ami tisztességes a szegényekkel szemben, az jó az egész országnak. A szegénység érdekében hozott intézkedések az igazságosság érdekében tett befektetések, és egyben a jövő megalapozói.

Mindezek szerepelnek az európai menetrendben, és nem is kerülnek ki belőle. Ezt az is jól mutatja, hogy 2010 lesz az Európai Kirekesztés és Szegénység Elleni Küzdelem Éve.

Tom MULHERIN

Szociális Védelmi Bizottság elnöke

A szociálpolitikai viták európai, sőt akár nemzeti szinten is gyakran elég elvontak lehetnek. Alapvető, hogy ezeknek az intézkedéseknek a kidolgozása és megvalósítása teljes mértékben figyelembe vegye a valódi gondokat és kérdéseket, ami az érintettekkel való folyamatos kapcsolattartást és kommunikációt kíván meg. A politikusok és a miniszterek is nagyban támaszkodnak erre a kommunikációra. Hasonlóképpen azok is ezt teszik, akik előterjesztéseket készítenek a miniszterek számára. A társadalmi összetartozás területén működő NGO-k fontos kommunikációs csatornák, és keményen

dolgoznak azért, hogy a helyes intézkedések kerüljenek a helyi, a nemzeti és az európai politikai teendők sorába.

Ez a Találkozó értékes lehetőség arra, hogy közvetlenül a problémák által érintettektől hallhassunk arról, hogy a tagállamok milyen gazdasági és szociálpolitikai kérdésekre keresik a választ.

Az Európai Szociális Védelmi Bizottság tagjai a minisztereiket képviselő vezető hivatalnokok, akik a Európai Tanácsnak tesznek jelentést. A Szociális Védelmi Bizottságot teljes egészében az Európai Bizottság támogatja, amellyel – a nyitott koordináció gyakorlata révén – sok területen gyümölcsöző együttműködést folytat. Az együttműködés területei között szerepel a társadalmi összetartozás is, amely elsődlegesen a tagállamok felelősségi körébe tartozik.

Nemzeti szinteken valódi tettek szükségesek ahhoz, hogy a szakmapolitikai intézkedések eljussanak azokhoz az emberekhez, akiket érintenek. Ezért a siker csak akkor lehet maximális, ha van helyi részvétel.

Többen bírálták önök közül a társadalmi összetartozásról szóló nemzeti cselekvési terveket: az önök szempontjából nem voltak sikeresek. Szerintem az NCST-k folyamatról folyamatra javulnak, s bár a fejlődés lassú, nem jelentéktelen. Alapvetően hozzájárultak a sokoldalú, társadalmi kirekesztés elleni szemlélet kidolgozásához. Természetesen egyfajta, olyan érthetetlen nyelven íródnak, ami inkább a szakmapolitikai szakértőknek kényelmes, mint a szegénység által érintetteknek. A cselekvési tervek sikerességéhez a nemzeti hatóságoknak többet kell tenniük mind annak érdekében, hogy bevonják az embereket az intézkedések kialakításába, mind pedig, hogy elmagyarázzák számukra az eredményként megszülető javaslatokat.

A NCST-k egyik legnagyobb potenciális haszna az, hogy mekkora mértékben mozdítják elő az érintett problémák sokféle vonatkozását érintő, alapvető, a kormányzat minden területére kiterjedő (cross-government) stratégiákat.

A közös gondolkodást lehet, hogy tovább tart kialakítani, de a lehetséges haszna miatt érdemes megtenni.

Brigitte WEINANDY

Családügyi, Szolidaritási és Ifjúsági Minisztérium (Luxemburg), a Szociális Védelmi Bizottság tagja

---

Megtapasztaltam-e a szegénységet?

A szerencse úgy hozta, hogy sohasem voltam szegény. Gyerekkoromban tudtam, hogy mindig lesz valaki, aki ellát azokkal az

ételekkel és játékokkal, amiket kértem. Mindig anyagi biztonságban éltem, és személyesen sohasem tapasztaltam meg a szegénységet.

Minisztériumi állásom előtt azonban, sokat dolgoztam terepen szegénységben élőkkel, börtönviseltekkel.

Amikor innen a központi kormányzás elvontabb szférájába kerültem, észrevettem valamit: hogy igen, megváltozik az a mód, ahogyan látom és hallgatom a dolgokat. Jobban megértjük, meghalljuk a másikat, ha a szemébe nézhetünk, s a személyes találkozás ereje megváltoztathatja a döntéseket.

Ha elveszítjük a lehetőséget a napi munkában arra, hogy „a szemébe nézzünk a másinak”, akkor a róla alkotott kép is megváltozik. Igaz az, hogy politikai kérdésekkel foglalkozva elveszhetjük szem elől a mögöttük álló egyének képét.

Ebben a vonatkozásban szeretném megemlíteni azt, amit különösen jónak tartok a luxemburgi gyakorlatban: csak azután szüntethetik meg valakinek – önhibájából – a „garantált minimum jövedelmét”, ha az igényjogosulttal a döntést hozó vezető hivatalnok már személyes beszélgetést is folytatott.

A Találkozó sok résztvevője említette, hogy a *szegénységről kialakított kép gyakran durván torzít*. Ez igaz, és azt hiszem, a döntéshozóknak is szerepük van ennek a képnek a terjesztésében. Hajlanak arra, hogy a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni harc költségeire koncentráljanak, és lebecsülik az érintettek hozzájárulását a megoldáshoz, például a közösségi munka projektek során. E hozzájárulás figyelembevételével ugyancsak segíthet a kép megváltoztatásában.

Egyes döntéshozók nem szívesen ismerik el, hogy az EU-ban 14 millió állással rendelkező szegény él. Ez a szám nem kellemes, de ki kell mondani, mert segíthet a szegénységben élőkéről kialakított kép megváltoztatásában: ezek nem „megbízhatatlan segélyfüggők”, hanem dolgozó emberek.

Amikor a sérülékeny csoportok kerülnek szóba, akik szociális segélytől függenek, a politika értékelőjének fel kell tennie az alábbi kérdést:

- Mely intézkedések következménye, hogy a szegénységben élőket a negatív „segélypocsékolók” címkével „bélyegzik meg”, és milyen intézkedések segíthetnének abban, hogy az érintettek megszabaduljanak ettől a címkétől?

Az aktivációs intézkedések például pozitív módon segítenek a szegénységben élőknek, hogy ne lássák őket „lustáknak”.

Még egy zárómondat a részvétel fontosságáról. Minden döntéshozónak tudnia kell, hogy a részvétel csak akkor megvalósítható, ha adottak hozzá a megfelelő struktúrák, amelyek lehetővé teszik.

Összefoglalva, valaki azt mondta, hogy a szegénység képe évszázadok óta azért negatív, mert félelmet kell keltenie. Igen, a szegénységnek negatív kell, hogy legyen a képe, mivel botrány, hogy létezik társadalmunkban, s ezt nyíltan el kell ítélni, a szegénység ellenes harcot pedig valódi politikai prioritásnak kell tekinteni.

Abban a műhelyben, ahol én is részt vettem, egy fiatal nő azt mondta, mindent megtett, hogy elrejtse a szegénységét. Ebben a megjegyzésben benne van mindaz a szégyen, ami a szegénységgel még ma is velejár, holott maga a szegénység léte a szégyenletes, nem pedig a személy, aki átéli!

Johan VANDENBUSSCHE

Közszolgálati, Társadalmi Szolidaritási, Várospolitikai és Esélyegyenlőségi Minisztérium (Belgium)

Hogyan tükrözi a *média* a szegénységet, és hogyan hat ez a politikára?

A média erős képeket sugároz a szegénységről és a társadalmi kirekesztésről. Minél gazdagabb egy társadalom, annál inkább a gazdagságra koncentrál, és elfordul a társadalom egy részétől – a kirekesztettektől –, azzal vádolva őket, hogy saját hibájukból kerültek ki a társadalomból. A két csoport közötti kontaktus megszakad, amitől kettészakad a társadalom, s ezt nem szabad hagyni.

Azt kell hangsúlyozni, hogy a média javíthat is, és ronthat is a helyzeten. A média hatása tagadhatatlan. Bolhából elefántot csinálhat.

A szegénységről sugárzott kép azonban legyen pozitív, tele lehetőségekkel.

Mire reagál egy miniszter?

Két lényeges dologra:

- A jó gyakorlatok bemutatására. Soha se szégyelld, amit megteszel.
- A személyes tapasztalatokra és tanúságtételekre. Egyre több kiadvány számol be arról, hogyan jutottak emberek szegénységbe, hogyan veszítették el pozícióikat az életben. Fontos, hogy a számok mögött legyen egy arc, egy ember. A politika nem marad közönyös az ilyen beszámolókra.

Egyértelmű, hogy többet kell tenni, és a megvalósításhoz fontos a részvétel. Minél közelebb van valaki a szegénységben és társadalmi kirekesztésben élőkhez, annál valószínűbb, hogy olyan intézkedéseket hoz, amelyek működnek és segítenek. Belgiumban folyamatban van egy konzultatív testület létrehozása, amely folyamatos kapcsolatot biztosít majd a

szervezetek közt, ami legalábbis jobb információáramlást tesz lehetővé, és lehetővé teszi a közvetlen bevonásukat.

A 4. Találkozón jelenlévő tapasztalat ugyancsak különös jelentőséggel rendelkezik, mivel a személyes élettörténetek szintén képesek információk átadására. Kétirányú kommunikációra van szükség: a politikusoktól az emberek felé, és fordítva.

Az Európai Találkozók kapcsolatok sorának kialakítására adnak alkalmat, ezeknek a jövőben is meg kell maradniuk.

Tíz évvel ezelőtt Belgiumban írtunk egy általános jelentést a szegénységről. Tíz év elteltével meg kell mondani, hogy az intézkedések ellenére nem sok változás történt. Ki kell szélesítenünk a vitát, hogy új információkhoz jussunk, és ezért nálunk új viták indulnak Belgiumban.

A kommunikáció fenntartása napi feladat.

A Találkozók a nemzeti előkészítésnek köszönhetik sikerüket, s ugyanakkor a találkozók visszajelzéseket is adnak az országoknak.

Edeltraud GLETLER

az európai és nemzetközi ügyek igazgatója, Szövetségi Társadalombiztosítási, Generációs és Fogyasztóvédelmi Minisztérium; a Szociális Védelmi Bizottság tagja (Ausztria)

Ez a Találkozó minden más konferenciánál jobban megérintett érzelmileg, és meggyőzött arról, milyen fontosak ezek a tapasztalatcserék európai szinten. Nem elméleti tudásanyagként, hanem kézzelfogható tényként tapasztalom, hogy a szegénység az emberi méltóság megsértése. A szegénységnek nemcsak sok oka, hanem sok arca is van. Fontos, hogy a személyes kapcsolatok hatására a lehető legtöbb emberben változzon meg a szegénység képe. Nem a névtelen arcoknak és számoknak kellene túlsúlyban lenniük, hanem a szegénységben élőkkel folytatott valódi párbeszédnek. S ez mindenkire vonatkozik: nemcsak a politikusokra, a közhivatalnokokra és az újságírókra.

Hálás vagyok Önöknek, hogy meghallgathattam mindazt, amit tegnap a műhelyekben elmondtak, és köszönöm. Az itt szerzett tapasztalat befolyásolni fogja a jövőbeni munkámat.

Amikor erre a találkozóra készültünk, kiderült, hogy nagyon kevés cikk és tanulmány létezik a „szegénység képéről és felfogásáról”. Az egyik tanulmány felhívta a figyelmet arra, hogy ez a kép nem maguktól a szegénységet megélőktől ered, hanem inkább a szegénységgel foglalkozóktól. Ahogy Jacobs miniszter asszony mondta, a szegények éppen a Karácsony előtti időszakban tűnnek fel leginkább.

Készültek azonban tanulmányok speciális szükségletű emberekről, és ezen a ponton meg kell jegyeznem, hogy a fogyatékkal élőkről ma több szó esik a különböző médiumokban, mint néhány évvel ezelőtt.

A Fogyatékkal Élők Európai Éve 2003-ban ezért is volt fontos. Az osztrák tévéállomások például sok programot közvetítettek a Szövetségi Társadalombiztosítási, Generációs és Fogyasztóvédelmi Minisztériummal együttműködve, ami javította a fogyatékkal élőkről a közvéleményben kialakult képet. A Bizottság által meghirdetett Esélyegyenlőséget Mindenkinnek Európai Év 2007-ben talán majd a szegénységben élőket is hasonlóan segíteni fogja.

Részben e Találkozónak hála egy új cél kerülhet a szegénység és a kirekesztés elleni harc közös célkitűzései közé, amely tükrözi jelenlegi témánkat – a „szegénység képe és felfogása”. A tagállamok például beindíthatnák e téren a jó gyakorlatok cseréjét.

A „szegénység képe és felfogása” témakör tananyaga lehetne jövőendő újságírók, közhivatalnokok és mások képzésének. Növelni kellene az NGO-k foglalkoztatási és képzési lehetőségeit.

Nagy hatást tett rám a belga „tapasztalati szakértő” program, vagyis az, hogy szegénységben élőket képeznek ki arra, hogy a közszolgáltatásban dolgozzanak, és végül mediátorokká váljanak a szegények és a kormány között. Ausztria ezt érdekes ötletnek találja, javasolni fogom a bevezetését.

Ausztria továbbviszi majd a Szegénységben Élők Európai Találkozójának hagyományát, és jövőre megszervezi a Bizottsággal és az EAPN-nel együttműködve az 5. Találkozót. Reméljük, érdekes és sikeres esemény lesz majd. Máris elkezdenünk gondolkozni, hogyan javítható a kommunikáció a szegénységben élők, az állami hivatalok és a politika között.

A legjobb kívánságokkal még egyszer megköszönöm a lehetőséget, hogy részt vehettem ezen a fontos és lenyűgöző Találkozón.

Ludo HOREMANS

Az EAPN alelnöke

A 4. Európai Találkozó az egyik legfontosabb a Találkozók közül, amelyet az EAPN szeretne eszközként felhasználni a Hálózaton belül. Minden jelenlévő küldöttség kapcsolatban áll egy hazai hálózattal. Ezen a szinten az, amelyen a munkának előre kell haladnia a 4. és az 5. Találkozó között.

A 4. Találkozó továbbkövetése

Az EAPN nem vár az 5. Találkozóig azzal, hogy a felmerült kérdésekre megoldást keressen. A Hálózaton belül tárgyaljuk majd őket, ahogyan a nemzeti előkészítés során is. Először 2004-ben állt rendelkezésre költségvetés

erre a munkára. Az EAPN reméli, hogy az osztrák elnökség meghagyja ezt a költségvetést annak érdekében, hogy az egyes országok időközben nemzeti találkozót szervezhessenek, s nem csak a szegénységben élők körében. Fontos nemzeti szinten tovább folytatni a párbeszédet, főleg, ha az éppen lendületét veszítette. A párbeszédet tehát folytatni kell a partnerekkel, köztük azokkal is, akik a szigorúan vett szociális szférán kívül esnek.

Média

Sok szó esett a képek és a média fontosságáról. A műhelyek jelentései azt bizonyítják, hogy a média világában sokféle embertípus létezik. Van a nyomtatott és az elektronikus média, a tévé, amelyek üzleti vállalkozások, amelyeket működtetni kell, és ezek mellett és ezeken belül vannak magas erkölcsi színvonalat képviselő újságírók, akik próbálnak hű képet adni. Észre kell vennünk, hogy nemzeti szinten hol építhetünk ki szövetségeket, hogy jobban jelen legyünk a médiában.

A helyi szint fontossága

Az új tagállamok egyértelműen egy új valóságot hoztak. Az EAPN-nek reagálni kell erre az általános közgyűlésein, és a különböző munkacsoportokban, amelyek az NCST-eket értékelik. Az EAPN lépni akar, nyitni a jövő felé, mert tudjuk, hogy mostantól egy új Európai Unióval van dolgunk.

Egyes alapító EU országok lakossága a bővítéssel párhuzamosan NEM-et mondott az Alkotmányos Szerződésre. Nem azért, mert elégük van az EU-ból, hanem mert azt akarják mondani: „Nem vagyunk kellőképpen bevonva. Jobban akarunk informálódni, s amíg ez nem megy, nem engedelmesszük.”

Ezek a NEM-ek is mutatják, milyen fontos a helyi szint Európában. Mostanáig nem figyeltünk eléggé a helyi szintre, s ez még az NCST-kre is igaz, amelyek inkább a kormányzatra figyelnek, de nem a helyi szintre, holott a szegénységet pontosan ott kell kezelni. Ha a szegénységben élők látnak majd a helyzetükben javulást, az a helyi javulásoknak lesz köszönhető.

Komoly, ráébresztő felhívásban volt részünk. A hatóságoknak és a civil szervezeteknek egyaránt fel kell ismerniük, hogy a helyi szintet kell bevonni. Ez különösen fontosá teszi a Hálózatot a részvétel gyakorlati megvalósítása terén.

A Találkozók fejleményei

A találkozókra a részvétel mindig a viták tárgyát képezte, de emellett más fontos kérdések is felmerültek, amilyen például a lakhatás, a munkahelyek, a képzés és az egészségügy, stb. Arra is rámutattak, hogy a szegénységben élőknek minden nap küzdelmet jelent a túlélésért. Az ő tetteik nem kapnak elismerést. Ígéretet hangzanak el felőlük a tiszteletet és az emberi méltóságot illetően, de a jövedelmükről is mondani kellene valamit. Az EAPN hisz abban, hogy ez fontossá teszi minimál jövedelem bevezetését.

A Találkozók jó és működőképes gondolatokat vetettek föl a részvétel formáira és folyamatára vonatkozóan. Most, hogy bejelentettük az 5. Találkozó megrendezését, leltárt kellene összeállítani róluk, hogy lássuk, mit végeztünk el, és mit nem. Próbáljunk meg felvázolni egy eredményjelző táblát annak érdekében, hogy az 5. Találkozóra még jobban fel tudjunk készülni, és hogy megtegyük a szükséges lépéseket a jövő felé, egy olyan Európa felé, amelyben nem csupán a gazdasági növekedés, hanem a szociális dimenzió is fontos.

Új elkötelezettséget kérünk a politikusoktól és a Bizottságtól, és a Bizottság elnökétől. Szükséges kimondani, hogy a társadalmi összetartozást célzó stratégia nizzai célkitűzései továbbra is az integrált Lisszaboni Stratégia középpontjában állnak.

Ne feledjük azonban, hogy az európai döntéseket a nemzeti miniszterek hozzák, s nekünk ezen a szinten kell először cselekednünk. Ez hát a munka, mely ránk vár.

A közönségé a szó

- **Nem akarunk magunkról negatív képet, nem akarunk szegénységben maradni. Büszkék vagyunk, emberi lények vagyunk.** Szegénységben élünk, de ez nem szégyen. Harcolunk, pozitív a gondolkodásunk. Ki akarunk menekülni a szegénységből. Miért kellene mindig elbújnunk? Nem is kellene kérni a jogainkat, hiszen a jogaink hozzánk tartoznak, máris a mieink kell, hogy legyenek.
- **„A szegények nem várhatnak.”** Egyesek nem kapják meg alapvető jogukat sem. A döntéshozás során a politikusok ne feledjék: a szegények nem várhatnak.
- Ebben a két napban rengeteget beszéltünk az emberek megsegítéséről. Ez számomra megdöbbentő. Folyton ismételjük, hogy segíteni akarunk. **Amit akarunk az a támogatás, hogy lehetőségünk legyen arra, hogy kilépjünk a szegénységből.** Rendben, a szűkséget szenvedők, akiknek közvetlen segítségre van szükségük, kapják meg ezt a segítséget. De ha a kezünket fogják, folyton segítenek, akkor nem fogjuk magunkat jobb színben látni, vagy erősebbnek érezni.
- Gyakran nehéz felszólalni. Aki börtönben van, annak forrásokat kell adni, mert **ha nincsenek forrásai, önmaga erejéből semmihez nem tud kezdeni,** amikor kijön a börtönből. Ugyanez a helyzet a HIV-fertőzéssel élőkkel is: ha nem hagyjuk őket integrálódni a társadalomba, ha nem kapnak forrásokat, nem tehetnek megelőző lépéseket. Ha egy szegénységben élő ember kerül ebbe a helyzetbe, nem egykönnyen menekülhet belőle. A szegénység, az AIDS és a börtön mindnyájunkat rabbá tesznek. Nem kell

az embereket beskatulyázni. A felsoroltak mindannyian forráshiányban szenvedő emberek, és eszközök nélkül nem tudnak kilépni a helyzetükből.

- Hogy lehet a vendégmunkásokat bevonni, és integrálni a társadalomba? **Legfőbb ideje, hogy az EU elismerje a vendégmunkások hozzájárulását különböző országok társadalmához és gazdaságához.** Mit ajánl az EU, ami lehetővé tenné a vendégmunkások társadalmi integrációját?
- **Nekünk, bevándorlóknak Európa messze van, és azt gondolom, hogy rosszul bánnak velünk.** Kiáltó megkülönböztetésben van részünk. Mit tehet az EU értünk, akik egyenlő bánásmódot, emberi méltóságot és tiszteletet szeretnénk magunknak?
- Az Európai Unióban született cigánygyerekeknek nincs tartózkodási engedélyük. Ezzel **emberi jogukat tagadják meg**, és 18 éves korukban visszaküldhetők abba az országba, ahonnan szüleik származnak, abba az országba, amelynek a nyelvét nem beszélik rendesen. Ezeknek a gyerekeknek a jogát az állampolgársághoz tiszteletben kellene tartani.
- Nem hiszem el, hogy azt mondják, hogy az NCST-k fejlődést eredményeztek. **A GDP ugyan emelkedett különböző országokban, de a szegénység is nőtt.** Milyen fejlődést eredményeztek az NCST-k? Az emberek Ausztriában sem értik, vajon hogy lehet az, hogy az Alkotmányos Szerződés, amely az emberi méltóságot emlegeti, miért nem említi sehol a szövegében azokat a forrásokat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az emberek méltó életet éljenek?
- Görögországban **már bevezetett szociális jogokat kérdőjeleznek meg.** Hogyan lehet a szegénység elleni harcot előrevinni, ha közben megkérdőjelezzük a szociális jogokat?

Jérôme VIGNON válasza

Európai Bizottság, Foglalkoztatási, Szociálpolitikai és Esélyegyenlőségi Főigazgatóság igazgatója

---

Mindent, amit hallottunk, figyelembe fogunk venni intézkedéseink során, a különböző döntéshozatali fórumokon, ahol megjelenünk a nyitott koordináció gyakorlatán keresztül. Fel fogjuk vetni a különböző módokon kifejezésre juttatott aggodalmakat a jogokkal kapcsolatban, különös tekintettel a bevándorlók jogaira. Minden bevándorló és családja – még azok is, akik nem az EU nemzeteinek állampolgárai – jogosult a szociális védelemre és a diszkriminációtól való mentességre. Ha segítség kell ahhoz, hogy ez a jog mindenki számára nyilvánvaló legyen, a Szociális Alap segítségével képzést indítunk mindazoknak, akik a bevándorlókkal és családjaikkal foglalkoznak, így a jóléti szolgálatok hivatalnokainak, a rendőröknek és az igazságügyi dolgozóknak.

Végül elhangzott, hogy az NCST-k nem szükségszerűen hoztak haladást. Azt szeretném mondani, hogy az európai folyamatok szerepe az,

hogy bizonyítsák azokat az elkötelezettségeket, amelyeket a tagállamok vállalnak terveiken keresztül. A következő években, 2006 és 2010 között, a Bizottság támogatásával a Szociális Védelmi Bizottság lépéseket tesz annak felmérésére, hogy a növekedés a szegénység elleni harc érdekeit szolgálja-e. Ha kiderül, hogy ez nem így van, akkor az lesz a feladatunk, hogy ezt kimondjuk, és rávegyük az állam- és a kormányfőket, változtassák meg intézkedéseiket.

Záróülés

Brigitte WEINANDY elnézést ér Marie-Josée JACOBS, luxemburgi családügyi, szolidaritási és ifjúsági miniszter távollétéért, és felolvassa hozzászólását.

A 3. Találkozó záróülésén a résztvevők lehetőséget kértek a korábbi találkozók vitáin felmerült fontos kérdések nyomán követésére. Örülök, hogy a 4. találkozó lehetőséget nyújtott arra, hogy visszatérjünk ezekre a kérdésekre.

Noha a vitákban talán nem minden felmerülő kérdésre találtuk meg a választ, a gondok és az elégedetlenség, amelyet e kérdések egy része előhozott, annál jobban kirajzolódott. A munka nagy része a 4. Találkozó főtémája, nevezetesen a „szegénység képe és felfogása” körül zajlott.

E kérdés feltérképezése ilyen rövid idő alatt igazi kihívásnak számít. A műhelyek jelentéseit látva, úgy tűnik, szívesen szembenéztünk ezzel a kihívással.

Az európai összetartozási stratégiában megjelenő szegénységkép javítása érdekében javasolt lehetőségek alaposabb tanulmányozást igényelnek.

Egy előző Találkozón az egyik küldött azt mondta: „A szegénységben élők nyújtani tudnak valamit a döntéshozóknak!” A 4. Találkozó eredményei ismét igazolják ezt a hozzászólót. Ezért életbevágóan fontos, hogy a döntéshozók felfigyeljenek a kétnapos munka eredményeire.

Ígérem, hogy Tanácsbeli kollégáim figyelmét felhívom a Találkozóra.

Mivel a luxemburgi elnökség idejének utolsó foglalkoztatással és szociális ügyekkel foglalkozó tanácsa június 2-án már lezajlott, megkértem az Egyesült Királyságot, amely a következő soros elnökséget adja, hogy az elnöksége idejére eső következő foglalkoztatási és szociális ügyekkel foglalkozó tanácson adja át üzenetemet, amire ígéretet kaptam. A 4. Találkozó eredményei így a legmagasabb szintre is eljutnak.

Hadd térjek vissza ezen a ponton röviden arra, amit Haubner miniszter asszony kollégám mondott tegnap: a luxemburgi elnökség üdvözlöi Ausztria azon ígéretét, hogy 2006-ban az Európai Tanács soros osztrák elnökségének ideje alatt e találkozó folyamányaként megrendezi az 5. Találkozót.

E viták során senki nem beszélt Önök helyett. Önök önmagukért beszéltek! Ezáltal, s ahogyan ezt tették, újból meghazudtolták azt a közhelyet, hogy a szegények szerencsétlenek, és hogy elnémította őket a sors, amelyet el kell viselniük. A nyitóelőadáson elhangzott beszédemben azt mondtam, hogy a szegénység elleni harc közös célkitűzései, amelyeket az EU 2000 decemberében fogadott el, a szegénységben élők önkifejezésének előmozdítására szólítottak föl. Ez a Találkozó kétségtelenül tett e cél megvalósítása érdekében!

Ugyanezek a célkitűzések a szegénységben élők részvételének előmozdítására is felszólítanak.

A 3. Találkozó alaptémája a részvétel volt. Úgy látom, a szegénységkép és a részvétel témája szorosan összefügg.

A részvétel fontossága ma már általánosan elfogadott:

- A 2004 márciusában tartott Európai Tanács felhívást intézett a tagállamokhoz, hogy hozzanak létre „partnerségeket a reformért” elsősorban a civil társadalommal,
- 2005 márciusában az ET felhívást intézett a tagállamokhoz „nemzeti reformprogramok” kialakítására, amelynek széles körű vitáját javasolta minden érdekelt bevonása mellett,
- a 2005–2010 időszakra vonatkozó Szociális Agenda gondoskodik arról, hogy minden érintett részt vehessen az évente esedékes értékelő fórumon,
- a kohéziós intézkedések stratégiai irányelvei kimondják, hogy az intézkedések hatékony megvalósításának az alapja a civil társadalommal fenntartott minőségi és széles körű partnerkapcsolatok,
- s fenntartható fejlődésre irányuló intézkedések vezérelveinek egyike a civil szervezetek és érdekelt felek részvételi lehetőségeinek megteremtésére szólít fel.

A szegénységet megtapasztalók és önszorgító szövetségeik nyilvánvalóan érdekelt feleknek tekintendők!

2007 lesz az Esélyegyenlőséget Mindenkiné Európai Éve. Az Európai Bizottság ebben az évben vitát kezdeményez majd arról, milyen eszközökkel lehetne megerősíteni a nem megfelelően képviselt csoportok társadalmi részvételét.

Ilyen csoport a szegénységet megélők csoportja is.

Hiszem, hogy a szegénységben élők részvételének első és legfontosabb lépése annak elismerése, hogy alkalmasnak és képesnek tartjuk őket a részvételre.

E ponton két idézetet átadni önöknek, melyeknek igazsága közvetlenül megszólított.

Az első az egyik előző találkozó egyik résztvevőjétől származik, aki azt mondta: „A szegényeket hajlamosak lustának tekinteni, amikor pedig idejük

és energiájuk nagy részét a túlélésre kell fordítaniuk." A másik az ATD Forth World (Negyedik Világ) mozgalom alapítójától, József atyától származik: „A szegények szívük legmélyén tudják, hogy az ő harcuk valójában az egész emberiség harca a szegénység és a kirekesztés ellen.

Tudják, hogy a harcuk nem csak az övék, hanem az egész emberiség igazi kihívása.”

Igen, így van, a szegénység megszüntetése mindannyiunk számára kihívást jelent, mert bár a szegények talán egyedül viselik el, de nem egyedül ők a felelősek a létrejöttéért. A szegénység emellett sok társadalmi igazságtalanság visszatükröződése, és sok politikai döntés eredménye. Ha így tekintünk a szegénységre, **amelyet ma sok egyén és döntéshozó elutasít**, akkor ezzel felmentjük a szegényeket az alól a vád alól, **hogy ők a felelősek saját szegénységükért**.

Ha nem fordulunk el, hanem közelebbről tekintünk rá, világosan láthatjuk, hogy ezek a vádak alaptalanok, a közhelyek halmai eloszlanak, és eltűnik a szegények részvételének csípőből történő elutasítása.

A döntéshozók központi szerepet játszhatnak a negatív beskatulyázás oszlatásában.

Azt is hiszem, hogy nagyon alaposan szemügyre kell vennünk azokat az intézkedéseket, amelyek a szegénységben élőket veszik célba, és ki kell válogatnunk, és eldobnunk közülük azokat, amelyek a szegényeket az ellátásra jogosultak skatulyájába zárják. A szegénységgel élőknek gondjaik vannak a jövedelmi szintjükkel, a lakhatással, az oktatással, a foglalkoztatással, az egészségüggyel, a szociális védelemmel, az információtechnikával, a közlekedéssel, a biztonsággal és az igazságüggyel, a szórakozással és a kultúrával.

Tehát a szegénység megszüntetésének célját a középpontba kell állítani (mainstreaming) mindezekben az intézkedésekben, s minden kormánytagot – nemcsak a szociális minisztert – be kell vonni a megvalósításukba.

A „Szegénységben Élők Európai Találkozóinak” az is hasznára válna, ha a különféle minisztériumok és a különböző Európai Bizottsághoz tartozó főigazgatóságok részt vállalnának benne.

Maria Marinakou, az EAPN elnöke

Mindig nagy kihívás záróbeszédet tartani egy ilyen termékeny Találkozón, ahol ennyire sokan vettek részt a lendületes párbeszédben. Sok nagy témát megvitattunk, amelyek a szegénységben élők és a társadalmi kirekesztés sokféle formáját megtapasztalók napi életét kitöltik, hiszen a szegénység sokdimenziós jelenség, ahogyan azt a 22 Európai országból érkezett 160 résztvevő is bizonyítja.

Kritikus és elemző tekintetet vetettünk a média szerepére, arra a képességre, hogy közhelyes és felületes magyarázatát adja a szegénység okainak. Felhoztuk a diszkrimináció gyakorlatát, a szegénység felfogásának hatását a szociálpolitikára, és a szociális szolgáltatást nyújtók hozzáállását.

Noha a kutatások jelzik, hogy a fejlettebb jóléti államok a szolidaritáson alapuló szociális védelmi rendszereikkel inkább elismerik a szegénység strukturális okait, mint hogy egyéni betegségnek – személyes felelősség kérdésének – tekintenek, a résztvevőktől megtudhattuk, hogy minden országban gyakori a szegénységben élők negatív címkézése.

A viták egyik hangsúlyos üzenete az volt, hogy az individualista szegénység szemlélet az, ami megbélyegzéshez, áldozatszerephez és elgyengítéshez vezet, s ezek egy ördögi kör csapdájába zárják a szegényeket. A rájuk aggatott „áldozat” szerep ellenére sok résztvevő saját személyes és családi életéből, szomszédsági és közösségi életéből vett példákkal tanúságot téve megmutatta, hogy a szegénységben élőkben milyen hatalmas erő van a túlélésre, amely lehetővé teszi, hogy megoldást találjanak, és tapasztalataikat közös akciókká változtatja.

Ez nem jelenti azt, hogy az egyéni megoldások helyettesíthetik a politikai intézkedéseket, sőt. Az EAPN mindig amellettt érvelt, hogy az intézkedéseket a szegénységben élők valós tapasztalatai alapján kell meghozni, hogy meg kell hallgatni őket, és szakértelmüket figyelembe kell venni az intézkedések kidolgozásában, és garantálni kell politikai, gazdasági és szociális jogait.

Ez a részvétel lényege és a 4. Találkozó alapja: a szegénységben és társadalmi kirekesztésben élők a tapasztalat révén váltak saját sorsuk szakértőjévé, vagyis „tapasztalati szakértők”.

A viták elismerték mekkora hatalma van a médiának a szegénységben élőkről alkotott kép formálásában, és ugyanolyan mértékben, a politikai döntéshozatalra.

A média gyakran ábrázol diszkriminatív képeket, ami által törvényesíti a társadalmi szakadást, főként a rasszizmus, az etnikai hovatartozás, a bevándorlás, a nem, a fogyatékoság, a kulturális különbségek, az egyedülálló szülőség, vagy az addikció, stb. mentén.

Miközben azonban a médiumok szenzációhajhász, dramatikus megközelítése – amely méltatlan, manipulatív és felszínes módon mutatja be az egyedi eseteket – világosan érthető, és erősen kritizálendő gyakorlat, addig létezik annak a szükségletnek az egyértelmű elismerése is, hogy az erkölcsös újságírókkal szövetségre lépünk, és kommunikációs stratégiákat építünk ki minden, elsősorban helyi szinten, ahol a média könnyebben elérhető és befolyásolható. Néhány ilyen irányú jó gyakorlat Belgiumból és Lengyelországból került említésre. Sok résztvevő felvetette, hogy az új technikák, amilyen az Internet, legyen elérhető a szegénységben élőknek abból a célból, hogy láthatóvá tegyék a szegénység kérdéseit.

Az intézkedésekről és az intézkedések kidolgozásáról szóló vitákban, amelyek a társadalmi összetartozásról szóló nemzeti cselekvési tervekre összpontosítottak, világossá vált, hogy az NCST-k a régi 15-ök számára két, az új tagállamok számára egy köre után még mindig nagy utat kell megtenni ahhoz, hogy elmondhassuk valóban elértük az összes szereplő valódi mozgósítását, a konzultációt, a szegénységben élők részvételét és befogadását. A résztvevők határozottan állították, hogy a „politikai realizmus”, amely megoldaná a szegénység és a társadalmi kirekesztés problémáját, hiányzik az NCST-kből.

Noha 2000-ben Lisszabonban a szegénység és a kirekesztés elleni harc új lendületet kapott azzal az ígérettel, hogy 2010-ig döntő lépések történnek a szegénység megszüntetése érdekében, sokan közülünk eltöprengtek, mit is értünk el azóta? És hogyan akarják elérni ezt a célt a kormányok 2010-ig?

A megszorítások, a közjavak és szolgáltatások – villamosság, víz és egészségügy – privatizációja, a munkanélküliség magas aránya, a szociális védelmi és a nyugdíjrendszerek változásai, a képzés és az egész életen át tartó tanulás lehetőségének a hiánya nagy bizonytalanságot okoz a jövő tekintetében. Sok résztvevő hangsúlyozta, hogy itt az idő a sokkal konkrétabb tettekre, amelyek figyelembe veszik a vitáinkat, és ez világos üzenet az 5. Találkozó számára. Az EAPN-t felkérték, hogy mozgátsa elő ezeket a javaslatokat a döntéshozás minden szintjén.

Ahogy ma állnak az EU ügyei, nagy a zűrzavar a haladási irány megválasztása körül. Európa szociális dimenziója keresztül áll. A Lisszaboni Stratégia, a foglalkoztatás és az általános érdekű szolgáltatások jövőjéről szóló jelenlegi viták kontextusában, az Unió csupán egyetlen képet nyújt a polgároknak: olyan képet, amelyben csupán a versenyképesség, a növekedés, a minden áron való munkahelyteremtés számít. Az európai költségvetési vita és a Strukturális Alapok vitája azt mutatja, hogy a nemzeti prioritásokban leértékelődik a társadalmi szolidaritás és kohézió, és hogy az Unió identitásválságot él át.

Az Unió két alapító tagjának referenduma azt mutatja, hogy az európai polgárok elidegenedettnek érzik magukat a döntéshozási folyamatoktól és az egész Európa projektől.

Fogalmazzunk azonban világosan: e kihívásokkal teli időkben az EU jövője érdekében nagy erők harcolnak a Szociális Európáért, a társadalmi kohézióért és a környezetvédelmi intézkedésekért, a részvételért a politikai döntéshozásban, a szolidaritásért és a társadalmi igazságosságért. Az EAPN egyike ezeknek az erőknek, és erős szövetségeket köt hangjának megerősítése érdekében. Egyesítsük erőinket ebbe az irányba! Mindegyünkre fontos szerep vár ebben.

Lehetséges egy másik Európa, egy másik világ.

A 4. Találkozó elnöki zárszava

Gaston SCHABER professzor, a CEPS/INSTEAD elnöke

Hadd legyen zárszavam indítása egy olyan megjegyzés, ami remélem, nem túl személyes, s amely egyben kezdeményezésük iránti tiszteletem kifejezése. Ötven éve dolgozom – gyakran nemzedékeket áthidalóan – szegénységben és társadalmi kirekesztésben élő emberekkel (és nem értük.)

Ezek közül az évek közül több mint harmincat nemzeti és nemzetközi kutatócsoportokban dolgoztam, s nemcsak a tudomány érdekében, hanem azért is, hogy a döntéshozók ne vegyék semmibe az eredményeket: nagyon széles reprezentatív mintákkal dolgoztunk, személyes interjúkat készítettünk szegény és jómódú emberekkel, komplex területeket tekintettünk át, amelyek akár szakadékot is hagyhattak a szegénység és a gazdagság, a hatalomnélküliek és a hatalmasok viszonyában...

Tevékenységünknek e két szféráján keresztül közvetlen, egyedi kapcsolatban álltunk szervezetekkel, amelyeknek saját munkaprogramjuk volt, és a szegénységben élőkkel is. A 4. Találkozón mindez megváltozott: meggyőző bizonyítékot kaptam Önöktől arra, hogy a szegénységben élők és a szegénységet nem megélők között strukturált együttműködés lehetséges, s hogy ez az együttműködés termékeny és érvényes lehet. E Találkozó világossá tette számomra, hogy ez az együttműködés nemcsak lehetséges, de létfontosságú is. Ezt ne tekintsék banális közhelynek: **a küldöttségek egy részével máris azon gondolkozunk, hogyan vihetnék tovább az itt megkezdett munkát.**

Engedjék meg, hogy visszatekintsek arra, ami itt történt: a találkozó első felében nagy kérdéseket tekintettünk át, amelyek a korábbi Találkozókön merültek fel: munkahely, diszkrimináció, rasszizmus, szolgáltatás liberalizáció és ennek hatása a szegénységben élőkre, a részvételt elősegítő mechanizmusok és struktúrák igénye.

E két nap világossá tette számunkra, hogy ezek a kérdések és problémák ma is ugyanolyan sürgetőek, mint mindig is voltak, s most is ott álltak a műhelymunkában és a plenáris üléseken a főtéma: „a szegénység képe és felfogása” háttérben.

Hogy még világosabban fogalmazzak, a szegénység és a szegénység fenyegetése nem csökkent az elmúlt évtizedekben, hanem szélesebb lakossági csoportokat ért el, munkásokat, olyan embereket, akiknek a háttérét, képzettségi szintjét, előző munkatapasztalatait idáig akár védelemnek is gondolhattuk volna a bizonytalanság és a szegénység ellen. Tekintsük át röviden az elmúlt hatvan évet.

A második világháború és **a jólét növekedésének és terjedésének harminc töretlen éve** után az Európai Közösség 1974-ben összehívta az első

szegénység ellenes harcról szóló európai szemináriumot, amelyet aztán egy sor, európai szegénységellenes program követett, amelyek különböző néven illeték az érintetteket, „a szegények”-kel kezdve, a „hátrányos helyzetűeken” át a „kirekesztettekig” . Noha egyre kevésbé megőrzők e kifejezések, még mindig a széles körben elterjedt bizonytalanságot tükrözik a jelenség kapcsán.

A következő 30 év – amely egy olyan időszak volt, amikor globálisan és országoként is hatalmas változások zajlottak le egymással kölcsönhatásban a világban – olyan helyzetbe hozott bennünket Európában, és másutt, amelyben folyamatos a növekedés és ennek eredményeként a lakosság 5–10%-a magas életszínvonalon él, az elosztásban viszont stagnálás tapasztalható, és a középosztály gyarapodása ellenére is nagyon sérülékeny a szegénységgel szemben.

Ez annak ellenére történt, hogy három programsorozattal is küzdöttünk a szegénység ellen, és annak dacára, hogy ezeket finoman pozicionálva a gazdasági növekedés szélesebb szociális orientációjú megközelítésébe helyeztük, és annak a fejlődésnek az ellenére, amely mindenütt megmutatkozott a leírásokban, az intézkedésekben és az indikátorokban, a viszonylag kifinomult eljárásokban, amelyek ma standardnak számítanak az ellenőrzésben (monitorozásban), a politikai célok és eredmények értékelésében csakúgy, mint a jó gyakorlatok azonosításában. (Konkrétan, a luxemburgi elnökség konferenciát rendez majd „A társadalmi összetartozást célzó folyamat előmozdítása” címmel, amelyet egy tudományos jelentésre épít, amelyet Tony Atkinson, Bea Cantillon, Eric Marlier és Brian Nolan végzett, s amelynek célja, hogy segítsen abban, hogy az összetartozás növelését célzó folyamat élesebben tudjon céljainak megvalósítására koncentrálni, a megcélzott eredmények bemutatása, és értékelése az Európai Unió tagállamai által kijelölt célokkal összehasonlítva.)

Engedjék meg, hogy hangsúlyozzam: mindezen teljességgel lényegi erőfeszítések és kezdeményezések ellenére szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy a tagállamok közti különbséget most nem tekintve, sem nemzeti programok, sem pedig az európai szegénységellenes program nem tudta legyőzni a szegénységet... S ennek oka nem abban van, hogy a tagállamok alkalmazzák, vagy nem alkalmazzák a jó gyakorlatokat...

Anélkül, hogy lebecsülném az eddig elérteteket, egy másik gondolati, kutatási és analitikai szintre kell felemelkednünk – amely ma még politikailag inkorrekt és alulfejlett: s ez a hatalom elemzése, valamint ezeknek a megközelítéseknek az értéke a globális hatalmi rendszer tükrében. Ugyanakkor a helyi szintet is látnunk kell: a szegénységben élők kapcsolatainak helyi szintjét a helyi hatalommal. És hasonló – de még nem elfogadott – szinten kell elemeznünk az egyes országok, nemzetek és tagállamok kormányzati hibáit a hatalmi rendszer vonatkozásában, vagyis

azt, amit jelenleg gazdasági és pénzügyi globalizációnak nevezünk, és ezek implicit szabályait.

Itt megállok, mert nem akarom önöket kellemetlen helyzetbe hozni az önök kezdeményezéseit támogató intézményekkel szemben. A saját barázdámat úgy szántom tovább, hogy közben ne tegyek mellékesen kárt önökben... mégis, higgyék el nem vagyok olyan eretnek, amilyennek látszom, s ennek érdekében azt mondom, hogy a defetizmus, a pesszimizmus felhatalmazással legyőzhető: és épp ez volt a 4. Találkozó célja. Nincs idő arra, hogy e célkitűzésekről véleményt mondjak, de azok az Önök vállalásainak a forrásai. Itt szeretnék gratulálni az egymást követő uniós elnökségeknek – Belgiumnak (2001), Görögországnak (2003), Írországnak (2003), Luxemburgnak (2005) és jövőre Ausztriának – a támogatásukért...

Annak a Centrumnak⁹, amelynek én dolgozom a „Globális Hálózatfejlesztés” témájában, a szerény, de valóságos részvételének köszönhetően tudom, hogy a szegénységben élők hatalommal való felruházása szerepel egy globális partner teendői között szerepel, bármi is lesz ennek az eredménye. Deepa Narayan 2002-ben megjelent könyvében, amelynek címe „Empowerment and poverty reduction (Felhatalmazás és szegénység-csökkentés)”, ezt olvashatjuk:

„A hatalommal való felruházás a szegények lehetőségeinek és forrásaik kiterjesztése annak érdekében, hogy részt vehessenek az életüket befolyásoló intézményekben, egyezkedhessenek velük, befolyásolhassák, szabályozhassák és elszámoltathassák őket.”

Mivel a szegénység sokdimenziós jelenség, a szegényeknek széleskörű forrásokkal és képességekkel kell rendelkezniük egyéni szinten (egészség, oktatás, lakhatás terén), és közösségi szinten (mint a szerveződés és a mozgósítás képessége annak érdekében, hogy közös tettekkel oldják meg gondjaikat.)

A szegény férfiak és nők hatalommal való felruházása megköveteli a formális és az informális intézményi gátak eltüntetését, amelyek megakadályozzák őket abban, hogy egyénileg vagy összefogva tegyenek a jólétük érdekében, és lehatárolja választásaikat. A leglényegesebb formális intézmények közt szerepelnek az állam, a piac, a civil társadalom és a nemzetközi ügynökségek, az informális intézmények között pedig a társadalmi kirekesztés normái, a kizsákmányoló kapcsolatok és a korrupció.

Azt mondanám, hogy ez a megközelítés nem esik messze a tartós szegénységről szóló első vizsgálatunk megközelítésmódjától, amelyet 1978–1980-ban készítettünk az akkori Európai Közösség 5 legfejlettebb ipari országának 7 régiójában...

És az Önök megközelítéséhez is nagyon közel áll.

---

⁹ a Világbank által támogatott

Hadd fejezzem be azzal, hogy kívánom, hogy elérjék mindazokat a sikereket, amelyekre törekszenek, és mindannyiunknak azt a kitartást és energiát, amire szükségünk van!